

Nationale rekeningen Revisie 2010

Centraal Bureau
voor de Statistiek

Nationale rekeningen Revisie 2010

Verklaring van tekens

.	Gegevens ontbreken
*	Voorlopig cijfer
**	Nader voorlopig cijfer
x	Geheim
–	Nihil
–	(Indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	Het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
Niets (blank)	Een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2013–2014	2013 tot en met 2014
2013/2014	Het gemiddelde over de jaren 2013 tot en met 2014
2013/'14	Oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2013 en eindigend in 2014
2011/'12–2013/'14	Oogstjaar, boekjaar, enz., 2011/'12 tot en met 2013/'14

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312, 2492 JP Den Haag
www.cbs.nl

Prepress: Centraal Bureau voor de Statistiek, Grafimedia
Ontwerp: Edenspiekermann

Inlichtingen

Tel. 088 570 70 70, fax 070 337 59 94
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

Bestellingen

verkoop@cbs.nl
Fax 045 570 62 68
ISBN: 978-90-357-1727-5

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen, 2014.
Verveelvoudigen is toegestaan, mits het CBS als bron wordt vermeld.

Voorwoord

Deze publicatie doet verslag van de revisie van de Nederlandse nationale rekeningen. Aanleiding voor deze revisie is het verplicht toepassen van nieuwe internationale afspraken over het samenstellen van de economische cijfers. Gelijktijdig wordt nieuwe, verbeterde informatie in de cijfers over de economie verwerkt.

Ijkpunt voor deze revisie is het verslagjaar 2010. In deze publicatie staat het effect van de revisie op de niveaucijfers van dit jaar centraal. De vorige keer dat de Nederlandse nationale rekeningen werden gereviseerd is als ijkpunt het verslagjaar 2001 gehanteerd. Tussen deze en de vorige revisie zit negen jaar, een periode waarin zowel de economie als de beschikbaarheid van (nieuwe) statistische bronnen op veel vlakken veranderd is.

De basis van de nationale rekeningen is het wereldwijd gebruikte System of National Accounts (SNA). Belangrijke verbeteringen die vanuit de nieuwe versie daarvan voortaan moeten worden toegepast zijn onder meer het toerekenen van R&D en uitgaven aan defensiematerieel aan de investeringen en het waarden van voor eigen gebruik ontwikkelde software tegen marktprijzen. De revisie is in Nederland, net als in de meeste andere landen van de Europese Unie, aangegrepen om nieuwe statistische inzichten te verwerken, zoals het gebruiken van verbeterde gegevensbronnen.

Deze publicatie geeft de gebruikers van de cijfers van de Nederlandse economie inzicht in de revisie en in de effecten van de revisie op belangrijke cijfers als bruto binnenlands product (bbp), overheidstekort en bruto nationaal inkomen (bni) voor het verslagjaar 2010. Eind juni 2014 zullen de gereviseerde cijfers voor de periode van 1995 tot en met het eerste kwartaal van 2014 worden gepubliceerd.

Directeur-Generaal van de Statistiek (plv.)
Dr. A.H. Kroese

Den Haag / Heerlen, maart 2014

Inhoud

Voorwoord 3

1. **Beknopte beschrijving van de resultaten en achtergronden van de revisie 6**
2. **Macro-economie 20**
3. **Bestedingen, productie en inkomensvorming 29**
4. **Sectorgegevens 54**
5. **Arbeid 92**

1.

Beknopte

beschrijving

van de resultaten

en achtergronden

van de revisie

1.1 Inleiding

De wereldeconomie is continu aan verandering onderhevig. Sinds het begin van de jaren 90 van de vorige eeuw zijn er belangrijke ontwikkelingen geweest. De opkomst van internet, verdergaande globalisering, de uitbreidende handel in financiële producten en de grotere rol van immateriële activa, waar onder *research and development*, zijn de meest sprekende voorbeelden daarvan. De beschrijving van de economie in de nationale rekeningen (NR) moet daar zoveel mogelijk mee in de pas blijven. Daarom worden de richtlijnen voor het samenstellen van de NR met enige regelmaat aangepast. Onder auspiciën van de Verenigde Naties zijn in het *System of National Accounts 2008* (SNA2008) de resultaten van deze modernisering vastgelegd in de vorm van nieuwe richtlijnen. Het SNA is consistent met de *Balance of Payments Manual 6* van het IMF dat in de toekomst gebruikt dient te worden voor het samenstellen van de betalingsbalans door De Nederlandsche Bank. Het SNA2008 is de opvolger van het SNA1993.

Vanwege het ‘administratieve’ gebruik van de NR-gegevens binnen de Europese Unie (EU) zoals de afdracht van de middelen op basis van het bruto nationaal inkomen (bni) en afspraken rondom het overheidstekort en de overheidsschuld, is een Europees Systeem van Rekeningen 2010 (ESR2010) vastgesteld dat binnen de EU in de vorm van een verordening kracht van wet heeft. Het ESR2010 is de opvolger van het ESR1995. Het ESR2010 is volledig in overeenstemming met het SNA2008. Het ESR2010 is echter op een aantal plaatsen specifiek en preciezer in de beschrijving van de concepten in vergelijking met SNA2008, zodat de NR in alle lidstaten van de EU samengesteld worden volgens dezelfde interpretatie van concepten en regels. Dit is van belang omdat de hoogte van bijdragen en uitkeringen binnen de EU in een aantal gevallen gebaseerd is op NR-gegevens. Met ingang van september 2014 moeten de NR-gegevens voor alle lidstaten van de EU samengesteld worden volgens de regels van het ESR2010. De invoering van de nieuwe richtlijnen vereist een revisie van de NR.

Bij een revisie wordt het gehele statistische stelsel onder de loep genomen. Dus ook waar het ESR2010 geen wijzigingen laat zien, kunnen door een gewijzigde interpretatie van definities en concepten, wijzigingen optreden. Een voorbeeld is het opnemen van illegale activiteiten in de NR met ingang van deze revisie. Deze waren al verplicht volgens het ESR1995, maar door de discussie over de interpretatie van en de wijze waarop deze activiteiten geraamd kunnen worden, was de opname van deze activiteiten uitgesteld.

Niet alleen is de economie zelf constant in beweging, ook op het terrein van de statistiek is er het nodige veranderd in de afgelopen jaren. De voortdurende aandacht die het CBS heeft voor het verlagen van de administratieve lastendruk op het bedrijfsleven heeft onder andere tot gevolg gehad dat statistieken steeds minder gebaseerd worden op directe waarneming via enquêtes en steeds meer op gegevens uit bestaande registraties van onder andere de belastingdienst. Bij de herziening van de CBS-wet in 2004 is daarom ook vastgelegd dat het CBS volledige toegang heeft tot dergelijke registraties. De informatie uit registraties is soms minder gedetailleerd dan uit enquêtes, maar daar staat tegenover dat de populatie nagenoeg integraal wordt beschreven. De veranderingen in de achtergrond en de samenstelling van de primaire gegevens die aan een statistiek ten grondslag liggen, hebben geleid tot aanpassingen in productieprocessen binnen het CBS en tot wijzigingen in de cijfermatige resultaten. Omdat vanwege de invoering van het ESR2010 de NR gereviseerd moet worden, is van de gelegenheid gebruik gemaakt om tegelijkertijd de nieuwste statistische inzichten en bronnen in de NR te verwerken.

De herziening van de NR heeft consequenties voor het macro-economisch beeld en de macro-economische beleidsindicatoren: het bruto binnenlands product (bbp) is opwaarts bijgesteld met 44,7 miljard euro tot een totaal van 631,5 miljard euro, een verhoging met 7,6 procent. Deze bijstelling komt voor 3,0 procentpunt voor rekening van de conceptuele

aanpassingen op grond van de nieuwe richtlijnen van het ESR2010. De overige 4,6 procentpunt is het gevolg van het inzetten van de meest recente statistische inzichten en bronnen. Het bruto nationaal inkomen (bni) is opwaarts bijgesteld met 57,7 miljard euro.

Het vorderingentekort van de overheid (EMU-definitie) voor 2010 komt na revisie uit op 31,9 miljard (5,0 procent van het bbp). Omdat zowel het tekort (teller) als het bbp (noemer) met een vergelijkbaar percentage zijn gestegen, is het tekort als percentage van het bbp niet gewijzigd als gevolg van de revisie. De EMU-schuld van de overheid is nagenoeg ongewijzigd en bedraagt 372,6 miljard euro. Door de opwaartse bijstelling van het bbp komt de EMU-schuld uitgedrukt als percentage van het bbp nu uit op 59,0 procent. Daarmee komt de overheidsschuld onder het criterium van 60 procent. Voor revisie was de EMU-schuld 63,4 procent van het bbp.

Met ingang van deze revisie zijn de ramingen van de lonen en het arbeidsvolume grotendeels gebaseerd op de aangiften voor de loonbelasting, verzameld in de Loonaangifte van de belastingdienst. Deze bron geeft een nagenoeg volledig beeld van de betaalde lonen. Op grond daarvan is de beloning van werknemers met bijna 10 miljard euro opwaarts bijgesteld. Het aantal banen van werkzame personen is met 626 duizend verhoogd tot bijna 9,8 miljoen. In gewerkte uren is de bijstelling aanmerkelijk minder, omdat het veelal kleine banen gaat.

1.2 Waarom reviseren?

De nationale rekeningen spelen een belangrijke rol binnen de Europese Unie (EU) als bron van informatie voor het economisch beleid en de afdracht ten behoeve van de eigen middelen aan de EU op basis van het bni en de btw. Dit vereist een goede afstemming van de wijze waarop de nationale rekeningen van de verschillende lidstaten binnen de EU tot stand komen. Nieuwe internationale verplichtingen en afspraken in de vorm van het ESR2010 zijn dan ook aanleiding voor deze revisie van de NR. Hieronder wordt nader aandacht besteed aan de belangrijkste wijzigingen in het ESR2010 ten opzichte van het ESR1995 en de gevolgen daarvan voor de belangrijkste macrovariabelen.

Een reden van meer statistische aard om de NR regelmatig te reviseren is het 'spanningsveld' tussen het juiste niveau en de juiste ontwikkeling van de NR-variabelen. Een beschrijving van de economie voldoet in het ideale geval aan twee voorwaarden:

- Actualiteit: de beschrijving van de economie voor een bepaalde verslagperiode sluit aan bij de meest actuele inzichten van de statistiek (juiste niveau);
- Continuïteit: vergelijkbaarheid van de beschrijving over een reeks van perioden (juiste ontwikkeling).

Aan deze beide eisen kan in het systeem van nationale rekeningen echter niet altijd gelijktijdig worden voldaan. Als door het gebruik van nieuwe informatie uit registraties een verbeterd inzicht in de te beschrijven populatie van een bedrijfstak ontstaat en daardoor het niveau van bijvoorbeeld de productie verdubbelt, geeft dit (onder de veronderstelling dat de cijfers van het voorgaande jaar niet aangepast worden) een vertekend beeld van de groei in de betreffende bedrijfstak. Als oplossing voor dit dilemma wordt bij het samenstellen van de NR de voorkeur gegeven aan de volgtijdelijke vergelijkbaarheid van gegevens. Daartoe worden van periode op periode de juiste ontwikkelingen (groeivoeten, prijsmutaties) geraamd. Met behulp van deze ontwikkelingen worden vervolgens de niveaus berekend die vergelijkbaar zijn met het niveau van het laatste revisiejaar. Op deze wijze wordt voldaan aan de eis van continuïteit. Aan de wensen op het vlak van actualiteit wordt tegemoet gekomen door met regelmaat de NR te reviseren. Dan worden de niveaus van de NR-gegevens aangepast aan meest

recente statistische inzichten. Tegelijkertijd worden ook de niveaus van de voorgaande jaren aangesloten op het actuele niveau van het nieuwe revisiejaar, zodat de volgtijdelijke vergelijkbaarheid in de tijdreeksen hersteld wordt.

Voor het samenstellen van de nationale rekeningen wordt informatie ontleend aan een zeer groot aantal statistieken. De dekking, samenstelling en kwaliteit van deze statistieken wijzigen in de loop van de tijd. Ontwikkelingen zoals de voortschrijdende globalisering beïnvloeden de structuur van de economie en vereisen aanpassingen van de werkwijze bij de statistiekproductie. Ook de vermindering van de administratieve lastendruk heeft invloed op het statistisch productieproces. Het aanpassen van productieprocessen en het werken met andere primaire informatie, zoals gegevens uit registraties, leiden tot nieuwe inzichten over het niveau en de ontwikkeling van de verschillende economische grootheden. Deze revisie van de NR is dan ook aangegrepen om de verschillende aanpassingen die in de afgelopen jaren in de onderliggende statistieken hebben plaatsgevonden in de NR te verwerken. In de rest van deze paragraaf worden deze aanpassingen nader toegelicht.

De conceptuele wijzigingen in het ESR betreffen in het bijzonder de definitie van vaste activa, en de gevolgen van globalisering. Het begrip vaste activa wordt uitgebreid op onder andere het punt van immateriële vaste activa (*intellectual property products*) die wel als kenmerk van de nieuwe economie worden gezien. Het gaat hier onder andere om *research and development* (R&D). Het ESR2010 volgt daarnaast strikter dan haar voorganger het economisch eigendom van goederen en volgt daarmee nauwer de daarmee samenhangende financiële transacties. Deze wijziging heeft vooral gevolgen voor de registratie van in- en uitvoer. Grensoverschrijding is niet langer het leidende criterium voor de registratie van in- en uitvoer, doch eigendomsoverdracht tussen een ingezetene en een niet-ingezetene. Deze registratie sluit beter aan bij de daadwerkelijke monetaire stromen en grensoverschrijdende bedrijfsvoeringen van ondernemingen. Echter de grotere afstand tot fysieke goederenbewegingen betekent ook een grotere afstand tot 'fysieke' productieprocessen. Twee fabrieken kunnen exact hetzelfde productieproces doorlopen maar in de NR toch verschillend geregistreerd worden. De fabriek die grondstoffen verwerkt in opdracht van derden die tevens eigenaar van de grondstoffen zijn, levert een dienst. De fabriek die hetzelfde productieproces kent, maar geheel voor eigen rekening werkt, koopt grondstoffen en maakt een goed. Door het strakker volgen van het eigendomsprincipe wordt de afstand tot fysieke productieprocessen vergroot en kunnen bedrijven met eenzelfde productieproces een totaal verschillende productiestructuur hebben. Omdat de productiestructuur binnen bedrijfstakken niet langer homogeen is en meer volatiliteit zal vertonen, worden de gebruiksmogelijkheden van input-outputtabellen beperkt.

Research and development

Tot dusverre werden de uitgaven aan R&D in de NR beschouwd als lopende kosten en geregistreerd als intermediair verbruik van bedrijven. R&D in eigen beheer en voor eigen gebruik werd in het ESR1995 geregistreerd als productie en intermediair verbruik binnen dezelfde eenheid. Deze uitzondering op de regel dat hulpactiviteiten binnen een eenheid niet in de NR worden opgenomen, zorgde ervoor dat ook deze vorm van R&D zichtbaar was, maar geen effect had op de toegevoegde waarde. De nieuwe richtlijnen geven aan dat R&D geboekt moet worden als investering omdat deze uitgaven naar verwachting in de toekomst inkomsten genereren. Dit heeft tot gevolg dat het intermediair verbruik van R&D vervalt en dat investeringen in R&D worden opgevoerd. Dit betreft zowel aangekochte als in eigen beheer geproduceerde R&D. Bovendien wordt op R&D volgens de nieuwe richtlijnen afgeschreven.

Het effect op de toegevoegde waarde is voor marktproducenten en niet-marktproducenten (o.a. de overheid) verschillend. Bij marktbedrijven is de vermindering

van het intermediair verbruik gelijk aan het effect op de bruto toegevoegde waarde en het bbp. Bij niet-marktbedrijven wordt de productie echter bepaald als som van de kosten (intermediair verbruik, het saldo van niet-productgebonden belastingen en subsidies, loonkosten en afschrijvingen). Door vermindering van het intermediair verbruik neemt de productie en daarmee de consumptie van de eigen productie door dergelijke eenheden af met een gelijk bedrag als de investeringen toenemen. Het effect hiervan op het bbp is nul. Echter, omdat op R&D wordt afgeschreven, nemen de kosten en daarmee productie en consumptie van eigen productie van de niet-markteenheden weer toe. Het totale effect op de toegevoegde waarde en het bbp is daarmee gelijk aan het effect op de afschrijvingen op R&D. Staten 1a en 1b laten de gevolgen van de gewijzigde registratie zien voor productie- en bestedingsmethode voor het ramen van het bbp. Voor niet-marktbedrijven is de bruto toegevoegde waarde in dit voorbeeld gelijk aan de afschrijvingen.

Als bij marktbedrijven de investeringen in R&D 1000 miljoen bedragen, zal het intermediair verbruik 1000 miljoen lager worden en daarmee de bruto toegevoegde waarde met hetzelfde bedrag omhoog gaan. Als bij niet-marktproducenten de investeringen in R&D 500 miljoen bedragen en de afschrijvingen 450 miljoen dan wordt het intermediair verbruik met 500 miljoen verlaagd en de bruto toegevoegde waarde (die gelijk is aan de afschrijvingen) met 450 miljoen verhoogd. De productie en daarmee de eigen consumptie wordt per saldo met 50 miljoen neerwaarts bijgesteld.

Staat 1a R&D in de productiebenadering (fictieve cijfers)

	Marktbedrijven	Niet-marktbedrijven	Nederland
	mln euro		
Productie	–	– 50	– 50
Intermediair verbruik	– 1 000	– 500	– 1 500
Bruto toegevoegde waarde	1 000	450	1 450

Staat 1b R&D in de bestedingsbenadering (fictieve cijfers)

	mln euro
Investerings	1 500
Consumptie niet-marktbedrijven	– 50
Bbp	1 450

Militaire wapensystemen

Uitgaven aan militaire vernietigingswapens die voldoen aan de criteria om als investeringsgoed te dienen – dat wil zeggen dat ze meer dan één productiecycclus meegaan – worden in het ESR2010 geregistreerd als investering in plaats van intermediair verbruik. Voorbeelden zijn gevechtsvliegtuigen, fregatten en afweergeschutinstallaties. Omdat het hier gaat om een verschuiving van intermediair verbruik naar investeringen bij een niet-marktbedrijf (de overheid) is het effect op het bbp gelijk aan de omvang van de extra afschrijvingen (zie hierboven bij R&D). Staten 2a en 2b laten de gevolgen van de gewijzigde registratie zien voor productie- en bestedingsmethode voor het ramen van het bbp. Voor niet-marktbedrijven is de bruto toegevoegde waarde in dit voorbeeld gelijk aan de afschrijvingen.

Als de investeringen in vernietigingswapens van de overheid 100 miljoen bedragen en de afschrijvingen daarop 80 miljoen dan wordt het intermediair verbruik met 100 miljoen verlaagd en de bruto toegevoegde waarde (die gelijk is aan de afschrijvingen) met 80 miljoen verhoogd. De productie en daarmee de eigen consumptie wordt per saldo met 20 miljoen neerwaarts bijgesteld.

Staat 2a Militaire wapensystemen in de productiebenadering (fictieve cijfers)

	Overheid
	mln euro
Productie	- 20
Intermediair verbruik	- 100
Bruto toegevoegde waarde	80

Staat 2b Militaire wapensystemen in de bestedingsbenadering (fictieve cijfers)

	mln euro
Investeringen	100
Consumptie overheid	- 20
Bbp	80

Economisch eigendom

Verandering van economisch eigendom was in het ESR1995 reeds het leidend principe bij de vaststelling van transacties. Echter voor transacties met het buitenland werden uitzonderingen gemaakt. Om aan te sluiten bij de waarneming van de in- en uitvoer van goederen op basis van grensoverschrijding werd in het ESR1995 eigendomsoverdracht verondersteld waar die er niet was (o.a. bij veredeling) of ontkend waar die er wel was (transitohandel). In het ESR2010 wordt het principe van eigendomsoverdracht van goederen nu zonder uitzondering toegepast. Dit heeft grote gevolgen voor de registratie van goederen aangeboden ter veredeling, leveringen tussen geaffilieerde bedrijven, productie in het buitenland en transitohandel. Het effect op het bbp van deze wijziging is echter beperkt evenals het effect op het handelssaldo goederen en diensten. Op de (bruto) cijfers van in- en uitvoer van goederen en diensten, en productie en verbruik is het effect wel aanzienlijk. Om de cijfers van de buitenlandse handel niet al veel aan te tasten is voor de transitohandel een tussenoplossing gekozen waarbij de inkopen negatief bij de uitvoer van goederen wordt geboekt. In de praktijk betekent dit dat de transitomarge verschuift van de uitvoer van diensten naar de uitvoer van goederen.

Het strikt volgen van de eigendomsoverdracht voor passieve veredeling betekent dat goederen die naar het buitenland gezonden worden om daar een bewerking te ondergaan en vervolgens weer naar Nederland terugkeren, niet meer in de in- en uitvoercijfers van goederen worden opgenomen (er vindt immers geen eigendomsoverdracht plaats; het te veredelen goed is en blijft eigendom van dezelfde eigenaar). Wat resteert is een betaling van de veredelingsdienst die door een niet-ingezeten bedrijf is geleverd en wordt geboekt onder de invoer van diensten. Bij veredeling geldt in het algemeen dat het saldo van de goederenstromen grosso modo gelijk is aan de geleverde dienst. Het bbp-effect van de gewijzigde registratie van veredeling is daarom nihil. Mutatis mutandis geldt eenzelfde redenering als een ingezeten bedrijf de actieve veredeling uitvoert; de compensatie voor het wegvallen van de goederenstromen zit dan in de uitvoer van diensten.

Bij levering tussen geaffilieerde bedrijven (moeders en dochters) werd in het ESR1995 bij grensoverschrijding per definitie een eigendomsoverdracht verondersteld. Bij de nieuwe richtlijnen is dit niet langer het geval. Met de introductie van het ESR2010 moet beoordeeld worden of het ingezeten concernonderdeel al dan niet economisch eigenaar is van de betreffende goederen. Daarbij speelt de mate van zeggenschap over contracten, het vaststellen van prijzen en de verkochte hoeveelheden een belangrijke rol. In gevallen waar een ingezeten concernonderdeel geen eigenaar van de goederen wordt, gaat het een dienst leveren aan het buitenland. In het omgekeerde geval, als het ingezeten concernonderdeel eigenaar blijft van de goederen, gaat het een dienst importeren. Verondersteld wordt dat de waarde van de dienst grosso modo gelijk is aan het saldo van de goederenstromen, waardoor het bbp-effect nihil is.

Een kenmerk van globalisering is dat ingezeten bedrijven hun productieproces in het buitenland laten uitvoeren. De bedrijven zijn eigenaar van het ontwerp van het product, van (een deel van) de grond- en hulpstoffen en van de eindproducten. Weliswaar wordt de daadwerkelijke productie in het buitenland uitgevoerd, maar deze valt onder de feitelijke regie van het ingezeten bedrijf en wordt daarom aan de laatste toegerekend. Als de grond- en hulpstoffen en de eindproducten in het buitenland gekocht respectievelijk verkocht worden, moeten deze transacties volgens het ESR2010 beschouwd worden als invoer en uitvoer van goederen. Deze goederen zijn echter nooit binnen de landsgrenzen geweest en worden daardoor niet waargenomen in de buitenlandse handel. Deze stromen moeten daarom in de NR aan de buitenlandse handel worden toegevoegd. Een 'tegenpost' is te vinden bij de invoer van diensten waar de betaling voor de geleverde productieactiviteiten wordt geregistreerd. Komen dergelijke goederen wel naar Nederland en worden ze in het binnenland verkocht, dan is er sprake van een levering tussen twee ingezetenen en dus geen sprake van invoer, terwijl vanwege de grensoverschrijding deze goederen wel in de buitenlandse handel zitten. Deze zullen derhalve in de NR verwijderd moeten worden. Door deze productie aan Nederland toe te rekenen kan er een effect zijn op het bbp. Het omgekeerde geldt uiteraard als ingezeten bedrijven productieactiviteiten uitvoeren in opdracht en onder regie van niet-ingezetenen.

Staat 3 Economisch eigendom volgens ESR1995 en ESR 2010 (fictieve cijfers)

	Passieve veredeling		Actieve veredeling		Leveringen tussen geaffilieerde bedrijven		Productie in het buitenland		Transitohandel	
	ESR1995	ESR2010	ESR1995	ESR2010	ESR1995	ESR2010	ESR1995	ESR2010	ESR1995	ESR2010
	mln euro									
Productie goederen	100	–	120	–	120	–	–	120	–	–
Productie diensten	–	–	–	20	–	20	–	–	20	20
Verbruik goederen	120	–	100	–	100	–	–	100	–	–
Verbruik diensten	–	20	–	–	–	–	–	20	–	–
Toegevoegde waarde	– 20	– 20	20	20	20	20	–	–	20	20
Invoer goederen	120	–	100	–	100	–	–	100	–	100
Invoer diensten	–	20	–	–	–	–	–	20	–	–
Uitvoer goederen	100	–	120	–	120	–	–	120	–	120
Uitvoer diensten	–	–	–	20	–	20	–	–	20	–
Handelssaldo	– 20	– 20	20	20	20	20	–	–	20	20

Voor transitohandel geldt iets vergelijkbaars. Het gaat hier om goederen die van eigenaar verwisselen maar die niet binnen de landsgrenzen komen. Deze goederen maken dus geen deel uit van de waargenomen in- en uitvoer van goederen. Omdat de eigendomsoverdracht duidelijk is, moeten deze stromen wel in de NR worden

opgenomen. In de NR geldt voor de handel dat de productie gelijk is aan de handelsmarge, zijnde het verschil tussen de in- en verkoopwaarde van de verhandelde goederen. Dit principe geldt ook voor de transitohandel. In het ESR1995 werd deze transitomarge geregistreerd bij de uitvoer van diensten. Volgens het ESR2010 wordt de transitohandel bij handel in goederen geboekt. Omdat het goederensaldo gelijk is aan de handelsmarge is het bbp-effect van deze wijziging nihil. In staat 3 worden de gevolgen van het strikt toepassen van het eigendomsprincipe aan de hand van fictieve voorbeelden geïllustreerd.

Illegale activiteiten

Hoewel illegale activiteiten al volgens het ESR1995 in de NR hadden moeten worden opgenomen, was dit tot dusverre in Nederland en andere EU-landen niet of niet geheel gebeurd. De kwaliteit van de ramingen en met name de vergelijkbaarheid van de NR-gegevens tussen lidstaten waren daarbij doorslaggevende argumenten. Inmiddels is er binnen de EU afgesproken dat illegale activiteiten vanaf deze revisie worden meegenomen in de NR. Staat 4 geeft een overzicht van productie, verbruik en toegevoegde waarde samenhangend met illegale activiteiten die bij deze revisie in de NR zijn opgenomen.

Staat 4 Illegale activiteiten (gecorrigeerd voor dubbeltelling), 2010

	Productie	Verbruik	Toegevoegde waarde
	mln euro		
Cannabis	1 417	378	1 039
Heroïne	346	29	317
XTC	128	25	103
Prostitutie	861	321	540
Heling	282	3	279
Gokken	192	21	171
Illegaal kopiëren	75	2	73
Smokkel	117	1	116
Totaal	3 418	780	2 638

Overigens bevatten de statistieken die ten grondslag liggen aan de NR reeds delen van illegale activiteiten. Immers, als legale bedrijven zich (deels) bezighouden met illegale activiteiten en ze in de populatie van het CBS (het Algemeen Bedrijfsregister, ABR) zitten, worden ze hetzij via enquêtering hetzij via ophoging impliciet meegenomen in de ramingen van de bedrijfstak waarin ze zijn ingedeeld. Om te voorkomen dat er dubbeltellingen ontstaan is bij het toevoegen van illegale activiteiten hiervoor gecorrigeerd. De correctie op dubbeltellingen voor productie, verbruik en toegevoegde waarde zijn respectievelijk 365, 127 en 238 miljoen euro. Het uiteindelijke effect van de opname van illegale activiteiten op het bbp komt per saldo uit op 2 400 miljoen euro.

Overige conceptuele wijzigingen

Immateriële activa

Investerings in databases zijn in het ESR2010 expliciet toegevoegd als activum. Het betreft hier niet de kosten van het programmeren van de database (deze zitten al in software), maar de kosten van het bijeenzoeken en in de database zetten van de informatie. Voor databases geldt ook het algemene principe dat er meerdere jaren gebruik van gemaakt moet worden om als investering te kunnen worden geboekt. De tweede wijziging ten aanzien van de immateriële activa betreft licenties voor software. In het ESR1995 werden alle betalingen voor licenties op software als investering geboekt. In het ESR2010 worden licenties op software alleen als investering geboekt als het contract

voor meerdere jaren wordt afgesloten. Bij jaarlijkse vernieuwing is er derhalve geen sprake meer van een investering.

De ramingen voor de investeringen in software zijn aangepast op grond van aanbevelingen uit het OESO-handboek *On the Measurement of Intellectual Property Products*. Voor investeringen in eigen beheer heeft dit tot gevolg dat niet alleen de directe kosten worden meegenomen in de raming, maar ook een opslag voor kapitaalkosten en winst. Voor marktproducenten betekent dit een verhoging van productie en toegevoegde waarde. Voor niet-marktproducenten wordt de productie verhoogd met de extra afschrijvingen die deze toevoeging genereert. Verder geldt dat ook de kosten van advies voor software tot de investeringen gerekend moeten worden. Dit betekent een overboeking van intermediair verbruik van computerservices naar de investeringen. Voor niet-marktproducenten is het effect op de toegevoegde waarde gelijk aan de wijziging van de afschrijvingen. Ook voor originelen is de ramingswijze op vergelijkbare wijze aangepast.

Technische voorziening pensioenen

De waarde van de technische voorziening voor pensioenen werd tot dusverre gelijk gesteld aan de totale waarde van de beleggingen door pensioenfondsen. Met ingang van deze revisie worden deze voorzieningen echter gewaardeerd tegen de actuariële waarde, die beter de pensioenverplichtingen weergeeft. Dit betekent dat eventuele over- of onderdekking niet meegenomen wordt in de technische voorziening. Bij pensioenfondsen komt het verschil tussen de actuariële waarde en de belegde waarde terecht in het eigen vermogen. Bij ondernemingspensioenfondsen worden deze verschillen echter geboekt als vordering of schuld van de betreffende werkgever. Deze wijziging heeft gevolgen voor zowel transacties als balansstanden van de technische voorziening voor pensioenen.

Beloning van werknemers

De internationale richtlijnen voor de beloning van werknemers zijn in essentie niet gewijzigd. Desondanks is er toch een conceptuele verandering doorgevoerd op grond van een heroverweging van de bestaande definities. Dit betreft de uitbreiding van loon in natura. Bijvoorbeeld maaltijden en drank die tijdens werk of dienstreizen worden genuttigd, worden toegevoegd aan loon in natura. Hierdoor gaat het intermediair verbruik omlaag en de toegevoegde waarde en het bbp omhoog. De betreffende maaltijden en drank maken deel uit van de consumptie door huishoudens. Het gaat hier om een bijtelling van bijna 1,8 miljard euro. Naast de uitbreiding van het begrip is op grond van informatie uit de Lloonaangifte de raming voor loon in natura opwaarts bijgesteld.

Indirect gemeten diensten van financiële intermediairs

Met ingang van deze revisie worden geen indirect gemeten diensten van financiële intermediairs (IGDFI) meer gerekend voor transacties tussen banken. Dit geldt zowel voor ingezet als niet-ingezet financiële instellingen. Het gevolg is een daling van productie en verbruik van financiële instellingen en de in- en uitvoer van diensten. Er is wel een effect op bbp, maar niet op het bni omdat de effecten van deze wijziging bij de correctie voor IGDFI op de renteontvangsten en -betalingen weer worden tenietgedaan.

Schadeverzekeringen

De productie van diensten door het verzekeringswezen op basis van schadeverzekeringen was volgens het ESR1995 gelijk aan de ontvangen premies plus (beleggings)opbrengsten (gegenereerd met de premie-inkomsten) minus de claims. In theorie kan deze regel leiden tot een negatieve productie als de claims door bijzondere omstandigheden in een jaar heel hoog zijn. Om negatieve productie te voorkomen is de regel voor de raming van de productie in het ESR2010 aangepast. In plaats van de directe claims in een jaar worden nu 'aangepaste claims' als minpost genomen. Daartoe moeten eerst claims ten gevolge van 'rampen' op de uitkeringen in mindering worden gebracht. Van de resterende 'gewone' claims wordt dan in de Nederlandse praktijk een voortschrijdend vijfjaarsgemiddelde genomen om tot de 'aangepaste claims' te komen. Hiermee samenhangend wordt in het ESR2010 een onderscheid gemaakt tussen 'normale' uitkeringen en exceptionele

uitkeringen als gevolgen van rampen e.d. De laatste moeten voortaan als kapitaaloverdracht worden geboekt. Overigens wordt in Nederland eerst van een ramp gesproken als de claims voortvloeiend uit de gebeurtenis meer dan 0,5 procent van het bbp bedragen. Dit is in de afgelopen vijftig jaar niet voorgekomen.

Een tweede wijziging betreft de registratie van herverzekeringen van schade- en levensverzekeringen en van pensioenregelingen. Met ingang van deze revisie worden de herverzekeringen bruto geboekt als schadeverzekering. Voorheen was er een nettoregistratie en werden deze herverzekeringen gesaldeerd bij het betreffende type verzekering.

De wijziging in de berekening van verzekeringsdiensten ten gevolge van hertyping van herverzekeringen heeft gevolgen voor het bbp voor zover het veranderingen in leveringen aan huishoudens (in de functie van consument) en het buitenland betreft. De levering van diensten aan bedrijven leidt alleen tot een her-allocaatie van de toegevoegde waarde en heeft daarmee geen effect op het bbp. De verschuiving van inkomensoverdracht naar kapitaaloverdracht in geval van uitkeringen als gevolg van rampen, heeft effecten in de vermogenssfeer, maar heeft geen effect op bbp of bni. De wijziging in de registratie van herverzekeringen heeft evenmin effect op bbp en bni.

Eurovignet

De betalingen voor het Eurovignet voor zware vrachtwagens werden voor revisie geboekt als een niet-productgebonden belasting. Met deze revisie worden deze betalingen geregistreerd als levering van een dienst door de overheid. Hierdoor neemt het intermediair verbruik toe en daarmee de toegevoegde waarde af, zodat er sprake is van een negatief effect op het bbp. Deze registratiewijze laat toe dat er ook betalingen verricht worden door niet-ingezetenen, waardoor een wijziging optreedt in de uitvoer van diensten. De tegenpost hiervan is te vinden bij de consumptie van de overheid.

Afdracht aan de EU op basis van de btw

Volgens het ESR1995 werd de afdracht aan de EU op basis van de btw geboekt als belasting op productie en import betaald aan het buitenland. In het ESR2010 wordt deze afdracht geboekt als inkomensoverdracht betaald door de overheid aan de EU. Het effect van deze wijziging op het bbp is nul. Het bni neemt hierdoor echter af met het bedrag van de afdracht.

Garanties

De vergoeding voor van rijkswege verstrekte garanties werden tot dusverre als marktproductie van het Rijk beschouwd. Vanaf deze revisie wordt deze echter als inkomensoverdracht geboekt. Het gevolg is dat de collectieve consumptie van de overheid omhoog gaat ten koste van de leveringen aan derden. De tegenpost zit bij het intermediair verbruik en daarmee de toegevoegde waarde van bedrijven.

Centrale bank

Volgens het ESR1995 en het ESR2010 wordt de productie van de centrale bank gemeten als som van de kosten. Volgens het ESR2010 moet het niet-marktgedeelte van de output van de centrale bank volledig aan het intermediair verbruik van de andere financiële intermediairs worden toegerekend. Dit moet geneutraliseerd worden met een inkomensoverdracht van de centrale bank aan de genoemde intermediairs.

Holdings

Het ESR2010 schrijft voor dat holdings die de activa van een (dochter)onderneming in bezit hebben maar verder geen beheersactiviteiten verrichten, beschouwd moeten worden als financiële instellingen binnen concernverband en bij de sector financiële instellingen moeten worden ingedeeld. Volgens het ESR1995 maakten zij deel uit van de niet-financiële ondernemingen.

Hoofdkantoren

In de Nederlandse NR was het tot dusverre gebruikelijk om ondernemingen volledig geconsolideerd in de sectorrekeningen op te nemen. Dit is echter niet volledig in overeenstemming met de richtlijnen van het ESR2010 aangaande de afbakening van eenheden die ten grondslag liggen aan de sectorrekeningen. In overleg met Eurostat en de ECB is besloten om de afbakening van de eenheden meer in lijn te brengen met het ESR2010, waardoor met ingang van deze revisie ook in de sectorrekeningen hoofdkantoren worden afgesplitst van de onderneming. Hierdoor worden ook transacties binnen concernverband zowel aan de activa- als passivazijde geïmputeerd en treden er veranderingen op in de financiële balansen en de gerelateerde stromen aangaande inkomens uit vermogen.

Monetair goud

Monetair goud wordt in de NR als een financieel activum beschouwd. In de gangbare registratie staat tegenover ieder financieel activum een financieel passivum. In het ESR2010 wordt echter gesteld dat dit voor monetair goud niet noodzakelijk is. In de Nederlandse NR was dit passivum tot dusverre een schuld van het buitenland. Bij deze revisie vervalt deze registratie en wordt monetair goud alleen als activum geboekt. Het gevolg is dat het financieel vermogen van Nederland niet langer gelijk is aan het extern vermogen en daarmee niet langer gelijk aan de natuurlijke tegenhanger, het financieel vermogen van de sector buitenland.

Directional principle moeders en dochters

Bij deze revisie wordt het *directional principle* losgelaten. Bij het *directional principle* worden stromen altijd vanuit de moederonderneming gezien. Een schuld van een moederonderneming aan een dochter wordt voortaan niet geboekt als een schuld, maar als een negatieve vordering van de moeder. Het loslaten van het *directional principle* leidt tot hogere stromen voor rente, dividend en ingehouden winst die echter saldoneutraal zijn.

Schoolboeken

In de huidige registratie worden de 'gratis' schoolboeken door de huishoudens zelf gekocht. Zij worden daarvoor gecompenseerd via een inkomensoverdracht. Vanaf deze revisie worden schoolboeken ingekocht door de overheid en als intermediair verbruik geboekt. Door deze wijziging gaat de consumptie van huishoudens omlaag en de consumptie van de overheid omhoog.

Bunkerleveranties

De zogenoemde bunkerleveranties aan vliegtuigen (brandstof en voeding) werden tot dusverre tot de in- en uitvoer van diensten gerekend. Met ingang van deze revisie worden deze leveranties echter bij de in- en uitvoer van goederen geboekt.

Statistische informatie

Op het terrein van de statistiek is er het nodige veranderd sinds de vorige revisie van de NR (over het verslagjaar 2001). De voortdurende aandacht die het CBS geeft aan het verlagen van de administratieve lastendruk op het bedrijfsleven heeft onder andere tot gevolg gehad dat statistieken steeds minder gebaseerd worden op directe waarneming via enquêtes en steeds meer op gegevens uit bestaande registraties van onder andere de belastingdienst. De informatie uit registraties is soms minder gedetailleerd dan uit enquêtes, maar daar staat tegenover dat ze de populatie nagenoeg integraal beschrijven. Een belangrijk toepassing is het gebruik van de btw-aangiften bij de samenstelling van de productiestatistieken (PS'en) die de productie in de verschillende bedrijfstakken beschrijven. Waar de steekproeven voor deze statistieken vroeger werden opgehoogd op basis van de populatie volgens het ABR van het CBS, wordt in de huidige werkwijze

opgehoogd naar de (volledige) omzet uit de btw-aangiften. Een tweede administratieve bron die bij deze revisie bij de ramingen in de NR wordt ingezet is de Loonaangifte, waarin alle belastingaangiften voor de loonbetaling zijn opgenomen. Deze gegevens zijn de voornaamste bron voor de raming van arbeid en lonen in de NR, maar zijn ook een belangrijk hulpmiddel voor de beoordeling van de PS-gegevens.

Een tweede ontwikkeling die van invloed is geweest op de statistiek is de nieuwe Handelsregisterwet die op 1 juli 2008 in werking is getreden. Daarmee zijn alle ondernemingen en rechtspersonen in Nederland wettelijk verplicht om zich in te schrijven in het Handelsregister van de Kamer van Koophandel. Het Handelsregister is de basisregistratie van ondernemingen en rechtspersonen in Nederland. De Kamer van Koophandel voert de wet uit in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken. Het Handelsregister is de bron voor het Algemeen Bedrijfsregister (ABR) van het CBS, dat ten grondslag ligt aan alle gecoördineerde economische statistieken van het CBS. Een en ander heeft geleid tot een toename van het aantal kleine bedrijven in het ABR waarvoorheen geen zicht op was. Voor bepaalde delen van de economie heeft dit geleid tot hogere ramingen voor productie en toegevoegde waarde.

Binnen het CBS is een speciale eenheid in het leven geroepen die zich richt op de waarneming van de gegevens van grote multinationale bedrijven. Naast het in beeld brengen van de complexe bedrijfsstructuur speelt de beoordeling van het economisch eigendom en de overdracht daarvan binnen een dergelijk concern een belangrijke rol bij de opzet en consistentie van de waarneming. Deze nieuwe insteek heeft geleid tot nieuwe inzichten en aanpassing van de PS'en en andere, gelieerde statistieken, die bij deze revisie worden ingezet voor de raming van NR-variabelen.

Verder is thans gebruik gemaakt van een aantal statistieken die bij de revisie over het verslagjaar 2001 nog niet volledig beschikbaar waren of nog in de kinderschoenen stonden en daarom beperkt bruikbaar waren. De statistiek voor de holdings en conserndiensten (SBI 70.1) is beschikbaar gekomen en geeft een toename van de toegevoegde waarde van 4,5 miljard euro. De statistiek over de internationale handel in diensten wordt sinds het verslagjaar 2003 door het CBS verzorgd. Deze statistiek was op dat moment echter nog verre van volledig. Desondanks zijn de gegevens over 2003 bij de revisie van 2001 'teruggerekend' naar het verslagjaar 2001. Bij deze revisie zijn de uitkomsten van de statistiek internationale handel in diensten nu wel volledig ingezet in de NR.

Voor de ramingen van de lagere overheden en het onderwijs zijn sinds de vorige revisie nieuwe bronnen beschikbaar gekomen die bij deze revisie zijn ingezet. Voor gemeenten, provincies, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen worden de gegevens verzameld via de 'Informatievoorziening voor derden' (lv3). Voor onderwijs worden gegevens verzameld door de Dienst uitvoering onderwijs (DUO).

Voor de ramingen van arbeid van zelfstandigen is bij deze revisie gebruik gemaakt van een nieuwe bron, de Satelliet Zelfstandige Ondernemingen (SZO) waarin gegevens over winstaangiften van zelfstandigen zijn opgenomen. Deze bron is ook ingezet om variabelen op bedrijfstakniveau uit de aanbod- en gebruiktabellen te 'herclassificeren' naar de sectoren huishoudens, niet-financiële ondernemingen en financiële ondernemingen.

Voor de samenstelling van de NR wordt ook geleund op gegevens die buiten het CBS verzameld worden. De Nederlandsche Bank (DNB) bijvoorbeeld is een belangrijke leverancier van data over de financiële instellingen en de betalingsbalans. De vernieuwing van de waarneming via Directe Rapportage (DRA) bij DNB is sinds de vorige revisie verder ontwikkeld. De resultaten daarvan hiervan zijn bij deze revisie ingezet. De herziene uitkomsten beïnvloeden met name de inkomens- en financiële transacties van Nederland met het buitenland. De bijstelling het bruto nationaal inkomen (bni) wordt hier grotendeels door bepaald.

Ten slotte kan in de periode tussen twee revisies de classificatie naar bedrijfstak van een aantal bedrijfseenheden zijn aangepast, omdat zij bijvoorbeeld van activiteit zijn veranderd of de juridische structuur van een concern is gewijzigd. Vanwege de eis van volgtijdelijke vergelijkbaarheid worden deze omtyperingen in de NR niet altijd gevolgd. Bij deze revisie worden alle bedrijven in hun actuele bedrijfstak geplaatst.

Ramingsmethoden

Voor de ramingen van productie, verbruik, toegevoegde waarde en finale bestedingen zijn, naast de ijking op de beschikbare bronnen, op een aantal plaatsen nieuwe ramingsmethoden ontwikkeld. Dit is vooral van toepassing op die onderdelen van de economie waarvoor de beschikbaarheid van (financiële) gegevens beperkt is. Voorbeelden hiervan zijn de raming van de 'fictieve' huurdiensten van eigen woningen en bedrijfstakken in de sfeer van sport, cultuur en recreatie en maatschappelijke organisaties. Voor de laatste zijn op basis van jaarverslagen, ledenaantallen en andere volume-informatie nieuwe ramingsmethoden gehanteerd waarvan de uitkomsten bij deze revisie zijn ingezet.

Classificaties

Veranderingen in de economie hebben niet alleen gevolgen voor de richtlijnen van de NR. Ook is modernisering noodzakelijk van classificaties voor bedrijfstakken, goederen- en dienstengroepen, sectoren en lopende en financiële transacties. Voor het verslagjaar 2008 is in de NR de Standaard bedrijfsindeling 2008 (SBI2008) ingevoerd. Om praktische redenen is destijds is echter niet tegelijkertijd overgestapt op een nieuwe goederengroepindeling. De modernisering van de goederengroepindeling gebeurt bij deze revisie en sluit aan bij de Europese *Classification of Products by Activity 2008* (CPA2008). De eerste vier digits in deze goederen- en dienstenclassificatie zijn gelijk aan de eerste vier digits van de SBI.

Ook bij de sectorrekeningen is de classificatie gewijzigd. Er worden meer subsectoren onderscheiden en transacties worden op een aantal plaatsen anders ingedeeld. Een vermeldingswaardige classificatiewijziging, die ook naar voren komt in de tabellen in deze publicatie, betreft het inkomen uit vermogen, en meer specifiek een verschuiving tussen de begrippen 'dividenden' en 'inkomen uit beleggingen'. Voor revisie werden dividenden van beleggingsfondsen geregistreerd onder 'dividenden', na revisie onder 'inkomen uit beleggingen'. Deze registratie volgt hiermee de registratiewijze zoals gebruikelijk voor pensioenfondsen en verzekeraars.

Eerdere revisies

Onderstaande staat geeft de effecten van vorige revisies van de NR op het bbp. De bijstelling bij de revisie van 1977 was geheel het gevolg van de inzet van nieuwe en herziene statistieken. Bij de revisie van 1987 zijn de aanbod- en gebruiktabellen ingevoerd als integratiekader waarmee de ramingen van het bbp tot stand komen, in plaats van input-outputtabellen die tot dat moment hiervoor werden gebruikt. In theorie zou dit niet tot bijstellingen mogen leiden zodat ook die revisie nagenoeg geheel aan ijking op de brongegevens kan worden toegeschreven. De aanleiding voor de revisie van 1995 was de implementatie van het ESR1995, wat een majeure verandering voor de NR betekende. De bijstelling komt dan ook geheel voor rekening van de wijziging van de concepten.

Staat 5 Bijstellingen in het bbp bij verschillende revisies

	1977	1987	1995	2001	2010
	mln euro				
Voor revisie	118 623	195 203	290 263	429 345	586 789
Na revisie	124 758	199 926	302 234	447 731	631 512
Bijstelling	6 135	4 724	11 970	18 386	44 723
waarvan:					
Conceptueel	.	.	11 970	5 988	17 478
Bronnen en methoden	6 135	4 724	—	12 398	27 245
	%				
Bijstelling	5,2	2,4	4,1	4,3	7,6
waarvan:					
Conceptueel	.	.	4,1	1,4	3,0
Bronnen en methoden	.	.	—	2,9	4,6

Bij de revisie van 2001 is een beperkt aantal conceptuele wijzigingen doorgevoerd. De belangrijkste daarvan waren de het opnemen van de Bijzondere Financiële Instellingen (BFI's) in de NR en de toerekening van indirect gemeten diensten voor financiële intermediaat (IGDFI) aan gebruikers. Voorafgaand aan deze revisie was de werkwijze aangaande de samenstelling van de belangrijkste statistieken die aan de NR ten grondslag liggen ingrijpend gewijzigd, hetgeen de nodige invloed had op de uitkomsten. Dit weerspiegelde zich ook de resultaten van NR.

Beschrijving van de revisie

In de kwantitatieve beschrijving van de resultaten van deze revisie wordt bij de verklaring van de verschillen met de cijfers voor revisie zoveel mogelijk onderscheid gemaakt tussen conceptuele wijzigingen en wijzigingen ten gevolge van het inzetten van de actuele stand van bronnen of nieuwe ramingsmethoden. De splitsing tussen conceptuele en overige wijzigingen is echter niet overal nauwkeurig te kwantificeren. Veranderingen in brongegevens en veranderingen in concepten lopen soms door elkaar heen. Ook kunnen de effecten van conceptuele veranderingen niet altijd tot in de uiterste consequentie doorgewerkt worden in alle de onderdelen van de NR. Daarom wordt voor de financiële rekeningen en balansen geen onderscheid gemaakt tussen conceptuele en niet-conceptuele aanpassingen.

Omdat bij deze revisie ook de goederenclassificatie in de aanbod- en gebruiktabellen is aangepast aan de nieuwe Europese indelingen, is het niet mogelijk om verschillentabellen op goederengroepsniveau te laten zien.

2.

Macro-economie

2.1 Inleiding

Zoals in hoofdstuk 1 al is aangegeven is het bruto binnenlands product (bbp) opwaarts bijgesteld met 44,7 miljard en het bruto nationaal inkomen (bni) met 57,7 miljard euro. Het vorderingentekort van de overheid volgens de EMU-definitie voor 2010 komt na revisie uit op 5,1 procent van het bruto binnenlands product. De beloning van werknemers is met bijna 10 miljard opwaarts bijgesteld. Hieronder worden de gevolgen van de revisie langs deze drie berekeningswijzen in beeld gebracht.

2.2 Binnenlands product

Het bruto binnenlands product (bbp) kan op drie manieren bepaald worden:

- vanuit de productie
- vanuit de inkomens
- vanuit de finale bestedingen

De gevolgen van de revisie zijn langs deze drie berekeningswijzen in beeld te brengen:

Vanuit de productie

De productie in Nederland in 2010 ligt door deze revisie 41,7 miljard euro hoger dan eerder was geraamd. Als gevolg van conceptuele wijzigingen is de productie met 6,6 miljard verlaagd. Het betreft hier een saldo van grote positieve en negatieve bijstellingen. Van negatieve invloed is de nettoregistratie van de veredeling. Positieve bijdragen leveren de productie onder regie in het buitenland en het opnemen van illegale activiteiten in de NR. Op grond van de meest recente gegevens en statistische inzichten is de productie echter met 48,2 miljard verhoogd. Het intermediair verbruik is met 2 miljard neerwaarts bijgesteld. De nieuwe voorschriften zorgen voor een verlaging van het verbruik met 23,8 miljard. De belangrijkste oorzaken hiervoor zijn de gewijzigde registratie van *research en development*, dat van intermediair verbruik naar de investeringen is verhuisd, en ook weer de nettoregistratie van de veredeling. Deze negatieve bijstellingen worden slechts zeer gedeeltelijk gecompenseerd door het verbruik bij illegale activiteiten en bij productie onder regie in het buitenland. Het saldo van productgebonden belastingen en subsidies komt 0,2 miljard hoger uit. Door de bijstellingen in intermediair verbruik en finale bestedingen komt de btw die berekend is op basis van transacties en vigerende tarieven hoger uit dan voor revisie. Dat verklaart de verandering in het verschil tussen toegerekende en afgedragen btw. Per saldo is het bbp met 44,7 miljard opwaarts bijgesteld, waarvan 17,5 miljard op grond van conceptuele wijzigingen en 27,2 miljard op grond van nieuwe statistische inzichten.

Vanuit de inkomens

De lonen zijn op basis van nieuwe gegevens uit de Loonaangifte, aangevuld met schattingen voor ontbrekende delen, met bijna 12 miljard opwaarts bijgesteld. De sociale lasten zijn met 2 miljard verlaagd ten opzichte van de voor-revisiecijfers. Dit laatste wordt vooral veroorzaakt door een wijziging in de raming van de pensioenpremies. Het saldo van belastingen op productie en invoer en subsidies is verlaagd met 1,4 miljard. Tezamen met de bijstelling van de toegevoegde waarde tegen basisprijzen en de beloning van werknemers leidt dit per saldo tot een toename van het bruto exploitatieoverschot met 36,2 miljard. Hiervan komt 10,8 miljard op rekening van de gewijzigde registratie van R&D en 8,1 miljard op rekening van de wijziging in de raming van investeringen in software. Door de uitbreiding van het investeringsbegrip nemen ook de afschrijvingen met 17,8 miljard toe. Ook zijn door actualisering van levensduren van verschillende typen activa de afschrijvingen opwaarts bijgesteld, waardoor het netto exploitatieoverschot bij deze revisie uiteindelijk 18,9 miljard hoger uitkomt.

Vanuit de finale bestedingen

De consumptieve bestedingen van huishoudens en instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens (IWZh's) liggen 14,3 miljard hoger dan voor revisie. Door het opnemen van illegale activiteiten in de NR en de aanscherping van loon in natura zijn de consumptieve bestedingen opwaarts bijgesteld. Daar staat tegenover dat het deel van IGDFI op hypotheek dat bij de consumptie door huishoudens was geboekt vanaf deze revisie geregistreerd wordt als intermediair verbruik bij het eigenwoningbezit. De raming van de consumptie door huishoudens is daarnaast hoger uitgekomen vanwege de herziening van de statistiek van de horeca en de ramingen voor cultuur sport en recreatie. De consumptie van de overheid is met 0,9 miljard verlaagd. Hiervan komt 0,7 miljard voor rekening van uitkeringen in natura vanwege de verschuiving naar uitkeringen in geld.

De investeringen zijn met 22,7 miljard opwaarts bijgesteld, onder andere vanwege de gewijzigde registratie van R&D (10,9 mld.) en de wijzigingen in de ramingen van investeringen in eigen beheer van software (8,6 mld.). Het saldo buitenlandse handel is bij deze revisie met 5,5 miljard verhoogd en komt uit op 52,8 miljard. Hoewel de brutostromen op conceptuele gronden fors neerwaarts zijn bijgesteld, is het effect op het handelssaldo hiervan gering. De aanpassing van het saldo is voornamelijk het gevolg van aansluiting bij de brongegevens en de inzet van nieuwe gegevens uit de statistiek internationale handel in diensten.

2.3 Bruto nationaal inkomen

Het bruto nationaal inkomen (bni) is met 57,7 miljard euro opwaarts bijgesteld. Hiervan vloeit komt 44,7 miljard voort uit de bijstelling van het bbp. De overige 13 miljard komt voor rekening van de primaire inkomens en is voor 10,1 miljard toe te schrijven aan de ijking op de actuele schattingen van de financiële balansen. Voor de primaire inkomens van en naar het buitenland wordt sterk geleund op gegevens van de DNB. Na de revisie

van 2001 is het Directe Rapportagesysteem (DRA) van DNB verder ontwikkeld, zowel qua inhoud als dekking van de relevante populatie. Door bij deze revisie aan te sluiten bij deze statistiek is het saldo van de primaire inkomens van en naar het buitenland opwaarts aangepast.

2.4 Overheidstekort en -schuld

De herziening van de nationale rekeningen heeft ook geleid tot een wijziging van het overheidstekort en de overheidsschuld. Het vorderingensaldo van de overheid 2010 na revisie komt uit op 31,9 miljard euro. Dit is een opwaartse bijstelling van 2,3 miljard euro. De helft van die bijstelling komt door het gebruik van nieuwe broninformatie bij het onderwijs (excl. universiteiten) van 1,2 miljard euro. De rest van de bijstelling is ook voornamelijk het gevolg van de inzet van nieuwe bronnen dan wel nieuwe methoden en inzichten. Bij het Rijk, universiteiten, gemeenten, instellingen zonder winstoogmerk lokaal en sociale fondsen is er sprake van een bijstelling van rond de 0,2 à 0,3 miljard euro per subsector. De bijstellingen van deze sectoren hebben steeds hetzelfde teken. Hoewel niet direct voortvloeiend uit het ESR2010 geldt vanaf deze revisie dat de rentestromen bij rentederivaten niet meer mee tellen in het EMU-saldo. Daardoor is het EMU-saldo voortaan gelijk aan het vorderingensaldo uit de nationale rekeningen¹. Het effect hiervan is bijna -0,6 miljard euro. Het overheidstekort als percentage van het bbp komt nu uit op 5,0 procent. De hogere nominale waarde van het tekort in de teller wordt gecompenseerd door de opwaartse bijstelling van het bbp in de noemer. De overheidsschuld komt uit op ruim 372 miljard, dat is 0,6 miljard euro hoger dan voor revisie. De schuldquote komt hiermee uit op 59,0 procent van het bbp. Vóór revisie bedroeg de schuldquote 63,4 procent van het bbp.

Bijstellingen inkomsten van de overheid

De overheidsinkomsten nemen met 0,8 miljard toe tot 272,6 miljard euro. De uitgaven nemen met 3,2 miljard toe tot 304,4 miljard euro. De belastingen blijven per saldo met een bijstelling van slechts 4 miljoen euro nagenoeg ongewijzigd. De btw-afdrachten worden voortaan gezien als Nederlandse belastingen. Dit verhoogt de belastingen met 196 miljoen euro. Bij de uitgaven staat daar een inkomensoverdracht aan de EU tegenover. Het eurovignet wordt als verkoop gezien. De belastingen worden daardoor 155 miljoen verlaagd. Ten slotte is er nog een correctie van -43 miljoen doorgevoerd bij de KvK-heffingen (lokale overheid). De wettelijke premies nemen met 0,4 miljard af tot 82,7 miljard euro. De belangrijkste oorzaak hiervan is een overboeking van 0,3 miljard euro naar de subsidies in verband met nieuwe informatie over de afdrachtskortingen.

De marktoutput wordt na revisie gesplitst in echte marktoutput en niet-marktoutput waarvoor betaald wordt. De totale verkopen nemen zo met 2,7 miljard af tot 17,3 miljard

¹ De definitie van het overheidstekort (ook wel EMU-saldo genoemd) zal zeer waarschijnlijk vanaf september 2014 veranderen. Het overheidstekort zal dan niet meer de rentestromen uit rentederivaten bevatten. Het overheidstekort wordt daarmee gelijk aan het vorderingstekort van de overheid in de nationale rekeningen. In deze publicatie van de revisie van de nationale rekeningen is deze definitiewijziging al ingevoerd. De wijziging moet nog wel formeel in een Europese verordening worden vastgelegd.

euro. Hiervan wordt 2,1 miljard verklaard doordat een deel van de onderlinge leveringen binnen overheid met ingang van deze revisie als inkomensoverdracht wordt geboekt. Dat geldt ook voor de vergoeding voor verstrekte garanties (-0,6 mld.). Ten slotte worden de verkopen van militaire goederen voortaan als desinvestering geboekt en niet meer als marktverkopen van de overheid (-0,2 mld.). Verder nemen de investeringen in eigen beheer toe met 2,9 miljard in verband met de kapitalisatie van R&D. De ontvangen inkomens- en kapitaaloverdrachten zijn om verschillende redenen aangepast. Enerzijds speelt hier een herziening van de populatie bij de IZWh's waardoor onder meer ontwikkelingsorganisaties niet langer tot de overheid behoren. Anderzijds heeft de inzet van de nieuwe bronnen bij de decentrale overheden en de onderwijsinstellingen hier tot aanpassingen geleid.

Bijstellingen uitgaven van overheid

De uitgaven van de overheid zijn met 3,2 miljard verhoogd tot 304,4 miljard euro. De beloning is met 0,9 miljard opwaarts bijgesteld. De herziening van de ramingen van het onderwijs op basis van de nieuwe gegevens van DUO heeft geleid tot een opwaartse bijstelling van 2,1 miljard euro. Dit wordt deels gecompenseerd door een lagere beloning bij gemeenten van 0,7 miljard euro en bij universiteiten van 0,3 miljard euro.

Het intermediair verbruik is met 3,0 miljard neerwaarts bijgesteld tot 43,9 miljard euro. De voornaamste oorzaak hiervan is een gewijzigde registratie van onderlinge leveringen binnen de overheid (-2,1 miljard). Deze worden na revisie deels geboekt als inkomensoverdrachten binnen de overheid. Daarnaast is er een herziene registratie van software, R&D en militair materiaal. Dit leidt tot een daling van het verbruik met 2,6 miljard euro. De gratis verstrekking van schoolboeken verhoogt het verbruik met 0,3 miljard euro (verschuiving van voorzieningen in natura). Deze neerwaartse bijstellingen worden deels gecompenseerd door een opwaartse bijstelling van 1,4 miljard euro als gevolg van de inzet van nieuwe bronnen.

Het saldo van aan- en verkopen niet-financiële niet-geproduceerde activa neemt met 0,5 miljard euro af, voornamelijk door aansluiting op bronnen van de gemeenten (een bijstelling van 0,5 miljard). De bruto-investeringen zijn met 4,9 miljard verhoogd tot 26,4 miljard euro. Hiervan komt 3,1 miljard euro door de kapitalisatie van R&D (vooral bij universiteiten, IZW-centraal en Rijk), 0,7 miljard door overboeking militair vernietigingsmateriaal van verbruik naar de investeringen en 2,4 miljard door herziene registratie van software (bij alle overheden, maar voornamelijk Rijk en gemeenten). Deze opwaartse bijstellingen worden voor 1,3 miljard gecompenseerd door een neerwaartse bijstelling als gevolg van nieuwe bronnen.

Bij de uitkeringen speelt ten eerste de overboeking van een deel van de uitkeringen in natura naar uitkeringen in geld. Dit omdat uitkeringen in natura naar het buitenland conform het ESR2010 zijn uitgesloten. Deze bedragen 0,7 miljard euro. Hiernaast zijn de voorzieningen in natura herzien. De gratis verstrekking van schoolboeken bij de lokale onderwijsinstellingen is van voorzieningen in natura omgezet in intermediair verbruik (0,3 miljard).

TABEL 1 De drie benaderingen van het binnenlands product, 2010

	Voor revisie	Na revisie	Verschil			
				Totaal	Conceptueel	Bronnen en methoden
	mln euro					
Vanuit de productie						
Output (basisprijzen)	1 137 237	1 178 924	41 687	– 6 570	48 257	
Intermediair verbruik (excl. aftrekbare btw) (–)	613 117	611 167	– 1 950	– 23 792	21 842	
Toegevoegde waarde (bruto, basisprijzen)	524 120	567 757	43 637	17 222	26 415	
Saldo van productgebonden belastingen en subsidies	62 796	63 016	220	260	– 40	
Productgebonden belastingen	66 462	66 567	105	100	5	
Productgebonden subsidies (–)	3 666	3 551	– 115	– 160	45	
Verschil toegerekende en afgedragen btw	– 127	739	866	–	866	
Binnenlands product (bruto, marktprijzen)	586 789	631 512	44 723	17 482	27 241	
Vanuit de inkomensvorming						
Beloning van werknemers	300 491	310 471	9 980	1 719	8 261	
Lonen	234 552	246 542	11 990	1 719	10 271	
Sociale premies t.l.v. werkgevers	65 939	63 929	– 2 010	–	– 2 010	
Saldo van belastingen op productie en invoer en subsidies	63 454	62 036	– 1 418	– 155	– 1 263	
Belastingen op productie en invoer	73 549	73 329	– 220	– 155	– 65	
Subsidies (–)	10 095	11 293	1 198	–	1 198	
Exploitatieoverschot / gemengd inkomen (bruto)	222 844	259 005	36 161	15 918	20 243	
Afschrijvingen	89 725	106 982	17 257	17 831	– 574	
Exploitatieoverschot / gemengd inkomen (netto)	133 119	152 023	18 904	– 1 913	20 817	
Binnenlands product (bruto, marktprijzen)	586 789	631 512	44 723	17 482	27 241	
Vanuit de finale bestedingen						
Consumptieve bestedingen	435 169	449 742	14 573	– 1 869	16 442	
Overheid	166 970	167 232	262	– 915	1 177	
Huishoudens incl. IZW huishoudens	268 199	282 510	14 311	– 954	15 265	
Investerings in vaste activa (bruto)	101 885	124 649	22 764	20 286	2 478	
Vennootschappen, huishoudens en IZW huishoudens	80 548	98 442	17 894	14 139	3 755	
Overheid	21 337	26 207	4 870	6 147	– 1 277	
Veranderingen in voorraden ¹⁾	2 452	4 308	1 856	135	1 721	
Uitvoer van goederen en diensten	461 717	454 398	– 7 319	– 10 999	3 680	
Goederen	361 676	360 296	– 1 380	– 2 006	626	
Diensten	100 041	94 102	– 5 939	– 8 993	3 054	
Invoer van goederen en diensten (–)	414 434	401 585	– 12 849	– 9 929	– 2 920	
Goederen	319 826	300 067	– 19 759	– 5 853	– 13 906	
Diensten	94 608	101 518	6 910	– 4 076	10 986	
Binnenlands product (bruto, marktprijzen)	586 789	631 512	44 723	17 482	27 241	

¹⁾ Inclusief saldo aan- en verkopen van kostbaarheden.

TABEL 2 Macro-economische saldi van binnenlands product tot nationaal vorderingensaldo, 2010

	Voor revisie	Na revisie	Verschil		
			Totaal	Conceptueel	Bronnen en methoden
	mln euro				
Binnenlands product (bruto, marktprijzen)	586 789	631 512	44 723	17 482	27 241
Saldo uit het buitenland ontvangen primaire inkomens	- 9 002	3 992	12 994	2 141	10 853
Uit het buitenland ontvangen primaire inkomens	209 011	224 343	15 332	4 508	10 824
Beloning van werknemers	1 099	1 099	-	-	-
Inkomen uit vermogen	207 013	222 349	15 336	4 508	10 828
Uit het buitenland (EU) ontvangen subsidies	899	895	- 4	-	- 4
Aan het buitenland betaalde primaire inkomens (-)	218 013	220 351	2 338	2 367	- 29
Beloning van werknemers	5 432	5 532	100	-	100
Inkomen uit vermogen	210 395	212 851	2 456	2 563	- 107
Aan het buitenland betaalde belastingen op productie en invoer	2 186	1 968	- 218	- 196	- 22
Nationaal inkomen (bruto, marktprijzen)	577 787	635 504	57 717	19 623	38 094
Afschrijvingen (-)	89 725	106 982	17 257	17 831	- 574
Nationaal inkomen (netto, marktprijzen)	488 062	528 522	40 460	1 792	38 668
Saldo uit het buitenland ontvangen inkomensoverdrachten	- 8 870	- 9 302	- 432	- 758	326
Uit het buitenland ontvangen inkomensoverdrachten	9 375	10 017	642	123	519
Belastingen op inkomen en vermogen	843	3 628	2 785	-	2 785
Sociale premies	1 529	1 858	329	-	329
Sociale uitkeringen (in geld)	248	248	-	-	-
Overige inkomensoverdrachten	6 755	4 283	- 2 472	123	- 2 595
Aan het buitenland betaalde inkomensoverdrachten (-)	18 245	19 319	1 074	881	193
Belastingen op inkomen en vermogen	689	1 725	1 036	-	1 036
Sociale premies	284	284	-	-	-
Sociale uitkeringen (in geld)	2 304	2 471	167	685	- 518
Overige inkomensoverdrachten	14 968	14 839	- 129	196	- 325
Beschikbaar nationaal inkomen (netto)	479 192	519 220	40 028	1 034	38 994
Consumptieve bestedingen (-)	435 169	449 742	14 573	- 1 869	16 442
Correctie pensioenvoorziening (saldo buitenland)	154	- 295	- 449	-	- 449
Nationale besparingen (netto)	44 177	69 183	25 006	2 903	22 103
Investerings in vaste activa (netto) (-)	12 160	17 667	5 507	2 455	3 052
Veranderingen in voorraden (-) ¹⁾	2 452	4 308	1 856	135	1 721
Saldo lopende transacties met het buitenland	29 565	47 208	17 643	313	17 330
Uitvoerverschot	47 283	52 813	5 530	- 1 070	6 600
Goederen	41 850	60 229	18 379	3 847	14 532
Diensten	5 433	- 7 416	- 12 849	- 4 917	- 7 932
Saldo primaire inkomens	- 9 002	3 992	12 994	2 141	10 853
Ontvangen	209 011	224 343	15 332	4 508	10 824
Betaald (-)	218 013	220 351	2 338	2 367	- 29
Saldo inkomensoverdrachten	- 8 870	- 9 302	- 432	- 758	326
Ontvangen	9 375	10 017	642	123	519
Betaald (-)	18 245	19 319	1 074	881	193
Correctie pensioenvoorziening (saldo buitenland)	154	- 295	- 449	-	- 449
Saldo uit het buitenland ontvangen kapitaaloverdrachten	- 3 259	- 1 890	1 369	-	1 369
Uit het buitenland ontvangen kapitaaloverdrachten	2 436	896	- 1 540	-	- 1 540
Aan het buitenland betaalde kapitaaloverdrachten (-)	5 695	2 786	- 2 909	-	- 2 909
Saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde niet-financiële activa	-	703	703	-	703
Nationaal vorderingensaldo	26 306	46 021	19 715	313	19 402
Verandering van vorderingen op het buitenland	211 406	198 240	- 13 166		
Verandering van schulden aan het buitenland (-)	186 223	156 241	- 29 982		
Statistisch verschil	1 123	4 022	2 899		

¹⁾ Inclusief saldo aan- en verkopen van kostbaarheden.

TABEL 3 Overheidssaldo en overheidsschuld conform EMU-definities, 2010

	Voor revisie	Na revisie	Verschil	Totaal	Conceptueel	Bronnen en methoden
	mln euro					
Totaal inkomsten	271 749	272 581	832	2 618	– 1 786	
Belastingen	143 208	143 212	4	41	– 37	
Belastingen op productie en invoer	71 363	71 361	– 2	41	– 43	
Belastingen op inkomen en vermogen	70 128	70 134	6	–	6	
Vermogensheffingen	1 717	1 717	–	–	–	
Premies wettelijke sociale verzekering	83 109	82 732	– 377	–	– 377	
Marktoutput	20 026	7 058	– 12 968	– 12 815	– 153	
Betalingen voor niet-marktoutput	–	10 288	10 288	10 288	–	
Inkomen uit vermogen	16 223	16 554	331	–	331	
Rente	3 395	3 925	530	–	530	
Overig	12 828	12 629	– 199	–	– 199	
Overige inkomsten n.e.g.	9 183	12 737	3 554	5 104	– 1 550	
Investerings in eigen beheer	1 528	5 205	3 677	2 422	1 255	
Niet-productgebonden subsidies	853	366	– 487	–	– 487	
Toegerekende sociale premies	4 116	3 545	– 571	–	– 571	
Overige inkomensoverdrachten	2 344	3 052	708	2 682	– 1 974	
Kapitaaloverdrachten (excl. vermogensheffingen)	342	569	227	–	227	
Totaal uitgaven (–)	301 284	304 447	3 163	2 618	545	
Beloning van werknemers	59 229	60 116	887	–	887	
Intermediair verbruik	46 869	43 908	– 2 961	– 5 481	2 520	
Investerings (bruto)	21 367	26 357	4 990	6 147	– 1 157	
Uitkeringen wettelijke sociale verzekering	102 200	102 081	– 119	– 305	186	
In geld	45 879	46 564	685	685	–	
In natura via marktproducenten	56 321	55 517	– 804	– 990	186	
Uitkeringen sociale voorziening	28 851	28 469	– 382	–	– 382	
In geld	18 803	19 083	280	–	280	
In natura via marktproducenten	10 048	9 386	– 662	–	– 662	
Subsidies	9 196	10 398	1 202	–	1 202	
Inkomen uit vermogen	11 624	11 197	– 427	–	– 427	
Rente	11 614	11 162	– 452	–	– 452	
Overig	10	35	25	–	25	
Overige uitgaven n.e.g.	21 948	21 921	– 27	2 257	– 2 284	
Niet-productgebonden belastingen op productie	641	634	– 7	–	– 7	
Uitkeringen rechtstreeks door werkgevers	4 116	3 545	– 571	–	– 571	
Overige inkomensoverdrachten	10 228	11 962	1 734	2 257	– 523	
Kapitaaloverdrachten	7 386	6 722	– 664	–	– 664	
Saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde niet-financiële activa	– 423	– 942	– 519	–	– 519	
Vorderingensaldo	– 29 535	– 31 866	– 2 331	–	– 2 331	
Rentevoordeel / nadeel uit swapcontracten	– 574	–	574	– 574	–	
EMU-saldo	– 30 109	– 31 866	– 1 757	–	– 1 757	
Centrale overheid	– 23 688	– 23 404	284	–	284	
Lokale overheid	– 4 813	– 6 689	– 1 876	–	– 1 876	
Wettelijke sociale verzekeringsinstellingen	– 1 608	– 1 773	– 165	–	– 165	
EMU-schuld	372 028	372 627	599	–	599	
Chartaal geld	435	512	77	–	77	
Kortlopende waardepapieren	53 223	53 318	95	–	95	
Obligaties	240 563	241 176	613	–	613	
Kortlopende leningen	14 260	12 810	– 1 450	–	– 1 450	
Langlopende leningen	63 547	64 811	1 264	–	1 264	
	% bbp					
EMU-saldo	– 5,1	– 5,0	0,1	–	0,1	
EMU-schuld	63,4	59,0	– 4,4	–	– 4,4	

TABEL 4 Banen naar bedrijfstakken, -klassen, 2010

	Voor revisie	Na revisie	Verschil		
			Totaal	Conceptueel	Bronnen en methoden
1000 banen					
Banen van werknemers	7 862	7 890	28	- 30	58
Landbouw, bosbouw en visserij	108	106	- 2	-	- 2
Delfstoffenwinning	7	8	1	-	1
Industrie	811	774	- 37	-	- 37
Energiebedrijven	26	23	- 3	-	- 3
Waterbedrijven en afvalbeheer	39	32	- 7	- 12	5
Bouwnijverheid	379	377	- 2	-	- 2
Handel, vervoer en horeca	1 984	1 986	2	-	2
Informatie en communicatie	237	228	- 9	- 12	3
Financiële dienstverlening	269	268	- 1	-	- 1
Exploitatie van en handel in onroerend goed	69	73	4	-	4
Zakelijke dienstverlening	1 283	1 343	60	17	43
Overheid en zorg	2 374	2 359	- 15	- 23	8
Cultuur, recreatie, overige diensten	276	312	36	-	36
Banen van zelfstandigen	1 328	1 926	598	416	182
Landbouw, bosbouw en visserij	139	160	21	-	21
Delfstoffenwinning	-	-	-	-	-
Industrie	51	51	-	6	- 6
Energiebedrijven	-	1	1	-	1
Waterbedrijven en afvalbeheer	-	1	1	-	1
Bouwnijverheid	120	200	80	68	12
Handel, vervoer en horeca	277	324	47	23	24
Informatie en communicatie	39	50	11	2	9
Financiële dienstverlening	9	9	-	-	-
Exploitatie van en handel in onroerend goed	11	19	8	-	8
Zakelijke dienstverlening	187	595	408	373	35
Overheid en zorg	101	347	246	192	54
Cultuur, recreatie, overige diensten	395	168	- 227	- 248	21
Banen van werkzame personen	9 190	9 816	626	386	240
Landbouw, bosbouw en visserij	247	266	19	-	19
Delfstoffenwinning	8	8	-	-	-
Industrie	862	825	- 37	6	- 43
Energiebedrijven	26	25	- 1	-	- 1
Waterbedrijven en afvalbeheer	39	33	- 6	- 12	6
Bouwnijverheid	499	578	79	68	11
Handel, vervoer en horeca	2 260	2 311	51	23	28
Informatie en communicatie	277	278	1	- 10	11
Financiële dienstverlening	277	278	1	-	1
Exploitatie van en handel in onroerend goed	80	91	11	-	11
Zakelijke dienstverlening	1 470	1 938	468	390	78
Overheid en zorg	2 475	2 707	232	169	63
Cultuur, recreatie, overige diensten	670	480	- 190	- 248	58

3.

Bestedingen, productie en inkomensvorming

3.1 Inleiding

De revisie van de nationale rekeningen leidt tot veranderingen in gegevens over productie en verbruik van goederen en diensten. Op grond van de conceptuele veranderingen, nieuwe informatie en wijzigingen in ramingsmethoden zijn zowel de niveaus van de macro/mesovariabelen als de samenstelling naar goederengroep aangepast. In dit hoofdstuk worden de gevolgen van de revisie beschreven voor de bestedingen en voor productie, verbruik en toegevoegde waarde per bedrijfstak.

3.2 Bestedingen

In- en uitvoer van goederen en diensten

De strikte toepassing van economisch eigendom in het ESR2010 heeft grote consequenties voor de in- en uitvoer van goederen en diensten. Goederen die ter veredeling de grens passeren worden niet langer opgenomen in de in- en uitvoer van goederen. Alleen de daadwerkelijke betaling voor de veredelingsdienst wordt nog in de NR geregistreerd. Het tegenovergestelde vindt plaats bij de transitohandel. Waar tot dusverre alleen de transitomarge als uitvoer van een dienst werd geregistreerd, worden nu de aan- en verkopen van de handelsgoederen bij de goederen opgenomen. Daarbij worden aangekochte transitogoederen negatief bij de uitvoer geboekt. De uitvoer van goederen is met 1,3 miljard neerwaarts bijgesteld. Toepassing van het 'eigendomsprincipe' levert een verlaging van 13,2 miljard op. Daar staan opwaartse bijstellingen tegenover als gevolg van het opnemen van illegale activiteiten in de NR (2,2 mld.) en van de verschuiving van bunkerleveranties aan schepen en vliegtuigen van de diensten naar de goederen (3,7 mld.). De speciale registratie van de transitohandel zorgt voor een verhoging met 5,3 miljard. Aansluiting op de bron leidt tot een verhoging met 0,6 miljard.

De invoer van goederen is met 19,8 miljard neerwaarts bijgesteld. Het 'eigendomsprincipe' draagt in dit geval 9,9 miljard bij aan de bijstelling. Illegale activiteiten (1,2 mld.) en bunkerleveranties (2,9 mld.) zorgen daarentegen voor een verhoging. De aansluiting op de bron laat voor de invoer van goederen een negatieve bijstelling met 13,9 miljard zien. De bijstellingen van de goederenhandel op grond van de strikte toepassing van het eigendomsprincipe vinden hun tegenhanger bij de diensten. Hierdoor is de uitvoer van diensten met 3 miljard verhoogd en de invoer met 0,8 miljard. Door wijziging van de registratie van de transitohandel is de uitvoer van diensten met 5,3 miljard verlaagd. Het niet langer toerekenen van IGDFI voor interbancaire transacties levert zowel bij uitvoer (-3,6 mld.) als bij de invoer (-1,5 mld.) een neerwaartse bijstelling. Verder speelt hier de tegenboeking van de bunkerleveranties. Ten slotte moet worden opgemerkt dat bij deze revisie voor het eerst gebruik gemaakt kon worden van een volledige statistiek over de in- en uitvoer van diensten, hetgeen eveneens tot cijfermatige herzieningen heeft geleid. Het saldo buitenlandse handel is bij deze revisie met 5,5 miljard opwaarts bijgesteld tot 52,8 miljard euro.

Consumptieve bestedingen

De totale consumptieve bestedingen zijn bij deze revisie met 14,6 miljard opwaarts bijgesteld. Het leeuwendeel komt voor rekening van de bijstelling op basis van de brongegevens en nieuwe ramingen. Hogere uitkomsten voor bedrijfstakken die direct aan de consument leveren zoals de horeca en sport en recreatie leveren hier een belangrijke bijdrage aan. De bijstelling van de consumptie van de overheid is met 0,3 miljard zeer beperkt.

Huishoudens en IZW huishoudens

De opwaartse bijstelling van de consumptie door huishoudens met 14,3 miljard is grotendeels toe te schrijven aan de ijkning op de onderliggende bronstatistieken. De bijstellingen vanuit conceptueel oogpunt zijn beperkt. Door het opnemen van illegale activiteiten in de NR is de consumptie met 2,4 miljard verhoogd. Daar staat echter een minpost van 1 miljard tegenover, voor de goederen en diensten die nodig zijn voor illegale productie en waarvan verondersteld is dat zij voor revisie in de consumptie van huishoudens zaten. Energie voor de wietkwekerij en kleding voor prostituees zijn voorbeelden hiervan.

De herziene afbakening van loon in natura zorgt voor een verhoging van de consumptie met 1,7 miljard met een conceptuele achtergrond. De raming loon in natura is verder opwaarts bijgesteld op grond van nieuwe gegevens uit de Loonaangifte. Door de overboeking van het deel van IGDFI op hypotheeklen dat vóór revisie werd geboekt bij de exploitatie van onroerend goed, wordt de consumptie met 3,6 miljard verlaagd. De wijziging in de registratiewijze van de gratis verstrekking van schoolboeken zorgt nog voor een verdere verlaging van de consumptie door huishoudens met 0,3 miljard.

Overheid

De consumptie door de overheid is slechts in geringe mate bijgesteld. Achterliggend spelen echter een groot aantal wijzigingen grotendeels die tegen elkaar wegvallen. De wijze waarop de productie van overheid bepaald wordt, ligt hier mede aan ten grondslag. Zo wordt de vermindering van het intermediair verbruik vanwege de gewijzigde registratie van R&D en militaire goederen grotendeels teniet gedaan door verhoging van de afschrijvingen. Dit geldt ook voor de veranderingen in de ramingsmethoden voor software. Andere wijzigingen die de consumptie van de overheid beïnvloeden zijn die in de registratie van schoolboeken, premies voor kredietgaranties en het eurovignet.

De afbakening van collectieve en individualiseerbare consumptie van de overheid is met de revisie gewijzigd. Volgens het ESR2010 moet de overheidsconsumptie worden gesplitst in collectieve en individualiseerbare (of individuele) consumptie op basis van de *Classification of the Functions of Government* (COFOG). Daardoor is de individualiseerbare consumptie fors opwaarts bijgesteld, ten koste van de collectieve consumptie van de overheid. Het betreft met name diensten in de sfeer van sport en recreatie.

Investerings in vaste activa

De investeringen in vaste activa zijn met 22,7 miljard opwaarts bijgesteld. Deze bijstelling is grotendeels toe te schrijven aan de gewijzigde registratie van R&D, militaire goederen

en de aanpassingen in de ramingen van software. Deze zijn goed voor een opwaarts effect van 20,3 miljard. De hogere raming van de productie van de bouw heeft zijn weerslag op de investeringen in gebouwen en GWW-werken.

Vorraden

De mutatie in voorraden is met 1,9 miljard opwaarts bijgesteld. Slecht een gering deel hiervan (135 mln.) is op conceptuele gronden. De vaccins die in bezit waren van de overheid en direct zijn afgeschreven omdat ze vernietigd zijn, zijn onder de voorraden geboekt.

3.3 Productie, verbruik en inkomensvorming

De revisie van de nationale rekeningen leidt tot veranderingen in gegevens over productie en verbruik van goederen en diensten. In dit hoofdstuk worden de gevolgen van de revisie voor productie, intermediair verbruik en toegevoegde per bedrijfstak beschreven.

Landbouw, bosbouw en visserij

De toegevoegde waarde van de landbouw, bosbouw en visserij is met 1461 miljoen verhoogd ten opzichte van de raming voor revisie. Vanwege de wijziging van de registratie van R&D en de gewijzigde ramingsmethode voor investeringen in software is het verbruik met 194 miljoen verlaagd. Door de introductie van illegale activiteiten wordt het verbruik verder met 67 miljoen neerwaarts bijgesteld. Bestrijdingsmiddelen en kunstmest die gebruikt worden in wietkwekerijen werden tot dusverre aan deze bedrijfstak toegerekend. Deze aankopen komen met ingang van deze revisie voor rekening van de tabaksindustrie waar de wietkwekerijen zijn ondergebracht. De bijstelling van de toegevoegde waarde op grond van wijziging in bronnen en methoden bedraagt 1178 miljoen. De belangrijkste redenen zijn een verhoging van de raming van de productie van elektriciteit in de tuinbouw met ca. 300 miljoen en een verhoging van de schatting van de verkopen van land- en tuinproducten die niet via de veiling lopen met ca. 200 miljoen. Verder is de raming van de particuliere bosbouw met ca. 100 miljoen opwaarts bijgesteld op grond van gegevens over ingezette arbeid en betaalde lonen in deze bedrijfstak. Ten slotte is het intermediair verbruik door een her-allocatie van de toegerekende bankdiensten (IGDFI) met 217 miljoen verlaagd.

Delfstoffenwinning

De toegevoegde waarde van de delfstoffenwinning is met 1174 miljoen opwaarts bijgesteld. Als gevolg van onder andere de wijzigingen in de registratie van R&D en van ramingen van software is de toegevoegde waarde per saldo 4 miljoen verhoogd. Op grond van nieuwe informatie is de productie van exploratiediensten met 1085 miljoen opwaarts bijgesteld. Verder wordt in tegenstelling tot vóór revisie de invoer van aardgas niet meer geregistreerd als productie en verbruik van de delfstoffenwinning, maar wordt dit nu, overeenkomstig alle andere goederen, direct naar de afnemer geleid en wordt alleen de

(handels)marge geregistreerd. Het effect hiervan op zowel productie als verbruik bedraagt ca. 1.5 miljard.

Voedings- en genotmiddelenindustrie

De toegevoegde waarde in de voedings- en genotmiddelenindustrie is met 2216 miljoen verlaagd ten opzichte van voor revisie. Vanwege de nettoregistratie van de veredeling zijn productie en verbruik met 3150 miljoen verlaagd. Verder worden in opdracht van niet-ingezeten moederbedrijven door deze bedrijfstak in Nederland goederen voortgebracht die geen economisch eigendom zijn van het Nederlandse concernonderdeel en daarom niet langer beschouwd worden als binnenlandse productie. Deze registratiewijziging heeft tot gevolg dat een deel van de toegevoegde waarde die tot deze revisie in Nederland viel voortaan aan het buitenland moet worden toegerekend. Productie en verbruik gaan vanwege deze wijziging met respectievelijk 1899 miljoen en 444 miljoen omlaag, waardoor er een negatief effect op de toegevoegde waarde van 1455 miljoen resulteert. Het opnemen van illegale activiteiten in de NR leidt tot een opwaartse bijstelling van de productie in deze bedrijfstak met 1178 miljoen. Daar staat een verbruik van 334 miljoen tegenover, waardoor de toegevoegde per saldo weer met 844 miljoen wordt verhoogd. Aansluiting op de meest recente brongegevens levert een neerwaartse bijstelling van productie en verbruik, met een verlaging van de toegevoegde waarde met 2134 miljoen tot gevolg. Verschuiving van eenheden tussen bedrijfstakken speelt hierbij een rol.

Textiel-, kleding- en lederindustrie

De toegevoegde waarde van de textielindustrie is bij deze revisie met 106 miljoen verlaagd ten opzichte van voor revisie. De productie is verlaagd met 511 miljoen, waarvan 258 miljoen op grond van de netto registratie van de veredeling. Het verbruik wordt met 405 miljoen neerwaarts bijgesteld. Hiervan komt ook weer 258 miljoen op naam van de netto-registratie van de veredeling. De overige conceptuele wijzigingen leveren per saldo een opwaartse bijstelling van de toegevoegde waarde met 25 miljoen. Verder leidt ijking op de bronstatistieken tot een verlaging van de toegevoegde waarde met 131 miljoen.

Hout-, papier- en grafische industrie

De toegevoegde waarde van de hout-, papier- en grafische industrie is met 153 miljoen opwaarts bijgesteld. Door de gewijzigde registratie van de veredeling nemen productie en verbruik beide met 434 miljoen af. De gewijzigde ramingswijze voor investeringen in software in eigen beheer zorgt voor een opwaartse bijstelling van de productie met 30 miljoen. De wijziging in de registratie van R&D, de raming van de investeringen in software en de afbakening van loon in natura leveren een verdere vermindering van het verbruik op van 74 miljoen. Op basis van de meest recente inzichten van de productiestatistiek zijn de niveauraming en inputstructuur in deze bedrijfstak aangepast met een positief effect op de toegevoegde waarde van 49 miljoen als resultaat.

Aardolie-industrie

De toegevoegde waarde van de aardolie-industrie is met 1282 miljoen verlaagd ten opzichte van de raming vóór revisie. Vanwege de nettoregistratie van de veredeling worden productie en verbruik met 3282 miljoen verminderd. De productie wordt met 100 miljoen verlaagd vanwege de overboeking van de voorraadheffing op brandstoffen van niet-productgebonden naar productgebonden belastingen. Dit heeft wel een effect op de toegevoegde waarde, maar niet op het exploitatieoverschot. Door de gewijzigde registratie van R&D, de gewijzigde raming van de investeringen in software en de

aanpassing van loon in natura neemt het intermediair verbruik nog eens met 136 miljoen af. Door het inzetten van de actuele gegevens uit de productiestatistiek wordt de toegevoegde waarde verlaagd met 1419 miljoen. Bij de revisie van 2001 en de jaren daarna is voor deze bedrijfstak sterk geleund op gegevens uit de statistiek Balans Aardolieproducten waaruit consistente fysieke gegevens konden worden afgeleid voor productie en afzet. Door daar prijzen aan te koppelen, zijn vervolgens waardebedragen geschat. Door de volatiliteit in prijzen, grote variatie in leveringscontracten en *price hedging* is deze methode niet meer goed hanteerbaar. Daarom worden vanaf deze revisie de financiële gegevens uit productiestatistiek als uitgangspunt genomen voor de ramingen van de nominale waarde van productie, verbruik en toegevoegde waarde in de NR. Voor de berekening van volumeontwikkelingen blijft de Balans Aardolieproducten een belangrijke informatiebron.

Chemische industrie

De toegevoegde waarde van de chemische industrie is bij deze revisie met 1361 miljoen neerwaarts bijgesteld. Als gevolg van de netto registratie van de veredeling zijn productie en verbruik met 9441 miljoen verlaagd. Daar staat tegenover dat vanwege in het buitenland gerealiseerde productie, productie en verbruik met ca. 2600 miljoen zijn verhoogd. De wijziging in de raming voor investeringen in eigen beheer van software geeft een opwaartse bijstelling van de productie met 23 miljoen. De wijziging in de registratie van R&D, de raming van de investeringen in software en de afbakening van loon in natura leveren een verdere vermindering van het verbruik met 995 miljoen. Door het inzetten van de actuele gegevens uit de productiestatistieken wordt de toegevoegde waarde met 2379 miljoen verlaagd. Evenals bij de aardolie-industrie werd voor revisie gebruik gemaakt van fysieke gegevens en prijzen voor de ramingen in deze bedrijfstak.

Farmaceutische industrie

De toegevoegde waarde van de farmaceutische industrie is met 1376 miljoen verhoogd ten opzichte van de raming voor revisie. Als gevolg van de netto registratie van de veredeling zijn zowel productie als verbruik met 349 miljoen neerwaarts bijgesteld. Het opnemen van illegale activiteiten leidde tot een opwaartse bijstelling van de productie met 128 miljoen voor XTC. De wijziging in de registratie van R&D heeft tot een extra vermindering van het intermediair verbruik van 590 miljoen geleid. Door de wijziging in de ramingen voor investeringen in software en loon in natura is het intermediair verbruik nog eens met 43 miljoen neerwaarts bijgesteld. Daar staat nog een toename van 5 miljoen tegenover in verband met de productie van XTC. Dit is het resultaat van een plus van 25 miljoen voor grondstoffen die nodig zijn voor de productie van XTC en een min van 20 miljoen omdat verondersteld is dat een deel van deze grondstoffen al in het verbruik van de farmaceutische industrie waren opgenomen. Aansluiting op de actuele gegevens uit de productiestatistieken leidt tot een verlaging van productie en verbruik, waardoor de toegevoegde waarde per saldo met 611 miljoen toeneemt.

Kunststof- en bouwmaterialenindustrie

De toegevoegde waarde van de kunststof- en bouwmaterialenindustrie is bij deze revisie met 49 miljoen opwaarts bijgesteld. Vanwege de netto registratie van veredeling zijn zowel productie als verbruik met 200 miljoen verlaagd. De productie is met 16 miljoen verhoogd vanwege de herziening van de raming van investeringen in eigen beheer van software. De gewijzigde registratie van R&D betekent een verlaging van het intermediair verbruik voor deze bedrijfstak met 149 miljoen. De wijziging in de raming van de investeringen in

software en de afbakening van loon in natura leveren een verdere vermindering van het verbruik met 35 miljoen. Het inzetten van de actuele PS geeft een verdere verlaging van productie en verbruik, met een negatief effect van 116 miljoen op de toegevoegde waarde.

Basismetaal-, metaalproductenindustrie

De toegevoegde waarde van de basismetaal- en de metaalproductenindustrie is met 762 miljoen opwaarts bijgesteld ten opzichte van de raming vóór revisie. Productie en verbruik zijn beide met 1605 miljoen neerwaarts bijgesteld vanwege de nettoregistratie van veredeling. Vanwege de wijziging van de raming van investeringen in eigen beheer van software wordt de productie met 32 miljoen verhoogd. De wijziging in de registratie van R&D, de raming van de investeringen in software en de afbakening van loon in natura leveren een verdere vermindering van het verbruik van 230 miljoen. De herijking op de productiestatistiek levert naast een verandering in het niveau ook een verandering in de productie-verbruiksverhouding op, met een positief effect van 500 miljoen op de toegevoegde waarde.

Elektrotechnische industrie

De toegevoegde waarde van de elektrotechnische industrie is bij deze revisie met 2526 miljoen opwaarts bijgesteld. Door de gewijzigde insteek voor de registratie van productie onder eigen regie in het buitenland is de SBI-typing van een aantal bedrijven aangepast. Deze verandering overheerst de bijstelling van productie en verbruik in deze bedrijfstak. In combinatie met de nettoregistratie van veredeling zijn daardoor productie en intermediair verbruik met respectievelijk 14350 en 13975 miljoen verhoogd. Verder speelt de gewijzigde registratie van R&D in deze bedrijfstak een belangrijke rol, met een vermindering van het verbruik van 541 miljoen. De vermindering van productie en verbruik op niet-conceptuele gronden is onder andere het gevolg van aansluiten op de actuele stand van de productiestatistiek en het bedrijfsregister, waar een aantal bedrijven anders is geclassificeerd dan in de NR tot dusverre het geval was. Per saldo wordt de toegevoegde waarde met 1483 miljoen verhoogd.

Elektrische-apparatenindustrie

De toegevoegde waarde van de elektrische-apparatenindustrie is met 1065 miljoen opwaarts bijgesteld ten opzichte van de raming van voor revisie. Als gevolg van de nettoregistratie van de veredeling zijn productie en verbruik met 294 miljoen neerwaarts bijgesteld. De herziene schatting voor de investeringen in eigen beheer van software leidt tot een extra productie van 52 miljoen. Het intermediair verbruik is met 335 miljoen verlaagd vanwege de gewijzigde registratie van R&D. De wijziging in de raming van de investeringen in software en de afbakening van loon in natura leveren een verdere vermindering van het verbruik van 22 miljoen. De herijking op de PS heeft een positief effect van 656 miljoen op de toegevoegde waarde. Dit is voor een deel het gevolg van een andere classificatie van bedrijven dan tot dusverre in de NR werd gehanteerd.

Machine-industrie

De toegevoegde waarde van de machine-industrie is met 1369 miljoen verhoogd ten opzichte van de raming vóór revisie. De nettoregistratie van veredeling heeft voor deze bedrijfstak een vermindering van productie en verbruik van 505 miljoen tot gevolg. De daling van de productie wordt voor 59 miljoen teniet gedaan door de wijziging in de raming van investeringen in eigen beheer van software. Het intermediair verbruik is nog

eens met 613 miljoen verlaagd vanwege de gewijzigde registratie van R&D. De wijziging in de raming van de investeringen in software en de afbakening van loon in natura leveren een verdere vermindering van het verbruik van 79 miljoen. Door aan te sluiten op de actuele stand van de bronstatistiek worden productie en verbruik opwaarts bijgesteld, met een verhoging van 618 miljoen van de toegevoegde waarde tot gevolg. Een andere classificatie van bedrijven dan tot dusverre in de NR werd gehanteerd, is hier mede de oorzaak van.

Transportmiddelenindustrie

De toegevoegde waarde in de transportmiddelenindustrie is bij deze revisie met 1052 miljoen opwaarts bijgesteld. Productie en verbruik zijn beide neerwaarts aangepast met 2434 miljoen, vanwege de nettoregistratie van de veredeling. Aan de verbruikskant komt daar 205 miljoen bovenop vanwege de gewijzigde registratie van R&D. De wijziging in de raming van de investeringen in software en de afbakening van loon in natura leveren een verdere vermindering van het verbruik van 43 miljoen. De productie wordt met 20 miljoen opwaarts bijgesteld vanwege de wijziging in de raming van investeringen in eigen beheer van software. De invloed van de herijking op de bronnen komt voor het leeuwendeel op naam van de scheepsbouw waar de productie met 1903 miljoen is verhoogd. Uiteraard ligt ook het verbruik in deze bedrijfstak hoger. Het uiteindelijke effect van de herijking op de toegevoegde waarde van aansluiting op de brongegevens bedraagt 784 miljoen.

Overige industrie en reparatie

Als gevolg van de revisie is de toegevoegde waarde van de overige industrie en reparatie met 242 miljoen neerwaarts bijgesteld. Bij productie en verbruik zorgt de nettoregistratie voor een verlaging van 386 miljoen. Bij het verbruik zorgt de gewijzigde registratie van R&D nog voor een verdere vermindering van 107 miljoen. De wijziging in de raming van de investeringen in software en de afbakening van loon in natura leveren een verdere vermindering van het verbruik met 67 miljoen. De productie wordt met 28 miljoen opwaarts bijgesteld vanwege de wijziging in de raming van investeringen in eigen beheer van software. Het inzetten van de actuele PS geeft een verdere verlaging van productie en verbruik, met een negatief effect van 443 miljoen op de toegevoegde waarde. Dit komt mede door een veranderde classificatie van bedrijven dan tot dusverre in de NR werd gehanteerd.

Energiebedrijven

De toegevoegde waarde van de energiebedrijven is bij deze revisie met 5176 miljoen neerwaarts bijgesteld. Productie en verbruik zijn beide verminderd vanwege de gewijzigde registratie van de energiedistributie. Tot dusverre werd bij de energiedistributie een brutoregistratie gehanteerd, dat wil zeggen dat de ingekochte energie als intermediair verbruik werd geboekt en dat 'dezelfde' energie bij verkoop als productie werd geboekt. Omdat er bij de distributiebedrijven geen productverandering plaatsvindt, is bij deze revisie conform de richtlijnen besloten dat een registratie de aan- en verkoop van energie conform de groot- en detailhandel meer op zijn plaats is. Als gevolg daarvan zijn productie en verbruik beide met 13167 miljoen neerwaarts bijgesteld. Vanwege de gewijzigde ramingsmethode voor investeringen in eigen beheer van software is de productie met 74 miljoen verhoogd. De wijziging in de registratie van R&D, de raming van de investeringen in software en de afbakening van loon in natura leveren een vermindering van het verbruik van 95 miljoen. De verschuiving van de subsidie op duurzame elektriciteit van niet-productgebonden naar productgebonden belasting zorgt voor een verhoging van

productie en toegevoegde waarde met 711 miljoen. Dit beïnvloedt echter niet het exploitatieoverschot.

Bij de revisie van 2001 en de jaren daarna is voor de energiebedrijven sterk geleund op gegevens uit de Energiebalans, waaruit volledige fysieke gegevens konden worden afgeleid over productie en afzet. Door daar prijsgegevens aan te koppelen, werden de waardebedragen geschat. Door de volatiliteit in prijzen en de grote variatie in leveringscontracten was deze methode niet meer goed hanteerbaar. Daarom worden vanaf deze revisie de financiële gegevens uit de productiestatistiek als uitgangspunt gehanteerd voor de ramingen van productie, verbruik en toegevoegde waarde van deze bedrijfstak. Voor de berekening van volumeontwikkelingen blijft de Energiebalans een belangrijke informatiebron. De wijziging heeft tot gevolg dat de productie en verbruik verder neerwaarts worden bijgesteld, met een negatief effect van 6056 miljoen op de toegevoegde waarde.

Waterbedrijven en afvalbeheer

De toegevoegde waarde van waterbedrijven en afvalbeheer is met 960 miljoen neerwaarts bijgesteld. Productie en verbruik zijn met respectievelijk 3349 en 2174 miljoen neerwaarts bijgesteld vanwege de wijziging in de afbakening van de overheid, waardoor reinigingsdiensten vallend onder gemeenten en waterschappen vanaf deze revisie onder de bedrijfstak overheid vallen. De wijziging in de registratie van R&D, de raming van de investeringen in software en de afbakening van loon in natura leveren een verdere vermindering van het verbruik van 76 miljoen. Vanwege de gewijzigde ramingsmethode voor investeringen in eigen beheer van software is de productie met 20 miljoen verhoogd. Door aansluiting bij de bronstatistieken is vooral bij het afvalbeheer de productie verhoogd en is het verbruik verlaagd, waardoor de toegevoegde waarde met 119 miljoen opwaarts is bijgesteld.

Algemene bouw en projectontwikkeling

De toegevoegde waarde van de algemene bouw en projectontwikkeling is met 1433 miljoen opwaarts bijgesteld. Conceptuele bijstelling van het verbruik met 116 miljoen is het gevolg van de gewijzigde registratie van R&D en aanpassingen van de raming van software en loon in natura. De productie is opwaarts bijgesteld met 16 miljoen vanwege de gewijzigde ramingswijze van investeringen in eigen beheer van software. Betere gegevens voor productie en verbruik van projectontwikkelaars en de aansluiting op de actuele stand van de bronstatistiek zijn de belangrijkste redenen van de bijstelling van productie en verbruik van deze bedrijfstak. Per saldo heeft dit alles een positief effect van 1301 miljoen op de toegevoegde waarde.

Grond-, water- en wegenbouw

De toegevoegde waarde van de grond-, water- en wegenbouw is met 859 miljoen verhoogd ten opzichte van de raming vóór revisie. Het verbruik is met 159 miljoen verlaagd, als gevolg van de gewijzigde registratie van R&D en aanpassingen bij de raming van software en loon in natura. De productie is opwaarts bijgesteld met 13 miljoen vanwege de gewijzigde ramingswijze van investeringen in eigen beheer van software. De aansluiting op de actuele stand van de bronstatistiek is de belangrijkste reden van de bijstelling van productie en verbruik in deze bedrijfstak. Dit heeft per saldo een effect van 687 miljoen op de toegevoegde waarde.

Gespecialiseerde bouw

De toegevoegde waarde van de gespecialiseerde bouw is met 218 miljoen opwaarts bijgesteld. De conceptuele bijstelling van het verbruik met 249 miljoen is het gevolg van de gewijzigde registratie van R&D en aanpassingen bij de raming van software en loon in natura. De productie is opwaarts bijgesteld met 31 miljoen vanwege de gewijzigde ramingswijze van investeringen in eigen beheer van software. De aansluiting op de actuele stand van de bronstatistiek is de belangrijkste reden van de bijstelling van productie, verbruik in deze bedrijfstak, met per saldo een negatief effect van 62 miljoen op de toegevoegde waarde.

Autohandel en –reparatie

De toegevoegde waarde van autohandel en –reparatie is met 319 miljoen opwaarts bijgesteld ten opzichte van de raming vóór revisie. De productie is opwaarts bijgesteld met 38 miljoen, vanwege de gewijzigde ramingswijze van investeringen in eigen beheer van software. De wijziging in de registratie van R&D, de raming van de investeringen in software, de afbakening van loon in natura en wijzigingen in de verzekeringsdiensten leveren een vermindering van het verbruik van 96 miljoen. De aansluiting op de actuele stand van de bronstatistiek levert een opwaartse bijstelling van zowel productie als verbruik, waardoor de toegevoegde waarde met 185 miljoen wordt verhoogd. Beter zicht op de populatie van kleine bedrijven ligt hier mede aan ten grondslag.

Groothandel en handelsbemiddeling

De toegevoegde waarde van groothandel en handelsbemiddeling is bij deze revisie met 4365 miljoen opwaarts bijgesteld. Productie en verbruik zijn beide met 170 miljoen verlaagd in verband met de gewijzigde registratie van de veredeling. Verder is het verbruik met 250 miljoen neerwaarts bijgesteld vanwege de registratie van R&D als investering en met 460 miljoen als gevolg van de wijzigingen van de raming van de investeringen in software. Ten slotte is door de gewijzigde afbakening van loon in natura, veranderingen bij de verzekeringsdiensten en exportgaranties het verbruik van deze bedrijfstak nog eens met 434 miljoen verlaagd. Door wijziging van de ramingswijze van de investeringen in eigen beheer van software is de productie met 273 miljoen opwaarts bijgesteld. De aansluiting op de actuele stand van de bronstatistiek levert een opwaartse bijstelling van productie en verbruik, met een eveneens opwaartse bijstelling van de toegevoegde waarde van 2926 miljoen tot gevolg. Dit komt mede door het verbeterde zicht op de populatie van kleine bedrijven.

Detailhandel (niet in auto's)

De toegevoegde waarde van de detailhandel is bij deze revisie met 4714 miljoen verhoogd ten opzichte van de raming vóór revisie. De productie is met 745 miljoen verhoogd in verband met het opnemen van illegale activiteiten in de NR. Het gaat hier met name om de handelsmarges op drugs. Hier tegenover staat een extra verbruik van 33 miljoen. De productie is met 94 miljoen opwaarts bijgesteld vanwege de gewijzigde ramingsmethode voor de investeringen in eigen beheer van software. Verder is het verbruik met 189 miljoen neerwaarts bijgesteld vanwege de wijziging in de registratie van R&D, de wijzigingen van de raming van de investeringen in software, de gewijzigde afbakening van loon in natura en de veranderingen bij de verzekeringsdiensten. De aansluiting op de actuele stand van de bronstatistiek levert een opwaartse bijstelling van productie en verbruik en daarmee een opwaartse bijstelling van de toegevoegde waarde van 3719 miljoen. Dit komt mede door verhoogde kennis van de populatie van kleine bedrijven.

Vervoer over land

De toegevoegde waarde van het vervoer over land is bij deze revisie met 82 miljoen neerwaarts bijgesteld. Volgens het ESR2010 (en ook al het ESR1995) moet onderaanneming als productie en verbruik van diensten worden opgenomen. Bij de transportsector was dit tot dusverre niet het geval. Met ingang van deze revisie worden de richtlijnen op dit punt gevolgd, waardoor zowel productie als verbruik in deze bedrijfstak met 6111 miljoen omhoog gaan. Verder is het verbruik met 205 miljoen neerwaarts bijgesteld, vanwege de gewijzigde registratie van R&D, de wijzigingen van de raming bij de investeringen in software, de gewijzigde afbakening van loon in natura en veranderingen bij de verzekeringsdiensten. De betalingen voor het eurovignet worden met ingang van deze revisie geboekt als levering van een dienst door overheid. Dit levert voor deze bedrijfstak een verhoging van het intermediair verbruik van 142 miljoen op. Deze post vervalt bij de niet-productgebonden belasting, zodat hier geen sprake is van een effect op het exploitatieoverschot. Vanwege de gewijzigde ramingswijze van investeringen in eigen beheer van software is de productie met 46 miljoen verhoogd. De aansluiting op de actuele stand van de bronstatistiek levert enkele neerwaartse bijstellingen van productie en verbruik, met per saldo een verlaging van de toegevoegde waarde van 191 miljoen tot gevolg.

Vervoer over water

De toegevoegde waarde van het vervoer over water is bij deze revisie met 826 miljoen opwaarts bijgesteld. Volgens het ESR2010 (en het ESR1995) moet onderaanneming als productie en verbruik van diensten worden opgenomen. Bij de transportsector was dit tot dusverre niet het geval. Met ingang van deze revisie worden de richtlijnen ook op dit punt gevolgd, waardoor zowel productie als verbruik in deze bedrijfstak met 1367 miljoen omhoog gaan. Vanwege de gewijzigde ramingswijze van investeringen in eigen beheer van software is de productie met 7 miljoen verhoogd. Verder is het verbruik met 56 miljoen neerwaarts bijgesteld, vanwege de gewijzigde registratie van R&D, de wijzigingen van de raming bij de investeringen in software, de gewijzigde afbakening van loon in natura en de verandering bij de verzekeringsdiensten. De aansluiting op de actuele stand van de bronstatistiek levert een opwaartse bijstelling voor de productie en een neerwaartse bijstelling voor het verbruik. Per saldo ligt de toegevoegde waarde daardoor 763 miljoen hoger dan vóór revisie.

Vervoer door de lucht

De toegevoegde waarde van het vervoer door de lucht is bij deze revisie met 2075 miljoen verhoogd. Volgens het ESR2010 (en het ESR1995) moet onderaanneming als productie en verbruik van diensten worden opgenomen. Bij de transportsector was dit tot dusverre niet het geval. Met ingang van deze revisie worden de richtlijnen ook op dit punt gevolgd. Het effect is dat zowel productie als verbruik in deze bedrijfstak met 57 miljoen omhoog gaan. Vanwege de gewijzigde ramingswijze van investeringen in eigen beheer van software is de productie met 29 miljoen verhoogd. Verder is het verbruik met 48 miljoen neerwaarts bijgesteld, vanwege de gewijzigde registratie van R&D, de wijzigingen van de raming bij de investeringen in software, de gewijzigde afbakening van loon in natura en veranderingen bij de verzekeringsdiensten. De aansluiting op de actuele stand van de bronstatistiek levert een opwaartse bijstelling voor de productie en een forse neerwaartse bijstelling voor het verbruik. Reden hiervoor is dat in het verleden een reorganisatie in de luchtvaart niet juist in de NR is verwerkt. In de loop van de tijd is het verschil opgelopen, vanwege de

continuïteitsstrategie die bij de NR gehanteerd wordt. Bij deze revisie is dat rechtgezet en wordt weer aangesloten op de brondata. Het effect op de toegevoegde waarde van de aansluiting op de bron bedraagt 1998 miljoen.

Opslag, diensten voor vervoer, post e.d.

De toegevoegde waarde van de diensten voor vervoer en aanverwante bedrijfsklassen is 821 miljoen opwaarts bijgesteld. Volgens het ESR2010 (en het ESR1995) moet onderaanneming als productie en verbruik van diensten worden opgenomen. Bij de transportsector was dit tot dusverre niet het geval. Met ingang van deze revisie worden de richtlijnen ook op dit punt gevolgd. Het effect is dat zowel productie als verbruik in deze bedrijfstak met 5996 miljoen omhoog gaan. Verder is het verbruik met 212 miljoen neerwaarts bijgesteld, vanwege de gewijzigde registratie van R&D, de wijzigingen van de raming van de investeringen in software, de gewijzigde afbakening van loon in natura en de veranderingen bij de verzekeringsdiensten. Vanwege de gewijzigde ramingswijze van investeringen in eigen beheer van software is de productie met 63 miljoen verhoogd. De aansluiting op de actuele stand van de bronstatistiek levert een neerwaartse bijstelling voor productie en verbruik. Per saldo ligt de toegevoegde waarde daardoor 546 miljoen hoger dan voor revisie.

Horeca

De toegevoegde waarde van de horeca is bij deze revisie met 152 miljoen neerwaarts bijgesteld. De invoering van illegale activiteiten in de NR leiden in deze bedrijfstak tot een extra productie van 239 miljoen. Daar staat een verbruik van 44 miljoen tegenover. Echter, er is verondersteld dat een deel van de activiteiten impliciet al in de NR was opgenomen, waardoor productie en verbruik met respectievelijk 169 en 40 miljoen worden verlaagd om dubbeltellingen te voorkomen. Verder is de productie met 511 miljoen verlaagd door het overhevelen van de toegerekende productie van vakantiewoningen in eigen bezit naar de bedrijfstak exploitatie van en handel in onroerend goed. Er wordt daarmee bij het bepalen van de toegerekende woningdiensten geen onderscheid meer gemaakt tussen 'normale' woningen en vakantiewoningen. Om dezelfde reden is het verbruik met 250 miljoen verlaagd. De productie is met 17 miljoen verhoogd vanwege de wijziging in de ramingsmethode voor de investeringen in eigen beheer van software. Ten slotte is het verbruik met 146 miljoen neerwaarts bijgesteld vanwege de gewijzigde registratie van R&D, de wijzigingen van de raming bij de investeringen in software en de gewijzigde afbakening van loon in natura. De aansluiting op de actuele stand van de bronstatistiek levert een forse opwaartse bijstelling van productie en verbruik met per saldo een slechts kleine negatieve bijstelling van de toegevoegde waarde van 120 miljoen. Dit komt mede door het verbeterde zicht op de populatie van kleine bedrijven.

Uitgeverijen, film, radio en t.v.

Bij deze revisie is de toegevoegde waarde van media gerelateerde bedrijven met 695 miljoen verlaagd. Productie en verbruik zijn met 91 miljoen verlaagd vanwege de nettoregistratie van veredeling. De productie is met 119 miljoen verhoogd vanwege de wijziging in de ramingswijze voor investeringen in eigen beheer van immateriële activa. Door het opnemen van illegale activiteiten in de NR is de productie verder verhoogd met 75 miljoen. Dit betreft het illegaal kopiëren van muziek en video's. Tegenover deze laatste staat een verbruik van 2 miljoen. Verder is het intermediair verbruik met 155 miljoen verlaagd, vanwege de gewijzigde registratie van R&D en de wijziging in de ramingswijze

van investeringen in software en loon in natura. De bedrijfstak wordt niet volledig gedekt door productiestatistieken. Voor zover beschikbaar zijn deze ingezet bij deze revisie. Verder zijn ramingsmethoden voor de ontbrekende delen ingezet en is gebruik gemaakt van informatie zoals jaarverslagen, ledenaantallen en financiële overzichten van bedrijven die actief zijn in deze branche. Het resultaat is een neerwaartse bijstelling voor productie en verbruik, waardoor de toegevoegde waarde 1042 miljoen lager is dan voor revisie.

Telecommunicatie

De toegevoegde waarde van de telecommunicatie is met 758 miljoen opwaarts bijgesteld. De productie is met 112 miljoen verhoogd vanwege de wijziging in de raming van investeringen in eigen beheer van software. Het intermediair verbruik is met 192 miljoen verlaagd vanwege de gewijzigde registratie van R&D en de wijziging in de ramingswijzen van investeringen in software en van loon in natura. De aansluiting op de actuele stand van de bronstatistiek levert een neerwaartse bijstelling voor de productie en verbruik. De toegevoegde waarde ligt daardoor 454 miljoen hoger dan voor revisie.

IT- en informatiedienstverlening

De toegevoegde waarde bij de IT- en informatiediensten is met 2575 miljoen opwaarts bijgesteld. De productie is met 126 miljoen verhoogd vanwege de wijzigingen in de ramingsmethode voor investeringen in eigen beheer van software. De gewijzigde registratie van R&D zorgt voor een vermindering van het intermediair verbruik van 303 miljoen. De aanpassing van de ramingswijze van investeringen in software en uitbreiding van loon in natura leiden samen tot een verlaging van het intermediair verbruik van 138 miljoen. De aansluiting op de actuele stand van de bronstatistiek levert een opwaartse bijstelling voor productie en verbruik. De toegevoegde waarde ligt daardoor 1926 miljoen hoger dan vóór revisie. Beter zicht op de populatie van kleine bedrijven is hier mede de oorzaak aan.

Bankwezen

De toegevoegde waarde van het bankwezen is met 3978 miljoen opwaarts bijgesteld. Een belangrijke conceptuele wijziging bij deze bedrijfstak is het niet langer toerekenen van indirect gemeten bankdiensten (IGDFI) voor transacties tussen banken, zowel in het binnen- als het buitenland. Door deze wijziging is de productie van het bankwezen met 5932 en het verbruik met 3818 miljoen neerwaarts bijgesteld. Een tweede wijziging in deze bedrijfstak betreft de raming van productie en verbruik van Bijzondere Financiële Instellingen (BFI's). Naast het feit dat er nieuwe gegevens beschikbaar zijn gekomen, wordt vanaf deze revisie de productie bepaald als som van de kosten. Dit leidt tot een vermindering van productie en verbruik van BFI's met respectievelijk 3593 en 4647 miljoen. Omdat betalingen voor kredietgaranties aan de overheid niet langer als dienst gezien worden, maar als inkomensoverdracht geboekt moeten worden, wordt het verbruik nog eens met 621 miljoen verlaagd. Door de wijziging van de registratie van R&D en aanpassing van de inhoud van de investeringen in software, en loon in natura is het verbruik nog eens met 236 miljoen verlaagd. Ten slotte is de productie met 63 miljoen opwaarts bijgesteld vanwege de gewijzigde ramingsmethode voor de investeringen in eigen beheer van software. De aansluiting op de actuele stand van de bronstatistieken levert een neerwaartse bijstelling voor de productie en verbruik. Per saldo ligt de toegevoegde waarde daardoor echter 5172 miljoen hoger dan vóór revisie. De herberekening van IGDFI speelt daarbij een belangrijke rol.

Verzekeraars en pensioenfondsen

De toegevoegde waarde van verzekeraars en pensioenfondsen wordt met 706 miljoen opwaarts bijgesteld. Voortvloeiend uit de wijzigingen bij schade en herverzekeringen is de raming van de productie met 549 miljoen opwaarts bijgesteld. Verder is de productie met 126 miljoen verhoogd vanwege de wijziging in de ramingsmethode voor investeringen in eigen beheer van software. De gewijzigde registratie van herverzekeringen levert een extra intermediair verbruik op van 387 miljoen. Het intermediair verbruik is met 88 miljoen verlaagd vanwege de gewijzigde registratie van R&D, wijziging in de ramingswijze van investeringen in software in eigen beheer en loon in natura. De aansluiting op de actuele stand van de bronstatistiek levert een opwaartse bijstelling voor productie en verbruik. Per saldo ligt de toegevoegde waarde daardoor 330 miljoen hoger dan vóór revisie.

Overige financiële dienstverlening

De toegevoegde waarde van de overige financiële dienstverlening ligt 641 miljoen lager dan vóór revisie. Het intermediair verbruik is met 48 miljoen verlaagd vanwege de gewijzigde registratie van R&D, wijziging in de ramingswijze van investeringen in software en loon in natura. De productie is met 14 miljoen verhoogd vanwege de wijziging in de ramingsmethode voor investeringen in eigen beheer van software. Wijzigingen in de ramingsmethode leveren een neerwaartse bijstelling voor de productie en een positieve bijstelling voor het verbruik. Per saldo ligt de toegevoegde waarde daardoor 703 miljoen lager dan vóór revisie.

Exploitatie van en handel in onroerend goed

Bij deze revisie is de toegevoegde waarde van de exploitatie van en handel in onroerend goed met 623 miljoen verlaagd ten opzichte van de eerdere raming. De productie is met 511 miljoen verhoogd vanwege de overheveling van vakantiewoningen naar deze bedrijfstak. Door de gewijzigde ramingsmethode van investeringen in eigen beheer van software is de productie nog eens met 25 miljoen opwaarts bijgesteld. In verband met de overheveling van vakantiewoningen is het verbruik met 250 miljoen verhoogd. Verder worden vanaf deze revisie alle bankdiensten (IGDFI) gekoppeld aan hypotheek bij het intermediair verbruik geboekt, terwijl dit vóór revisie deels als finale consumptie werd geregistreerd. Dit betekent een bijstelling van het verbruik van 3614 miljoen. Het intermediair verbruik is met 124 miljoen verlaagd vanwege de gewijzigde registratie van R&D, wijziging in de ramingswijze van investeringen in software in eigen beheer, en loon in natura.

De ramingsmethode voor de toerekening van huur aan eigenwoningbezitters is herzien, wat leidt tot een aanpassing van de productie met 1777 miljoen. Tegelijkertijd is het intermediair verbruik met ca. 1000 miljoen verhoogd. Ook voor de verhuur van woningen zijn de ramingen aangepast op grond van herziene brongegevens. Voor de verhuur van bedrijfsgebouwen is geen volledige waarneming beschikbaar. De productie voor deze bedrijfstak wordt geraamd op basis van de vraag. Gezien de opwaartse bijstelling van productie en verbruik in veel bedrijfstakken is ook de betaalde huur van bedrijfsgebouwen met 3860 miljoen fors verhoogd. Daar staat een verhoging van het verbruik van 2680 miljoen tegenover. Per saldo is de toegevoegde waarde van deze bedrijfstak met 2581 miljoen verlaagd vanwege herijking op de brongegevens en aanpassingen ramingsmethoden.

Management- en technisch advies

De toegevoegde waarde van managementadvies en technisch advies is met 11679 miljoen opwaarts bijgesteld. Deze bijstelling komt voor 4498 miljoen voor rekening van holdings en conerndiensten. Bij de revisie van 2001 waren voor deze bedrijfstak slechts in beperkte mate gegevens beschikbaar. De productiestatistiek waaruit de gegevens voor deze bedrijfstak afgeleid worden, is pas in de laatste jaren tot volle wasdom gekomen. Dit heeft geleid tot ramingen van productie, verbruik en toegevoegde waarde die respectievelijk 9482, 4984 en 4498 miljoen hoger liggen dan voorheen. Ook bij de adviesbureaus is er met 3732 miljoen sprake van een omvangrijke bijstelling van de toegevoegde waarde. De verplichte melding van kleine bedrijven bij de KvK en daarmee het vollediger zicht op de populatie in deze bedrijfstak is mede de oorzaak van deze verhoging. Om dezelfde reden zijn ook bij de andere onderdelen van deze bedrijfstak productie, verbruik en toegevoegde waarde verhoogd. De conceptuele bijstelling van het intermediair verbruik komt met 1048 miljoen voor het grootste deel op naam van de gewijzigde registratie van R&D en de wijziging van de raming van de investeringen in software. De overige 188 miljoen is het gevolg van de aanscherping van de inhoud van loon in natura. De productie is met 282 miljoen verhoogd vanwege de gewijzigde ramingsmethode voor de investeringen in eigen beheer van software.

Research

De bijstelling van de toegevoegde waarde van de research bedraagt 579 miljoen. Het verbruik is met 1568 miljoen neerwaarts bijgesteld vanwege de gewijzigde registratie van R&D. Verder is door de ramingsmethode voor investeringen in software en de aanscherping van loon in natura het verbruik met 80 miljoen verlaagd. De productie is met 871 miljoen verlaagd, omdat de subsidies op R&D die tot dusverre als productgebonden subsidies werd geregistreerd vanaf deze revisie tot de niet-productgebonden subsidies wordt gerekend. Deze wijziging heeft wel effect op de toegevoegde waarde van deze bedrijfstak, maar niet op het exploitatieoverschot. De productie is met 25 miljoen verhoogd als gevolg van de gewijzigde ramingsmethode voor investeringen in eigen beheer van software. De aansluiting op de actuele stand van de bronstatistiek levert een opwaartse bijstelling voor productie en verbruik. Per saldo ligt de toegevoegde waarde daardoor 223 miljoen lager dan voor revisie.

Reclame, design, overige diensten

De bijstelling van de toegevoegde waarde van reclame, design en overige diensten bedraagt 651 miljoen. Het verbruik is met 150 miljoen neerwaarts bijgesteld vanwege de gewijzigde registratie van R&D, de aangepaste ramingsmethode voor investeringen in software en de aanscherping van loon in natura. De productie is met 52 miljoen verhoogd als gevolg van de gewijzigde ramingsmethode voor investeringen in eigen beheer van software. De aansluiting op de actuele stand van de bronstatistiek levert een opwaartse bijstelling voor productie en een neerwaartse voor het verbruik. Per saldo ligt de toegevoegde waarde daardoor 449 miljoen hoger dan vóór revisie.

Verhuur van roerende goederen

De bijstelling van de toegevoegde waarde van de verhuur van roerende goederen bedraagt 1297 miljoen. De productie is met 12 miljoen verhoogd als gevolg van de gewijzigde ramingsmethode voor investeringen in eigen beheer van software. Het verbruik is met 101 miljoen neerwaarts bijgesteld vanwege de gewijzigde registratie van R&D, de aangepaste ramingsmethode voor investeringen in software, de aanscherping

van loon in natura en de veranderingen bij de verzekeringsdiensten. De aansluiting op de actuele stand van de bronstatistiek levert een opwaartse bijstelling voor productie en een neerwaartse voor het verbruik. Per saldo ligt de toegevoegde waarde daardoor 1184 miljoen hoger dan vóór revisie.

Uitzendbureaus en arbeidsbemiddeling

De toegevoegde waarde van uitzendbureaus en arbeidsbemiddeling ligt 710 miljoen lager dan voor revisie. Het verbruik is met 149 miljoen neerwaarts bijgesteld vanwege de gewijzigde registratie van R&D, de aangepaste ramingsmethode voor investeringen in software en de aanscherping van loon in natura. De productie is met 44 miljoen verhoogd als gevolg van de gewijzigde ramingsmethode voor investeringen in eigen beheer van software. De aansluiting op de actuele stand van de bronstatistiek levert een neerwaartse bijstelling voor productie en een opwaartse bijstelling voor het verbruik. Per saldo ligt de toegevoegde waarde daardoor 903 miljoen lager dan vóór revisie.

Reisbureaus, reisorganisaties en -info

De bijstelling van de toegevoegde waarde van reisbureaus en aanverwante organisaties bedraagt 46 miljoen. Het verbruik is met 35 miljoen neerwaarts bijgesteld, vanwege de gewijzigde registratie van R&D, de aangepaste ramingsmethode voor investeringen in software en de aanscherping van loon in natura. De productie is met 23 miljoen verhoogd als gevolg van de gewijzigde ramingsmethode voor investeringen in eigen beheer van software. De aansluiting op de actuele stand van de bronstatistiek levert een opwaartse bijstelling voor productie en verbruik. Per saldo ligt de toegevoegde waarde daardoor 12 miljoen lager dan vóór revisie.

Overige zakelijke dienstverlening

De toegevoegde waarde van de overige zakelijke dienstverlening ligt 1825 miljoen hoger dan vóór revisie. Door de herziening van de classificatie van huishoudelijk schoonmaakwerk van huishoudens met personeel in loondienst (SBI 97) naar de schoonmaakbranche zijn productie en toegevoegde waarde beide met 1490 miljoen verhoogd. Er is geen sprake van intermediair verbruik, omdat de schoonmaakmiddelen door de opdrachtgever worden verstrekt. De productie is met 52 miljoen verhoogd als gevolg van de gewijzigde ramingsmethode voor investeringen in eigen beheer van software. Het verbruik is met 193 miljoen neerwaarts bijgesteld vanwege de gewijzigde registratie van R&D, de aangepaste ramingsmethode voor investeringen in software en de aanscherping van loon in natura. Verder is bij deze revisie een raming gemaakt voor zwartwerk bij hoveniers. Samen met de aansluiting op de actuele stand van de bronstatistiek levert dit een neerwaartse bijstelling voor productie en verbruik. Per saldo ligt de toegevoegde waarde daardoor 90 miljoen hoger dan vóór revisie.

Openbaar bestuur en overheidsdiensten

De toegevoegde waarde van het openbaar bestuur en overheidsdiensten is met 4381 miljoen opwaarts bijgesteld. Door de overboeking van gemeentereiniging van de bedrijfstak milieudiensten naar de bedrijfstak overheid wordt de productie met 3349 miljoen verhoogd. Daar staat extra verbruik van 2174 miljoen tegenover. Vanwege de gewijzigde registratie van R&D en militaire goederen wordt de productie per saldo met 377 miljoen verhoogd. De in eigen beheer geproduceerde software levert via de afschrijvingen een extra productie van 190 miljoen. Ten slotte zijn productie en verbruik verlaagd omdat een deel van de onderlinge leveringen van de overheid vanaf deze revisie

als inkomensoverdracht geboekt wordt. Voor de lagere overheden is bij deze revisie voor het eerst gebruik gemaakt van de nieuwe informatie uit de 'Informatievoorziening voor derden'. Dit heeft geleid tot een bijstelling van de toegevoegde waarde met 457 miljoen. Aanpassing van de lonen en afschrijvingen op andere activa zijn in belangrijke mate oorzaak van deze bijstelling.

Onderwijs

De toegevoegde waarde van het onderwijs is met 2583 miljoen opwaarts bijgesteld. Omdat R&D bij het onderwijs voornamelijk in eigen beheer wordt geproduceerd, wordt de productie per saldo met 2169 miljoen verhoogd vanwege de toename van de afschrijvingen. Ditzelfde geldt voor de aanpassing van de raming van in eigen beheer geproduceerde software. Deze levert via de afschrijvingen een extra productie van 14 miljoen. Ten slotte zijn productie en verbruik verlaagd omdat een deel van de onderlinge leveringen van de overheid vanaf deze revisie als inkomensoverdracht geboekt wordt. Door aan te sluiten bij nieuwe bronstatistiek (DUO) en wijzigingen in de ramingen bij het particulier onderwijs is de toegevoegde waarde nog eens met 120 miljoen verhoogd.

Gezondheidszorg

De toegevoegde waarde van de gezondheidszorg is bij deze revisie met 781 miljoen neerwaarts bijgesteld. Het verbruik is met 599 miljoen neerwaarts bijgesteld vanwege gewijzigde registratie van R&D, de gewijzigde ramingsmethode voor investeringen in software en de aanscherping van loon in natura. De productie is met 79 miljoen verhoogd als gevolg van de gewijzigde ramingsmethode voor investeringen in eigen beheer van software. De aansluiting op de actuele stand van de bronstatistiek levert een opwaartse bijstelling voor productie en verbruik. Per saldo ligt de toegevoegde waarde daardoor echter 1459 miljoen lager dan voor revisie.

Verzorging en welzijn

De toegevoegde waarde van verzorging en welzijn is met 221 miljoen verlaagd ten opzichte van de cijfers vóór revisie. Door de herziening van de classificatie van verzorgingswerkzaamheden van huishoudens met personeel in loondienst (SBI 97000) naar deze bedrijfstak zijn productie en toegevoegde waarde beide met 778 miljoen verhoogd. Er is geen sprake van intermediair verbruik, omdat de benodigde inputs door de opdrachtgever worden verstrekt. Het verbruik is met 131 miljoen neerwaarts bijgesteld vanwege de gewijzigde ramingsmethode voor investeringen in software en de aanscherping van loon in natura. De productie is met 74 miljoen verhoogd als gevolg van de gewijzigde ramingsmethode voor investeringen in eigen beheer van software. De aansluiting op de actuele stand van de bronstatistiek levert een opwaartse bijstelling voor productie en verbruik. Per saldo ligt de toegevoegde waarde daardoor 1204 miljoen lager dan vóór revisie.

Cultuur, sport en recreatie

De toegevoegde waarde bij cultuur, sport en recreatie is met 2429 miljoen opwaarts bijgesteld ten opzicht van vóór revisie. De productie is met 192 miljoen verhoogd in verband met de gewijzigde raming van immateriële activa en het opnemen van illegale activiteiten in de NR, in dit geval illegaal gokken. Het verbruik is per saldo met 39 miljoen verlaagd. Tegenover de opwaartse bijstelling in verband met illegaal gokken staat een negatieve aanpassing door de wijzigingen in de registratie van R&D, de raming van de investeringen in software en de aanscherping van loon in natura. Voor deze bedrijfstak zijn

geen reguliere productiestatistieken beschikbaar. Bij deze revisie zijn de gegevens die binnen het CBS beschikbaar zijn aangevuld met de nodige nieuwe informatie van derden (jaarverslagen, ledenaantallen, etc.). Dit heeft tot een bijstelling van de toegevoegde waarde geleid van 2147 miljoen.

Overige dienstverlening

De toegevoegde waarde van de overige dienstverlening is met 672 miljoen opwaarts bijgesteld ten opzicht van vóór revisie. De productie is met 861 miljoen verhoogd in verband met het opnemen van illegale activiteiten in de NR, in dit geval prostitutie. Er is verondersteld dat een deel van deze productie impliciet reeds in de NR was opgenomen. Hiervoor is 196 miljoen in mindering gebracht ter voorkoming van dubbelstellingen. Het verbruik is per saldo met 226 miljoen verhoogd. De opwaartse bijstelling in verband met prostitutie wordt gedeeltelijk gecompenseerd door de wijzigingen in de raming van de investeringen in software en de aanscherping van loon in natura. Voor deze bedrijfstak zijn geen reguliere productiestatistieken beschikbaar. Bij deze revisie zijn alle gegevens die binnen het CBS beschikbaar zijn aangevuld met de nodige informatie van derden (jaarverslagen, ledenaantallen, etc.), hetgeen tot een bijstelling van de toegevoegde waarde heeft geleid van 182 miljoen.

Huishoudens met personeel

De toegevoegde waarde van huishoudens met personeel is met 1891 miljoen verlaagd ten opzichte van de cijfers vóór revisie. Door de herziening van de classificatie van huishoudelijke schoonmaakactiviteiten en babysitten van huishoudens met personeel in loondienst naar respectievelijk de schoonmaakbedrijven en de verzorging en welzijn, zijn productie en toegevoegde waarde beide met 2268 miljoen verlaagd. Verder zijn arbeidscontracten in het kader van het Persoonsgebonden budget (PGB) in deze bedrijfstak geboekt. Hierdoor wordt de toegevoegde waarde verhoogd.

TABEL 5 Consumptieve bestedingen naar verbruiksfuncties, 2010

	Voor revisie	Na revisie	Verschil		
			Totaal	Conceptueel	Bronnen en methoden
	mln euro				
Consumptieve bestedingen door huishoudens incl. IZWh	268 199	282 510	14 311	– 954	15 265
Voeding en niet-alcoholische dranken	30768	30525	– 243	–	– 243
Alcoholische dranken en tabak	8 308	8 796	488	831	– 343
Kleding en schoeisel	14 344	15 122	778	– 94	872
Huisvesting, water en energie	63 143	61 192	– 1 951	– 156	– 1 795
Woninginrichting en huishouding	16 099	15 898	– 201	– 214	13
Gezondheid	7 285	8 613	1 328	– 13	1 341
Vervoer	32 841	37 410	4 569	–	4 569
Communicatie	10 905	9 599	– 1 306	– 5	– 1 301
Recreatie en cultuur	28 746	33 903	5 157	377	4 780
Onderwijs	1 635	1 930	295	– 305	600
Horeca	12 875	19 169	6 294	1 539	4 755
Sociale bescherming	3 078	3 226	148	–	148
Overige	38 725	34 504	– 4 221	– 2 914	– 1 307
Niet-ingezetenen in Nederland (–)	12 181	8 850	– 3 331	–	– 3 331
Ingezetenen in het buitenland	11 628	11 473	– 155	–	– 155
Individuele consumptie door de overheid	100 299	110 854	10 555	13 519	– 2 964
Huisvesting	2 213	2 186	– 27	–	– 27
Gezondheid	38 163	36 280	– 1 883	–	– 1 883
Recreatie en cultuur	2 101	15 620	13 519	13 519	–
Onderwijs	28 489	27 031	– 1 458	–	– 1 458
Sociale bescherming	29 333	29 737	404	–	404
Werkelijke individuele consumptie	368 498	393 364	24 866	12 565	12 301
Voeding en niet-alcoholische dranken	30 768	30 525	– 243	–	– 243
Alcoholische dranken en tabak	8 308	8 796	488	831	– 343
Kleding en schoeisel	14 344	15 122	778	– 94	872
Huisvesting, water en energie	65 356	63 378	– 1 978	– 156	– 1 822
Woninginrichting en huishouding	16 099	15 898	– 201	– 214	13
Gezondheid	45 448	44 893	– 555	– 13	– 542
Vervoer	32 841	37 410	4 569	–	4 569
Communicatie	10 905	9 599	– 1 306	– 5	– 1 301
Recreatie en cultuur	30 847	49 523	18 676	13 896	4 780
Onderwijs	30 124	28 961	– 1 163	– 305	– 858
Horeca	12 875	19 169	6 294	1 539	4 755
Sociale bescherming	32 411	32 963	552	–	552
Overige	38 725	34 504	– 4 221	– 2 914	– 1 307
Niet-ingezetenen in Nederland (–)	12 181	8 850	– 3 331	–	– 3 331
Ingezetenen in het buitenland	11 628	11 473	– 155	–	– 155
Collectieve consumptie door de overheid	66 671	56 378	– 10 293	– 14 434	4 141
Consumptieve bestedingen	435 169	449 742	14 573	– 1 869	16 442

TABEL 6 Investerings in vaste activa (bruto) naar type van activa en sectoren, 2010

	Voor revisie	Na revisie	Vershil	Totaal	Conceptueel	Bronnen en methoden
	mln euro					
Vennootschappen en huishoudens incl. IZWh's						
Woningen	28 398	29 329	931	–	931	
Bedrijfsgebouwen	11 304	15 352	4 048	–	4 048	
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	2 576	3 259	683	–	683	
Overdrachtskosten op grond	1 453	1 379	– 74	–	– 74	
Vervoermiddelen	9 700	9 319	– 381	–	– 381	
Personenauto's	5 706	5 053	– 653	–	– 653	
Treinen en trams	906	1 141	235	–	235	
Overige wegvervoermiddelen	1 674	1 637	– 37	–	– 37	
Schepen	1 100	1 183	83	–	83	
Vliegtuigen	314	305	– 9	–	– 9	
Machines en installaties	12 992	13 478	486	–	486	
Telecommunicatie-apparatuur	625	517	– 108	–	– 108	
Computers	2 686	2 526	– 160	–	– 160	
Overige materiële vaste activa	4 569	4 489	– 80	–	– 80	
Software	6 935	11 652	4 717	6 238	– 1 521	
R&D	–	7 851	7 851	7 851	–	
Overige immateriële vaste activa	1 379	1 028	– 351	50	– 401	
In cultuur gebrachte activa (bv. bomen en vee)	378	259	– 119	–	– 119	
Investerings in vaste activa uit productie en invoer	82 995	100 438	17 443	14 139	3 304	
Verkoop van gebruikte vaste activa (saldo) (–)	2 447	1 996	– 451	–	– 451	
Investerings in vaste activa (bruto) van vennootschappen en huishoudens incl. IZWh's	80 548	98 442	17 894	14 139	3 755	
Overheid						
Woningen	108	135	27	–	27	
Bedrijfsgebouwen	4 914	4 596	– 318	–	– 318	
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	10 977	11 990	1 013	–	1 013	
Overdrachtskosten op grond	351	217	– 134	–	– 134	
Vervoermiddelen	252	298	46	–	46	
Personenauto's	145	84	– 61	–	– 61	
Treinen en trams	–	–	–	–	–	
Overige wegvervoermiddelen	74	185	111	–	111	
Schepen	13	9	– 4	–	– 4	
Vliegtuigen	20	20	–	–	–	
Machines en installaties	845	1 460	615	876	– 261	
Telecommunicatie-apparatuur	101	211	110	–	110	
Computers	1 538	1 087	– 451	–	– 451	
Overige materiële vaste activa	1 397	1 183	– 214	–	– 214	
Software	1 014	3 401	2 387	2 370	17	
R&D	–	3 098	3 098	3 098	–	
Overige immateriële vaste activa	–	–	–	–	–	
In cultuur gebrachte activa (bv. bomen en vee)	–	–	–	–	–	
Investerings in vaste activa uit productie en invoer	21 497	27 676	6 179	6 344	– 165	
Verkoop van gebruikte vaste activa (saldo) (–)	160	1 469	1 309	197	1 112	
Investerings in vaste activa (bruto) van de overheid	21 337	26 207	4 870	6 147	– 1 277	
Totaal investeringen in activa						
Woningen	28 506	29 464	958	–	958	
Bedrijfsgebouwen	16 218	19 948	3 730	–	3 730	
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	13 553	15 249	1 696	–	1 696	
Overdrachtskosten op grond	1 804	1 596	– 208	–	– 208	
Vervoermiddelen	9 952	9 617	– 335	–	– 335	
Personenauto's	5 851	5 137	– 714	–	– 714	
Treinen en trams	906	1 141	235	–	235	
Overige wegvervoermiddelen	1 748	1 822	74	–	74	
Schepen	1 113	1 192	79	–	79	
Vliegtuigen	334	325	– 9	–	– 9	
Machines en installaties	13 837	14 938	1 101	876	225	
Telecommunicatie-apparatuur	726	728	2	–	2	
Computers	4 224	3 613	– 611	–	– 611	
Overige materiële vaste activa	5 966	5 672	– 294	–	– 294	
Software	7 949	15 053	7 104	8 608	– 1 504	
R&D	–	10 949	10 949	10 949	–	
Overige immateriële vaste activa	1 379	1 028	– 351	50	– 401	
In cultuur gebrachte activa (bv. bomen en vee)	378	259	– 119	–	– 119	
Investerings in vaste activa uit productie en invoer	104 492	128 114	23 622	20 483	3 139	
Verkoop van gebruikte vaste activa (saldo) (–)	2 607	3 465	858	197	661	
Totaal investeringen in vaste activa (bruto)	101 885	124 649	22 764	20 286	2 478	

TABEL 7 Output (basisprijzen) naar bedrijfstakken, -klassen, 2010

	Voor revisie	Na revisie	Verschil		
			Totaal	Conceptueel	Bronnen en methoden
	mln euro				
Bedrijfstakken en -klassen					
Landbouw, bosbouw en visserij	26 632	27 953	1 321	– 1	1 322
Delfstoffenwinning	21 426	20 846	– 580	– 72	– 508
Industrie	269 956	258 384	– 11 572	– 5 760	– 5 812
Voedings-, genotmiddelenindustrie	59 320	52 890	– 6 430	– 3 831	– 2 599
Textiel-, kleding-, lederindustrie	3 669	3 158	– 511	– 254	– 257
Hout-, papier-, grafische industrie	13 105	13 086	– 19	– 404	385
Aardolie-industrie	35 127	26 352	– 8 775	– 3 381	– 5 394
Chemische industrie	46 956	39 467	– 7 489	– 6 818	– 671
Farmaceutische industrie	6 188	5 741	– 447	– 217	– 230
Kunststof- en bouwmaterialenindustrie	12 901	12 287	– 614	– 184	– 430
Basismetale, metaalproductenindustrie	26 642	24 886	– 1 756	– 1 573	– 183
Elektrotechnische industrie	12 741	24 871	12 130	14 363	– 2 233
Elektrische apparatenindustrie	3 771	4 932	1 161	– 242	1 403
Machine-industrie	19 449	21 027	1 578	– 446	2 024
Transportmiddelenindustrie	12 058	12 454	396	– 2 414	2 810
Overige industrie en reparatie	18 029	17 233	– 796	– 359	– 437
Energiebedrijven	38 475	17 772	– 20 703	– 12 382	– 8 321
Waterbedrijven en afvalbeheer	12 210	8 814	– 3 396	– 3 329	– 67
Bouwnijverheid	75 591	87 521	11 930	60	11 870
Algemene bouw en projectontwikkeling	30 477	36 903	6 426	16	6 410
Grond-, water- en wegenbouw	12 921	14 985	2 064	13	2 051
Gespecialiseerde bouw	32 193	35 633	3 440	31	3 409
Handel, vervoer en horeca	187 877	215 946	28 069	14 232	13 837
Autohandel en -reparatie	15 046	16 419	1 373	38	1 335
Groothandel en handelsbemiddeling	73 493	80 622	7 129	103	7 026
Detailhandel (niet in auto's)	29 725	34 773	5 048	839	4 209
Vervoer over land	20 573	25 874	5 301	6 157	– 856
Vervoer over water	5 316	7 102	1 786	1 374	412
Vervoer door de lucht	9 038	9 472	434	86	348
Opslag, diensten voor vervoer, post e.d.	17 048	22 473	5 425	6 059	– 634
Horeca	17 638	19 211	1 573	– 424	1 997
Informatie en communicatie	51 468	51 302	– 166	383	– 549
Uitgeverijen, film, radio en t.v.	13 219	10 589	– 2 630	103	– 2 733
Telecommunicatie	18 777	17 244	– 1 533	112	– 1 645
IT- en informatiedienstverlening	19 472	23 469	3 997	168	3 829
Financiële dienstverlening	82 064	76 281	– 5 783	– 5 180	– 603
Bankwezen	56 788	49 961	– 6 827	– 5 869	– 958
Verzekeraars en pensioenfondsen	18 600	20 300	1 700	675	1 025
Overige financiële dienstverlening	6 676	6 020	– 656	14	– 670
Exploitatie van en handel in onroerend goed	59 784	68 660	8 876	536	8 340
Zakelijke dienstverlening	110 741	131 253	20 512	1 097	19 415
Management- en technisch advies	47 324	64 489	17 165	291	16 874
Research	3 766	4 594	828	– 846	1 674
Reclame, design, overige diensten	13 529	13 858	329	52	277
Verhuur van roerende goederen	9 493	10 439	946	12	934
Uitzendbureaus en arbeidsbemiddeling	17 561	17 322	– 239	44	– 283
Reisbureaus, reisorganisatie en -info	6 339	6 669	330	23	307
Overige zakelijke dienstverlening	12 729	13 882	1 153	1 521	– 368
Overheid en zorg	175 485	186 579	11 094	5 155	5 939
Openbaar bestuur en overheidsdiensten	70 594	75 319	4 725	3 253	1 472
Onderwijs	34 769	37 741	2 972	971	2 001
Gezondheidszorg	39 443	40 979	1 536	79	1 457
Verzorging en welzijn	30 679	32 540	1 861	852	1 009
Cultuur, recreatie, overige diensten	24 262	25 975	1 713	– 1 309	3 022
Cultuur, sport en recreatie	11 469	13 774	2 305	243	2 062
Overige dienstverlening	10 477	11 776	1 299	716	583
Huishoudens met personeel	2 316	425	– 1 891	– 2 268	377
Subtotaal	1 135 971	1 177 286	41 315	– 6 570	47 885
Goederen en diensten n.e.g.	1 266	1 638	372	–	372
Output	1 137 237	1 178 924	41 687	– 6 570	48 257

TABEL 8 Intermediair verbruik (aankooprijzen) naar bedrijfstakken, -klassen, 2010

	Voor revisie	Na revisie	Verschil		
			Totaal	Conceptueel	Bronnen en methoden
	mln euro				
Bedrijfstakken en -klassen					
Landbouw, bosbouw en visserij	17265	17 125	– 140	– 284	144
Delfstoffenwinning	5317	3 563	– 1 754	– 76	– 1 678
Industrie	206077	191 360	– 14 717	– 10 726	– 3 991
Voedings-, genotmiddelenindustrie	45597	41 383	– 4 214	– 3 749	– 465
Textiel-, kleding-, lederindustrie	2530	2 125	– 405	– 279	– 126
Hout-, papier-, grafische industrie	8842	8 670	– 172	– 508	336
Aardolie-industrie	33175	25 682	– 7 493	– 3 418	– 4 075
Chemische industrie	37302	31 174	– 6 128	– 7 836	1 708
Farmaceutische industrie	4806	2 983	– 1 823	– 982	– 841
Kunststof- en bouwmaterialaandustrie	8721	8 058	– 663	– 349	– 314
Basismetaal, metaalproductenindustrie	19550	17 032	– 2 518	– 1 835	– 683
Elektrotechnische industrie	10814	20 418	9 604	13 320	– 3 716
Elektrische apparatenindustrie	2835	2 931	96	– 651	747
Machine-industrie	12981	13 190	209	– 1 197	1 406
Transportmiddelenindustrie	9390	8 734	– 656	– 2 682	2 026
Overige industrie en reparatie	9534	8 980	– 554	– 560	6
Energiebedrijven	25998	10 471	– 15 527	– 13 262	– 2 265
Waterbedrijven en afvalbeheer	7709	5 273	– 2 436	– 2 250	– 186
Bouwnijverheid	47570	56 990	9 420	– 524	9 944
Algemene bouw en projectontwikkeling	21501	26 494	4 993	– 116	5 109
Grond-, water- en wegenbouw	8862	10 067	1 205	– 159	1 364
Gespecialiseerde bouw	17207	20 429	3 222	– 249	3 471
Handel, vervoer en horeca	90291	105 474	15 183	11 172	4 011
Autohandel en -reparatie	7720	8 774	1 054	– 96	1 150
Groothandel en handelsbemiddeling	32241	35 005	2 764	– 1 336	4 100
Detailhandel (niet in auto's)	13038	13 372	334	– 156	490
Vervoer over land	9527	14 910	5 383	6 048	– 665
Vervoer over water	3937	4 897	960	1 311	– 351
Vervoer door de lucht	8273	6 632	– 1 641	9	– 1 650
Opslag, diensten voor vervoer, post e.d.	6887	11 491	4 604	5 784	– 1 180
Horeca	8668	10 393	1 725	– 392	2 117
Informatie en communicatie	26263	23 459	– 2 804	– 917	– 1 887
Uitgeverijen, film, radio en t.v.	7442	5 507	– 1 935	– 244	– 1 691
Telecommunicatie	10374	8 083	– 2 291	– 192	– 2 099
IT- en informatiedienstverlening	8447	9 869	1 422	– 481	1 903
Financiële dienstverlening	38385	28 559	– 9 826	– 4 424	– 5 402
Bankwezen	26569	15 764	– 10 805	– 4 675	– 6 130
Verzekeraars en pensioenfondsen	9876	10 870	994	299	695
Overige financiële dienstverlening	1940	1 925	– 15	– 48	33
Exploitatie van en handel in onroerend goed	27562	37 061	9 499	3 740	5 759
Zakelijke dienstverlening	50874	56 019	5 145	– 3 535	8 680
Management- en technisch advies	22859	28 345	5 486	– 1 238	6 724
Research	1819	2 068	249	– 1 648	1 897
Reclame, design, overige diensten	8227	7 905	– 322	– 150	– 172
Verhuur van roerende goederen	4644	4 293	– 351	– 101	– 250
Uitzendbureaus en arbeidsbemiddeling	3058	3 529	471	– 149	620
Reisbureaus, reisorganisatie en -info	4760	5 044	284	– 35	319
Overige zakelijke dienstverlening	5507	4 835	– 672	– 214	– 458
Overheid en zorg	57701	62 833	5 132	– 2 893	8 025
Openbaar bestuur en overheidsdiensten	31571	31 915	344	– 671	1 015
Onderwijs	7781	8 170	389	– 1 492	1 881
Gezondheidszorg	10821	13 138	2 317	– 599	2 916
Verzorging en welzijn	7528	9 610	2 082	– 131	2 213
Cultuur, recreatie, overige diensten	10839	11 342	503	187	316
Cultuur, sport en recreatie	6555	6 431	– 124	– 39	– 85
Overige dienstverlening	4284	4 911	627	226	401
Huishoudens met personeel	–	–	–	–	–
Subtotaal	611851	609 529	– 2 322	– 23 792	21 470
Goederen en diensten n.e.g.	1266	1 638	372	–	372
Intermediair verbruik (incl. niet-afrekbare btw)	613117	611 167	– 1 950	– 23 792	21 842

TABEL 9 Toegevoegde waarde (bruto, basisprijzen) naar bedrijfstakken, -klassen, 2010

	Voor revisie	Na revisie	Vershil	Totaal	Conceptueel	Bronnen en methoden
	mln euro					
Bedrijfstakken en -klassen						
Landbouw, bosbouw en visserij	9367	10 828	1 461	283	1 178	
Delfstoffenwinning	16109	17 283	1 174	4	1 170	
Industrie	63879	67 024	3 145	4 966	- 1 821	
Voedings-, genotmiddelenindustrie	13723	11 507	- 2 216	- 82	- 2 134	
Textiel-, kleding-, lederindustrie	1139	1 033	- 106	25	- 131	
Hout-, papier-, grafische industrie	4263	4 416	153	104	49	
Aardolie-industrie	1952	670	- 1 282	37	- 1 319	
Chemische industrie	9654	8 293	- 1 361	1 018	- 2 379	
Farmaceutische industrie	1382	2 758	1 376	765	611	
Kunststof- en bouwmaterialaandustrie	4180	4 229	49	165	- 116	
Basismetaal, metaalproductenindustrie	7092	7 854	762	262	500	
Elektrotechnische industrie	1927	4 453	2 526	1 043	1 483	
Elektrische apparatenindustrie	936	2 001	1 065	409	656	
Machine-industrie	6468	7 837	1 369	751	618	
Transportmiddelenindustrie	2668	3 720	1 052	268	784	
Overige industrie en reparatie	8495	8 253	- 242	201	- 443	
Energiebedrijven	12477	7 301	- 5 176	880	- 6 056	
Waterbedrijven en afvalbeheer	4501	3 541	- 960	- 1 079	119	
Bouwnijverheid	28021	30 531	2 510	584	1 926	
Algemene bouw en projectontwikkeling	8976	10 409	1 433	132	1 301	
Grond-, water- en wegenbouw	4059	4 918	859	172	687	
Gespecialiseerde bouw	14986	15 204	218	280	- 62	
Handel, vervoer en horeca	97586	110 472	12 886	3 060	9 826	
Autohandel en -reparatie	7326	7 645	319	134	185	
Groothandel en handelsbemiddeling	41252	45 617	4 365	1 439	2 926	
Detailhandel (niet in auto's)	16687	21 401	4 714	995	3 719	
Vervoer over land	11046	10 964	- 82	109	- 191	
Vervoer over water	1379	2 205	826	63	763	
Vervoer door de lucht	765	2 840	2 075	77	1 998	
Opslag, diensten voor vervoer, post e.d.	10161	10 982	821	275	546	
Horeca	8970	8 818	- 152	- 32	- 120	
Informatie en communicatie	25205	27 843	2 638	1 300	1 338	
Uitgeverijen, film, radio en t.v.	5777	5 082	- 695	347	- 1 042	
Telecommunicatie	8403	9 161	758	304	454	
IT- en informatiedienstverlening	11025	13 600	2 575	649	1 926	
Financiële dienstverlening	43679	47 722	4 043	- 756	4 799	
Bankwezen	30219	34 197	3 978	- 1 194	5 172	
Verzekeraars en pensioenfondsen	8724	9 430	706	376	330	
Overige financiële dienstverlening	4736	4 095	- 641	62	- 703	
Exploitatie van en handel in onroerend goed	32222	31 599	- 623	- 3 204	2 581	
Zakelijke dienstverlening	59867	75 234	15 367	4 632	10 735	
Management- en technisch advies	24465	36 144	11 679	1 529	10 150	
Research	1947	2 526	579	802	- 223	
Reclame, design, overige diensten	5302	5 953	651	202	449	
Verhuur van roerende goederen	4849	6 146	1 297	113	1 184	
Uitzendbureaus en arbeidsbemiddeling	14503	13 793	- 710	193	- 903	
Reisbureaus, reisorganisatie en -info	1579	1 625	46	58	- 12	
Overige zakelijke dienstverlening	7222	9 047	1 825	1 735	90	
Overheid en zorg	117784	123 746	5 962	8 048	- 2 086	
Openbaar bestuur en overheidsdiensten	39023	43 404	4 381	3 924	457	
Onderwijs	26988	29 571	2 583	2 463	120	
Gezondheidszorg	28622	27 841	- 781	678	- 1 459	
Verzorging en welzijn	23151	22 930	- 221	983	- 1 204	
Cultuur, recreatie, overige diensten	13423	14 633	1 210	- 1 496	2 706	
Cultuur, sport en recreatie	4914	7 343	2 429	282	2 147	
Overige dienstverlening	6193	6 865	672	490	182	
Huishoudens met personeel	2316	425	- 1 891	- 2 268	377	
Toegevoegde waarde (bruto, basisprijzen)	524120	567 757	43 637	17 222	26 415	

TABEL 10 Beloning van werknemers naar bedrijfstakken, -klassen, 2010

	Voor revisie	Na revisie	Verschil		
			Totaal	Conceptueel	Bronnen en methoden
	mln euro				
Bedrijfstakken en -klassen					
Landbouw, bosbouw en visserij	2 854	2 603	– 251	9	– 260
Delfstoffenwinning	671	809	138	6	132
Industrie	38 074	36 912	– 1 162	231	– 1 393
Voedings-, genotmiddelenindustrie	6 030	5 526	– 504	53	– 557
Textiel-, kleding-, lederindustrie	651	611	– 40	6	– 46
Hout-, papier-, grafische industrie	3 046	2 861	– 185	13	– 198
Aardolie-industrie	526	580	54	4	50
Chemische industrie	3 363	3 165	– 198	18	– 216
Farmaceutische industrie	937	1 062	125	11	114
Kunststof- en bouwmaterialaandustrie	2 833	2 674	– 159	14	– 173
Basismetale, metaalproductenindustrie	4 975	5 025	50	30	20
Elektrotechnische industrie	2 832	1 760	– 1 072	9	– 1 081
Elektrische apparatenindustrie	737	1 067	330	8	322
Machine-industrie	3 962	4 046	84	25	59
Transportmiddelenindustrie	1 988	1 889	– 99	13	– 112
Overige industrie en reparatie	6 194	6 646	452	27	425
Energiebedrijven	1 801	1 609	– 192	17	– 209
Waterbedrijven en afvalbeheer	2 150	1 712	– 438	– 661	223
Bouwnijverheid	18 086	18 765	679	64	615
Algemene bouw en projectontwikkeling	5 497	5 892	395	20	375
Grond-, water- en wegenbouw	3 195	3 293	98	10	88
Gespecialiseerde bouw	9 394	9 580	186	34	152
Handel, vervoer en horeca	59 959	60 724	765	650	115
Autohandel en -reparatie	4 552	4 512	– 40	36	– 76
Groothandel en handelsbemiddeling	22 272	22 535	263	401	– 138
Detailhandel (niet in auto's)	12 598	12 632	34	83	– 49
Vervoer over land	7 388	7 616	228	47	181
Vervoer over water	785	843	58	9	49
Vervoer door de lucht	2 005	1 838	– 167	2	– 169
Opslag, diensten voor vervoer, post e.d.	5 371	5 851	480	35	445
Horeca	4 988	4 897	– 91	37	– 128
Informatie en communicatie	13 735	13 768	33	130	– 97
Uitgeverijen, film, radio en t.v.	2 787	2 680	– 107	42	– 149
Telecommunicatie	2 180	2 129	– 51	43	– 94
IT- en informatiedienstverlening	8 768	8 959	191	45	146
Financiële dienstverlening	18 848	18 987	139	73	66
Bankwezen	11 468	10 685	– 783	35	– 818
Verzekeraars en pensioenfondsen	4 079	5 094	1 015	23	992
Overige financiële dienstverlening	3 301	3 208	– 93	15	– 108
Exploitatie van en handel in onroerend goed	3 318	3 735	417	19	398
Zakelijke dienstverlening	44 006	49 479	5 473	367	5 106
Management- en technisch advies	19 460	25 098	5 638	188	5 450
Research	2 387	1 945	– 442	14	– 456
Reclame, design, overige diensten	2 630	3 111	481	22	459
Verhuur van roerende goederen	1 110	1 190	80	11	69
Uitzendbureaus en arbeidsbemiddeling	12 094	12 077	– 17	35	– 52
Reisbureaus, reisorganisatie en -info	695	670	– 25	23	– 48
Overige zakelijke dienstverlening	5 630	5 388	– 242	74	– 316
Overheid en zorg	89 147	92 952	3 805	733	3 072
Openbaar bestuur en overheidsdiensten	27 631	30 264	2 633	673	1 960
Onderwijs	22 798	22 882	84	14	70
Gezondheidszorg	18 357	19 374	1 017	19	998
Verzorging en welzijn	20 361	20 432	71	27	44
Cultuur, recreatie, overige diensten	7 842	8 416	574	81	493
Cultuur, sport en recreatie	3 387	3 621	234	38	196
Overige dienstverlening	4 407	4 370	– 37	43	– 80
Huishoudens met personeel	48	425	377	–	377
Beloning van werknemers	300 491	310 471	9 980	1 719	8 261

TABEL 11 Exploitatieoverschot (bruto) naar bedrijfstakken, -klassen, 2010

	Voor revisie	Na revisie	Verschil		
			Totaal	Conceptueel	Bronnen en methoden
	mln euro				
Bedrijfstakken en -klassen					
Landbouw, bosbouw en visserij	6 733	8 762	2 029	274	1 755
Delfstoffenwinning	15 412	16 458	1 046	– 2	1 048
Industrie	25 395	30 232	4 837	4 835	2
Voedings-, genotmiddelenindustrie	7 474	5 768	– 1 706	– 135	– 1 571
Textiel-, kleding-, lederindustrie	476	421	– 55	19	– 74
Hout-, papier-, grafische industrie	1 160	1 564	404	91	313
Aardolie-industrie	1 298	83	– 1 215	133	– 1 348
Chemische industrie	6 209	5 121	– 1 088	1 000	– 2 088
Farmaceutische industrie	434	1 688	1 254	754	500
Kunststof- en bouwmaterialaalinindustrie	1 321	1 568	247	151	96
Basismetaal, metaalproductenindustrie	2 161	2 901	740	232	508
Elektrotechnische industrie	– 915	2 742	3 657	1 034	2 623
Elektrische apparatenindustrie	197	954	757	401	356
Machine-industrie	2 547	3 862	1 315	726	589
Transportmiddelenindustrie	723	1 873	1 150	255	895
Overige industrie en reparatie	2 310	1 687	– 623	174	– 797
Energiebedrijven	11 377	5 672	– 5 705	152	– 5 857
Waterbedrijven en afvalbeheer	2 155	1 832	– 323	– 418	95
Bouwnijverheid	10 034	11 785	1 751	520	1 231
Algemene bouw en projectontwikkeling	3 556	4 492	936	112	824
Grond-, water- en wegenbouw	888	1 638	750	162	588
Gespecialiseerde bouw	5 590	5 655	65	246	– 181
Handel, vervoer en horeca	37 107	49 586	12 479	2 565	9 914
Autohandel en -reparatie	2 617	3 101	484	98	386
Groothandel en handelsbemiddeling	18 971	23 036	4 065	1 038	3 027
Detailhandel (niet in auto's)	4 090	8 877	4 787	912	3 875
Vervoer over land	3 473	3 308	– 165	217	– 382
Vervoer over water	689	1 419	730	54	676
Vervoer door de lucht	– 1 301	949	2 250	75	2 175
Opslag, diensten voor vervoer, post e.d.	4 767	5 085	318	240	78
Horeca	3 801	3 811	10	– 69	79
Informatie en communicatie	11 501	14 233	2 732	1 170	1 562
Uitgeverijen, film, radio en t.v.	2 999	2 406	– 593	305	– 898
Telecommunicatie	6 221	7 042	821	261	560
IT- en informatiedienstverlening	2 281	4 785	2 504	604	1 900
Financiële dienstverlening	24 640	28 502	3 862	– 829	4 691
Bankwezen	18 687	23 437	4 750	– 1 229	5 979
Verzekeraars en pensioenfondsen	4 544	4 187	– 357	353	– 710
Overige financiële dienstverlening	1 409	878	– 531	47	– 578
Exploitatie van en handel in onroerend goed	26 704	25 825	– 879	– 3 223	2 344
Zakelijke dienstverlening	16 594	26 985	10 391	5 136	5 255
Management- en technisch advies	4 967	11 150	6 183	1 341	4 842
Research	391	1 805	1 414	1 659	– 245
Reclame, design, overige diensten	2 743	2 893	150	180	– 30
Verhuur van roerende goederen	3 328	4 495	1 167	102	1 065
Uitzendbureaus en arbeidsbemiddeling	2 582	1 889	– 693	158	– 851
Reisbureaus, reisorganisatie en -info	908	973	65	35	30
Overige zakelijke dienstverlening	1 675	3 780	2 105	1 661	444
Overheid en zorg	29 739	32 153	2 414	7 315	– 4 901
Openbaar bestuur en overheidsdiensten	11 329	12 907	1 578	3 251	– 1 673
Onderwijs	4 014	6 643	2 629	2 449	180
Gezondheidszorg	11 257	10 135	– 1 122	659	– 1 781
Verzorging en welzijn	3 139	2 468	– 671	956	– 1 627
Cultuur, recreatie, overige diensten	5 580	6 241	661	– 1 577	2 238
Cultuur, sport en recreatie	1 527	3 688	2 161	244	1 917
Overige dienstverlening	1 785	2 553	768	447	321
Huishoudens met personeel	2 268	–	– 2 268	– 2 268	–
Subtotaal	222 971	258 266	35 295	15 918	19 377
Verschil toegerekende en afgedragen btw	– 127	739	866	–	866
Exploitatieoverschot / gemengd inkomen (bruto)	222 844	259 005	36 161	15 918	20 243

4.

Sectorgegevens

4.1 Inleiding

Bij deze revisie is het aantal conceptuele veranderingen dat specifiek betrekking heeft op de sectorrekeningen beperkt. De belangrijkste conceptuele wijziging betreft de veranderde behandeling van holdings van niet-financiële vennootschappen. Volgens het ESR2010 moeten holdings die de activa van een (dochter)onderneming in bezit hebben maar verder geen beheersactiviteiten verrichten, beschouwd worden als financiële instellingen binnen concernverband en bij de sector financiële instellingen worden ingedeeld. De conceptuele veranderingen in productie, verbruik en toegevoegde waarde werken uiteraard een-op-een door in de betreffende transacties op de lopende rekening van de verschillende institutionele sectoren. De achtergrond van die wijzigingen is reeds in het voorgaande hoofdstuk beschreven. Dit geldt ook voor de bijstellingen in investeringen en consumptie. Deze zullen hier niet worden herhaald.

Ondanks dat er weinig conceptuele wijzigingen zijn, zijn de bijstellingen in de sectorrekeningen groot vanwege de aansluiting op de brongegevens. Door het aangehouden beleid om veranderingen in de tijd zo goed mogelijk weer te geven, kunnen gewijzigde niveauramingen uit nieuwe bronnen pas bij een revisie worden meegenomen. Sinds de vorige revisie is er vooral veel nieuwe informatie beschikbaar gekomen afkomstig van DNB. Het gaat hierbij met name over gegevens over de primaire inkomensstromen van en naar het buitenland en de basisgegevens voor de financiële instellingen. De aanpassingen betreffen zowel de mutaties als de begin- en eindbalans. Verder zijn voor de overheid de nieuwe gegevens ingezet voor de lokale overheid afkomstig uit de zogenaamde 'Informatieverstreking voor derden' en voor het onderwijs gegevens van DUO.

Met de invoering van ESA2010 worden nieuwe sector- en transactieclassificaties voor de sectorrekeningen geïntroduceerd. Een vermeldingswaardige classificatiewijziging, die ook naar voren komt in de tabellen in deze publicatie, betreft het inkomen uit vermogen, en meer specifiek een verschuiving tussen de begrippen 'dividenden' en 'inkomen uit beleggingen'. Vóór revisie werd het inkomen van participatiehouders in beleggingsfondsen geregistreerd onder dividenden, na revisie onder inkomen uit beleggingen. De na-revisieregistratie volgt hiermee de registratiewijze zoals gebruikelijk voor pensioenfondsen en verzekeraars.

Zoals al eerder is aangegeven is het bni met 57,7 miljard opwaarts bijgesteld. Hiervan wordt 44,7 miljard veroorzaakt door de bijstelling van het bbp. De overige 13 miljard komt voor rekening van de bijstelling van het saldo van de primaire inkomens. De uit het buitenland ontvangen rente en dividend zijn op basis van nieuwe broninformatie fors opwaarts bijgesteld. De ingehouden winst op directe buitenlandse investeringen is daarentegen verlaagd.

Duale classificatie

De verbinding tussen de bedrijfstakkenindeling van de aanbod- en gebruiktabellen en de sectorindeling van de sectorrekeningen voor de variabelen die in beide stelsels

voorkomen, is vormgegeven in de zogenoemde duale-classificatietabel. Daarin staat voor elke bedrijfstak welk deel van de betreffende variabele aan welke sector wordt toegerekend. Sommige bedrijfstakken zijn uniek gekoppeld aan één sector, zoals bijvoorbeeld openbaar bestuur en overheidsdiensten aan de sector overheid en het bankwezen aan de sector financiële instellingen. Andere bedrijfstakken worden verdeeld over meerdere sectoren. Omdat voor de overheid en nagenoeg de gehele sector financiële instellingen de gegevens voor de sectorrekeningen en de aanbod- en gebruiktabellen geïntegreerd worden geraamd, ligt het resultaat van de koppeling voor deze sectoren al bij voorbaat vast. Voor de sectoren niet-financiële vennootschappen en de huishoudens en IZW's ligt dit anders en komen de gegevens voor het productieblok met name uit het stelsel van aanbod- en gebruiktabellen. De gegevens voor de relevante variabelen uit deze aanbod- en gebruiktabellen (AGT) worden, na aftrek van overheid en financiële instellingen, verdeeld over deze sectoren.

De voor het resterende productieblok gebruikte verdelingen waren bij de revisie van 2001 vastgesteld op basis van de juridische status van de eenheden in het bedrijfsregister van het CBS. Bij deze revisie is voor de bepaling van de het aandeel van huishoudens gebruikt gemaakt van een nieuwe bron, de Satelliet Zelfstandige Ondernemingen (SZO), waarin gegevens over winstaangiften van zelfstandigen zijn opgenomen. De inzet van deze bron heeft geleid tot een aanpassing van de verdeling van de relevante AGT-variabelen over de twee genoemde sectoren. In staat 6 worden voor een aantal variabelen de aandelen voor en na revisie gegeven. Hieruit blijkt onder meer dat na de revisie het aandeel van de sector huishoudens in de toegevoegde waarde, het bruto- en het netto-exploitatietoerschoot (gemengd inkomen) lager is dan voor revisie.

Staat 6 Duale classificatie niet-financiële vennootschappen en huishoudens

	Voor revisie		Na revisie	
	Niet-financiële vennootschappen	Huishoudens en IZW's	Niet-financiële vennootschappen	Huishoudens en IZW's
	aandeel (%)			
Productie	83,9	16,1	84,6	15,4
Intermediair verbruik	86,3	13,7	85,2	14,8
Toegevoegde waarde	80,6	19,4	84,0	16,0
Niet-productgebonden belastingen	70,7	29,3	72,8	27,2
Niet-productgebonden subsidies	80,1	19,9	82,2	17,8
Beloning werknemers	90,2	9,8	93,3	6,7
Bruto exploitatieoverschoot	69,2	30,8	73,9	26,1
Afschrijvingen	67,6	32,4	67,8	32,2
Netto exploitatieoverschoot	70,3	29,7	77,8	22,2

De herziening van de sleutel voor de duale classificatie compliceert een directe interpretatie van de verschillen tussen de voor en na-revisiecijfers voor de sectoren niet-financiële vennootschappen en huishoudens en IZW's. Zo is het netto-exploitatietoerschoot van huishoudens en IZW's bij deze revisie met 5,3 miljard neerwaarts bijgesteld. Zou echter de duale classificatie niet zijn aangepast, dan zou het netto-exploitatietoerschoot als gevolg van de revisie met 11 miljard gedaald zijn. Zo kan berekend worden dat de bijstellingen op grond van andere wijzigingen dan de duale classificatie de facto 5,7 miljard bedragen. De staten 7a en 7b geven voor een aantal

AGT-variabelen op vergelijkbare wijze het effect van de herziening van de sleutel voor de duale classificatie voor de sectoren niet-financiële vennootschappen en huishoudens inclusief instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens. De bruto toegevoegde waarde en het exploitatieoverschot zijn verkregen door telling.

Staat 7a Effect herziening sleutel duale classificatie sector niet-financiële vennootschappen, 2010

		Voor revisie	Na revisie- oude sleutel	Na revisie	Effect sleutel	Netto bijstellingen
		mln euro				
1	Productie	783 812	819 842	827 479	7 637	36 030
2	Intermediair verbruik	455 920	464 961	458 744	- 6 217	9 041
3 = 1-2	Toegevoegde waarde	327 892	354 094	368 735	14 641	26 202
4	Niet-productgebonden belastingen	5 026	4 090	4 211	121	- 936
5	Niet-productgebonden subsidies	- 4 224	- 5 856	- 6 010	- 154	- 1 632
6	Beloning werknemers	201 801	208 728	215 869	7 141	6 927
7=3-4-5-6	Bruto exploitatieoverschot	125 289	144 790	154 665	9 875	19 501
8	Afschrijvingen	46 453	56 803	55 634	- 1 169	10 350
9= 7-8	Netto exploitatieoverschot	78 836	87 987	99 031	11 044	9 151

Staat 7b Effect herziening sleutel duale classificatie sector huishoudens en IZWh's, 2010

		Voor revisie	Na revisie- oude sleutel	Na revisie	Effect sleutel	Netto bijstellingen
		mln euro				
1	Productie	150 765	157 695	150 058	- 7 637	6 930
2	Intermediair verbruik	72 076	73 505	79 722	6 217	1 429
3 = 1-2	Toegevoegde waarde	78 689	84 977	70 336	- 14 641	6 288
4	Niet-productgebonden belastingen	2 086	1 697	1 576	- 121	- 389
5	Niet-productgebonden subsidies	- 1 047	- 1 452	- 1 298	154	- 405
6	Beloning werknemers	21 944	22 697	15 556	- 7 141	753
7=3-4-5-6	Bruto exploitatieoverschot	55 706	64 377	54 502	- 9 875	8 671
8	Afschrijvingen	22 303	25 256	26 425	1 169	2 953
9= 7-8	Netto exploitatieoverschot	33 403	39 121	28 077	- 11 044	5 718

4.2 Niet-financiële transacties

Niet-financiële vennootschappen

De productie van de niet-financiële vennootschappen is met 43,7 miljard opwaarts bijgesteld, het intermediair verbruik met 2,8 miljard. Als gevolg hiervan is de toegevoegde waarde in deze sector met 40,9 miljard verhoogd. De achtergronden van deze bijstellingen zijn hierboven reeds besproken. Daarnaast speelt voor deze variabelen de herziening van de duale classificatie een rol bij de verschillen tussen de voor- en na-revisieramingen voor deze sector. Door de hogere investeringen als gevolg van de wijzigingen in de registratie

van R&D en de raming van software vallen de afschrijvingen aanzienlijk hoger uit, waardoor de bijstelling van het netto-exploitatieoverschot gereduceerd wordt tot 19 miljard. Daar staat een opwaartse bijstelling van de investeringen met 16 miljard tegenover. Het vorderingensaldo van deze sector komt uiteindelijk ruim 5 miljard hoger uit dan voor revisie.

Volgens het ESR2010 moeten holdings die de activa van een (dochter)onderneming in bezit hebben maar verder geen beheersactiviteiten verrichten, beschouwd worden als financiële instellingen binnen concernverband en bij de sector financiële instellingen worden ingedeeld. Voor holdings met een buitenlandse moeder en vrijwel uitsluitend relaties met buitenlandse partijen, de zogenaamde BFI's, was dit al de gangbare praktijk. Door de wijziging worden ook holdings met voornamelijk binnenlandse bezittingen verschoven naar de sector financiële instellingen. Door de wijziging worden transacties binnen concernverband zowel aan de activa- als passivazijde zichtbaar en treden er veranderingen op in de financiële transacties, overige mutaties, balansen en gerelateerde transacties als rente en dividenden.

In de Nederlandse NR was het tot dusverre gebruikelijk om ondernemingen volledig geconsolideerd in de sectorrekeningen op te nemen. Dit was echter niet volledig in overeenstemming met de richtlijnen van het ESR aangaande de afbakening van eenheden die ten grondslag liggen aan de sectorrekeningen. Nederland nam daarmee een uitzonderingspositie in binnen de EU. In overleg met Eurostat en de ECB is besloten om de afbakening van de eenheden meer in lijn te brengen met het ESR, waardoor met ingang van deze revisie hoofdkantoren worden afgesplitst van de onderneming. Ook deze wijziging leidt tot veranderingen in balansstanden, rente en dividenden. De wijziging heeft per saldo geen gevolgen voor inkomen, winst en vermogen van de sector niet-financiële vennootschappen.

Bij deze revisie wordt het *directional principle* losgelaten. Bij het *directional principle* worden stromen altijd vanuit de moederonderneming gezien. Een schuld van een moederonderneming aan een dochter wordt niet geboekt als een schuld, maar als een negatieve vordering van de moeder. Het loslaten van het *directional principle* leidt tot hogere stromen voor rente, dividend en ingehouden winst die echter saldoneutraal zijn.

Financiële instellingen

De productie van de financiële vennootschappen is met 4 miljard neerwaarts bijgesteld. Een belangrijke bijdrage hieraan wordt geleverd door de verlaging van de indirect gemeten diensten van financiële intermediairs (IGDFI). Door deze diensten niet langer toe te rekenen aan transacties tussen banken onderling in zowel binnen- als buitenland wordt de productie met 5,9 miljard verlaagd. Echter door een herberekening van IGDFI op basis van de herziene balansgegevens wordt dit deels weer ongedaan gemaakt. Hier staan echter geen aanpassingen van het intermediair verbruik tegenover. Het op brutobasis opnemen van herverzekeringen en de gewijzigde berekening van de diensten samenhangend met schade- en herverzekeringen leidt tot een opwaartse bijstelling van de productie met 0,5 miljard. Door de gewijzigde ramingsmethode voor investeringen in eigen beheer van software wordt de productie met 0,2 miljard verhoogd. Vanwege de gewijzigde registratie van R&D worden de investeringen in eigen beheer nog eens met 88

miljoen verhoogd. Door de herziening van de raming van BFI's wordt de productie neerwaarts bijgesteld. Het intermediair verbruik is met 9,5 miljard neerwaarts bijgesteld. Hiervan komt 3,8 miljard voor rekening van de conceptuele wijziging van IGDFI. Verder is het verbruik verlaagd vanwege de overheveling van door het Rijk verstrekte kredietgaranties van geproduceerde diensten naar inkomensoverdrachten. Het gaat daarbij om een bedrag van 0,6 miljard. De niet conceptuele bijstelling is voornamelijk het gevolg van het inzetten van actuele gegevens voor de Bijzondere Financiële instellingen (BFI's).

Ten slotte wordt door de aanpassing van de duale classificatie productie en verbruik van de financiële instellingen verhoogd.

Het ontvangen inkomen uit vermogen van de financiële instellingen wordt met 33,1 miljard fors opwaarts bijgesteld. Door verschuiving van holdings naar deze sector (zie onder niet-financiële vennootschappen) worden de ontvangen dividenden met 11 miljard verhoogd en is er een opwaarts effect van 1,1 miljard op de ontvangen rente. Verder is 6,6 miljard te verklaren door het opnemen van beleggingsopbrengsten toegerekend aan participatiehouders in beleggingsfondsen die voorheen ten onrechte niet in NR waren opgenomen. Door aan te sluiten op de gegevens uit de Directe Rapportage (DRA) van DNB zijn met name de door deze sector ontvangen dividenden verhoogd. Ten slotte heeft een herclassificatie plaatsgevonden voor een bedrag van 5,4 miljard van dividenden naar het overig inkomen uit beleggingen voor participatiehouders in beleggingsfondsen.

De aanpassing op productie en intermediair verbruik vanwege het niet langer toerekenen van IGDFI op interbancaire transacties wordt tegengeboekt op de post 'correctie voor IGDFI', een correctie op de rente op de primaire inkomensrekening. Nieuw bij de financiële instellingen is de post overige inkomensoverdrachten n.e.g. Hierin is een toegerekende vergoeding opgenomen voor de niet-marktproductie van de centrale bank, die als productie en intermediair verbruik wordt geregistreerd. Om per saldo op nul uit te komen (voor deze niet-marktproductie wordt immers niet betaald) wordt tegenover de kosten die via het intermediair verbruik gemaakt zijn een inkomensoverdracht gezet. De correctie voor mutaties in voorzieningen pensioenverzekering wordt met ingang van deze revisie geboekt als positief bedrag aan de bestedingenkant (zie hieronder), om aan te sluiten op de internationale praktijk.

Ook aan de bestedingenkant is het inkomen uit vermogen van de financiële instellingen met 27,9 miljard fors opwaarts bijgesteld. Door verschuiving van holdings (zie onder niet-financiële vennootschappen) worden de uitgekeerde dividenden met 8,3 miljard opwaarts bijgesteld. Daarnaast is er een effect van 1,2 miljard op de betaalde rente. Verder is 6,6 miljard te verklaren door het opnemen van beleggingsopbrengsten toegerekend aan participatiehouders in beleggingsfondsen die voorheen niet in NR waren opgenomen. De uitgaven aan rente, dividenden en overig inkomen uit beleggingen zijn opwaarts bijgesteld als gevolg van aansluiting op de DRA-gegevens van DNB. Verder heeft zoals eerder gezegd ook bij de bestedingen een herclassificatie plaatsgevonden voor een bedrag van 5,4 miljard van dividenden naar overig inkomen uit beleggingen voor participatiehouders in beleggingsfondsen.

Nieuw aan de bestedingenzijde van de financiële instellingen is de post overige inkomensoverdrachten n.e.g. Hierin zijn betaling opgenomen voor de kredietgaranties van het Rijk die niet langer geregistreerd worden als intermediair verbruik. Daarnaast komt de toegerekende vergoeding voor de niet-marktproductie weer om de hoek kijken, maar nu

als uitgave van de centrale bank. Bij investeringen en afschrijvingen is er sprake van een conceptuele correctie vanwege de gewijzigde registratie van R&D en de raming van investeringen in software.

Ten slotte is zoals gezegd bij deze revisie het *directional principle* losgelaten. Dit leidt ook bij de financiële instellingen tot hogere stromen voor rente, dividend en ingehouden winst die echter saldoneutraal zijn. De overige wijzigingen zijn nagenoeg geheel toe te rekenen aan aansluiting bij de achterliggende brongegevens, met name de DRA-gegevens van DNB.

Overheid

Centrale overheid

De productie van de overheid wordt bepaald als som van de kosten bestaande uit intermediair verbruik, het saldo van niet-productgebonden belastingen en subsidies, de beloning van werknemers en de afschrijvingen. Het intermediair verbruik van de centrale overheid is met 3017 miljoen neerwaarts bijgesteld, waarvan 1944 miljoen op grond van conceptuele aanpassingen die reeds hierboven zijn beschreven. Het saldo van niet-productgebonden belastingen en subsidies is met 330 miljoen verlaagd. De belangrijkste reden voor de bijstelling is een her-allocatie van loonsubsidies, op basis van onder andere gegevens uit de Loonaangifte. De afschrijvingen zijn met 4147 miljoen verhoogd waarvan 4281 miljoen in verband met de gewijzigde registratie van R&D en de wijziging in de ramingen van investeringen in software.

De relevante kosten en daarmee de productie zijn al met al met 965 miljoen verhoogd. Hiervan is 2469 miljoen geschied op grond van conceptuele wijzigingen. Naast de verhoging hebben zich binnen de productie van de centrale overheid enkele verschuivingen voorgedaan. Door de gewijzigde registratie van R&D en de wijzigingen in de ramingsmethode van de investeringen in software, zijn de investeringen in eigen beheer met 3196 miljoen opwaarts bijgesteld.

De marktoutput is met 3959 miljoen neerwaarts bijgesteld op conceptuele gronden. Een deel van de productie die tot dusverre als marktoutput werd geboekt, wordt voortaan als niet-marktoutput geboekt. Het gaat hier diensten waar weliswaar voor betaald wordt, maar waarvan de betalingen niet altijd voldoende zijn om de kosten te dekken. Hierbij moet onder andere gedacht worden aan collegegeld. Deze overboeking bedraagt 3343 miljoen. Verder betreft de conceptuele bijstelling onder andere premies voor kredietgaranties die niet langer als output gezien worden maar als inkomensoverdracht. Daarnaast is er een opwaartse bijstelling verricht omdat de opbrengsten van het eurovignet als levering van een dienst geregistreerd moeten worden in plaats van als niet-productgebonden belasting.

Aan de middelenkant zijn de productgebonden belastingen met 296 miljoen verhoogd. Daarvan is 100 miljoen het gevolg van de overheveling van de heffing op olievoorraden van niet-productgebonden naar productgebonden belastingen. De overige 196 miljoen is het gevolg van de boeking van de btw-afdracht aan de EU als inkomensoverdracht aan het buitenland in plaats van belastingen betaald aan het buitenland. De btw-ontvangsten zijn daarom met dit bedrag verhoogd. De niet-productgebonden belastingen zijn met 255 miljoen neerwaarts aangepast. Hier speelt uiteraard weer de verschuiving van de heffing

op de olievoorraden. Daarnaast worden de opbrengsten uit het eurovignet met ingang van deze revisie niet langer geboekt als niet-productgebonden belasting, maar als levering van een dienst en daarmee als marktoutput van de overheid.

De productgebonden subsidies zijn per saldo met 347 miljoen verlaagd. Hiervan komt 160 miljoen door een verschuiving van productgebonden naar niet-productgebonden subsidies (subsidies op R&D) en vice versa (subsidies op groene elektriciteit). Verder is de niet-productgebonden subsidie voor R&D opwaarts bijgesteld door een verandering van de boekingswijze van geldstromen naar onderzoeksinstituten en een andere afbakening van de overheid. Zo maakt TNO niet langer deel uit van de sector overheid. De ontvangen inkomensoverdrachten zijn met 382 miljoen opwaarts bijgesteld. Vanwege de gewijzigde registratie van premies voor kredietgaranties zijn de ontvangen inkomensoverdrachten van de centrale overheid met 643 miljoen verhoogd. Daar staat tegenover dat op grond van nieuwe informatie uit de bronstatistieken de inkomensoverdrachten zijn verlaagd. De betaalde inkomensoverdrachten zijn met 1336 miljoen opwaarts bijgesteld. Hier speelt de wijziging in de registratie van de btw-afdracht (196 miljoen) aan de EU en de onderlinge leveringen (382 miljoen).

De bruto-investeringen in vaste activa zijn met 4421 miljoen opwaarts bijgesteld. Het registreren van R&D en militaire goederen dragen hier voor 3679 miljoen aan bij. De wijziging in de raming van software zorgen nog eens voor een verhoging met 951 miljoen. De wijziging in de afbakening van investeringen leidt anderzijds tot hogere afschrijvingen. Deze zijn dan ook met 4281 miljoen verhoogd. Ten slotte zijn de vaccins die in bezit waren van de overheid en direct zijn afgeschreven omdat ze vernietigd zijn, onder de voorraden geboekt. De overige bijstellingen van de middelen van de centrale overheid zijn het gevolg van aansluiting op de brongegevens.

Als gevolg van de revisie wordt de toegevoegde waarde van de centrale overheid met 3982 miljoen opwaarts bijgesteld. Hiervan komt 4413 miljoen voor rekening van conceptuele aanpassingen. Aansluiting op de actuele stand van de bronstatistieken leidt tot een verdere verlaging met 431 miljoen. Het vorderingensaldo van de centrale overheid verslechtert met 290 miljoen.

Benaderd vanuit de financiële rekeningen wordt de verandering in financieel vermogen met 9 miljoen neerwaarts bijgesteld. Hierdoor ontstaat een statistisch verschil tussen de niet-financiële rekening en de financiële rekening van de centrale overheid. Vóór revisie werd dit verschil via transitorische posten tot nul gereduceerd. Om een indruk te krijgen van de kwaliteit van de onderliggende brongegevens heeft de Europese Unie echter gesteld dat voor de overheidssectoren verschillen tussen lopende en financiële rekening die niet volledig verklaard kunnen worden, als statistisch verschil zichtbaar moeten blijven.

Lokale overheid

Voor de lokale overheden en het onderwijs zijn sinds de vorige revisie nieuwe bronnen beschikbaar gekomen die bij deze revisie zijn ingezet. Voor gemeenten, provincies, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen worden de gegevens verzameld via de Informatievoorziening voor derden (Iv3). Voor het onderwijs worden gegevens verzameld door de Dienst uitvoering onderwijs (DUO) die bij deze revisie zijn ingezet. Beide bronnen

leiden tot behoorlijke aanpassingen die ook van invloed zijn op de typering en omvang van de cijfers van de centrale overheid. De nieuwe gegevens bieden een dieper inzicht in de achtergrond van transacties, waardoor deze beter getypeerd kunnen worden. Dit is aanleiding geweest voor verschuivingen tussen bijvoorbeeld inkomens- en kapitaal-overdrachten. Omdat de brongegevens van de centrale overheid niet altijd voldoende informatie bevatten om exact aan te geven wie de ontvanger of de betaler van de betreffende geldstromen zijn, is met het beschikbaar komen van deze nieuwe bronnen voor de lokale overheden besloten om deze leidend te laten zijn in de bepaling van omvang van de transacties met het Rijk.

De productie van de overheid wordt bepaald als som van de kosten bestaande uit het intermediair verbruik, het saldo van niet-productgebonden belastingen en subsidies, de beloning van werknemers en de afschrijvingen. Het intermediair verbruik van de lokale overheid is met 175 miljoen neerwaarts bijgesteld. Conceptuele aanpassingen die reeds hierboven zijn beschreven, leiden tot een verlaging met 2391 miljoen. De nieuwe bronnen, Iv3 en DUO, doen deze verlaging echter grotendeels teniet. Het saldo van niet-productgebonden belastingen en subsidies is met 104 miljoen verlaagd. De belangrijkste reden voor de bijstelling is een her-allocatie van loonsubsidies op basis van onder andere gegevens uit de Loonaangifte. De beloning van werknemers is met 1684 miljoen verhoogd op grond van de nieuwe gegevens. De afschrijvingen zijn met slechts 88 miljoen verhoogd. De gewijzigde registratie van R&D en de wijziging in de ramingen van de investeringen in software leveren echter een opwaartse bijstelling van 1110 miljoen.

De relevante kosten en daarmee de productie zijn derhalve met 1701 miljoen verhoogd. Op grond van conceptuele bijstellingen zijn de kosten en productie echter met 1281 miljoen neerwaarts bijgesteld. Naast de verhoging hebben zich binnen de productie van de centrale overheid enkele verschuivingen voorgedaan. Door de gewijzigde registratie van R&D en de wijzigingen in de ramingsmethode van de investeringen in software, worden de investeringen in eigen beheer met 509 miljoen opwaarts bijgesteld.

De marktoutput is met 8672 miljoen neerwaarts bijgesteld op conceptuele gronden. (Zie onder centrale overheid voor de achtergrond). Bij de lokale overheid gaat het onder meer om schoolgeld. In totaal gaat het om een bedrag van 6945 miljoen. De rest van de neerwaartse bijstelling wordt grotendeels verklaard door de overboeking van een deel van de onderlinge leveringen naar de inkomensoverdrachten. De conceptuele wijzigingen hebben verder betrekking op een deel van de onderlinge leveringen binnen de lokale overheid die niet langer als marktoutput geboekt moeten worden maar als inkomensoverdracht. De bijstellingen van transacties die niet eerder genoemd zijn, zijn terug te voeren op de inzet van de eerder genoemde nieuwe bronnen voor de raming van de lokale overheid.

Als gevolg van de revisie is de toegevoegde waarde van de lokale overheid met 1876 miljoen opwaarts bijgesteld. Hiervan komt 1110 miljoen voor rekening van conceptuele aanpassingen. Aansluiting op de actuele stand van de bronstatistieken leidt tot een verlaging met 766 miljoen. Het vorderingensaldo van de lokale overheid verslechtert met 1876 miljoen. Benaderd vanuit de financiële rekeningen wordt de verandering in financieel vermogen met 1803 miljoen neerwaarts bijgesteld. Het hierdoor ontstane statistisch verschil blijft zoals eerder gezegd zichtbaar.

Wettelijke sociale verzekeringsinstellingen

De productie van de overheid wordt bepaald als de som van de kosten bestaande uit intermediair verbruik, het saldo van niet-productgebonden belastingen en subsidies, de beloning van werknemers en de afschrijvingen. Het intermediair verbruik van de Wettelijke sociale verzekeringsinstellingen is met 231 miljoen opwaarts bijgesteld. Conceptuele aanpassingen die reeds hierboven zijn beschreven leiden tot een verlaging met 28 miljoen. Aansluiting op de bronnen doen deze verlaging echter teniet. Het saldo van niet-productgebonden belastingen en subsidies is ongewijzigd. De beloning van werknemers is met 256 miljoen verlaagd op grond van de nieuwe gegevens uit onder andere de Loonaangifte. De afschrijvingen zijn met 84 miljoen verhoogd. Daarvan komt 62 miljoen voor rekening van de gewijzigde registratie van R&D en de wijziging in de ramingen van de investeringen in software.

De relevante kosten een daarmee de productie zijn al met al met 59 miljoen verhoogd. Op grond van conceptuele bijstellingen zijn de kosten en productie met 34 miljoen opwaarts bijgesteld. Naast de verhoging hebben zich binnen de productie van de centrale overheid enkele verschuivingen voorgedaan. Door de gewijzigde registratie van R&D en de wijzigingen in de ramingsmethode van de investeringen in software, zijn de investeringen in eigen beheer met 13 miljoen opwaarts bijgesteld. De marktoutput is op conceptuele gronden met 382 miljoen neerwaarts bijgesteld. Het betreft hier een deel van de onderlinge leveringen binnen de overheid die niet langer als marktoutput geboekt moeten worden maar als inkomensoverdracht, die daarom met hetzelfde bedrag zijn verhoogd. De sociale uitkeringen in geld zijn met 665 miljoen opwaarts bijgesteld omdat uitkeringen in natura naar het buitenland niet passen binnen het kader van het ESR2010. Deze moeten geboekt worden als uitkering in geld.

Als gevolg van de revisie wordt de toegevoegde waarde van de wettelijke sociale verzekeringsinstellingen met 172 miljoen neerwaarts bijgesteld. De conceptuele aanpassingen zorgen voor een verhoging met 62 miljoen. Aansluiting op de actuele stand van de bronstatistieken leidt echter tot een verlaging met 234 miljoen. Het vorderings-saldo van de sector is verslechterd met 165 miljoen. Benaderd vanuit de financiële rekeningen wordt de verandering in financieel vermogen met 168 miljoen neerwaarts bijgesteld. Het hierdoor ontstane statistisch verschil blijft zoals eerder gezegd zichtbaar.

Huishoudens en IZW huishoudens

De productie van de huishoudens is met 0,7 miljard verlaagd, het intermediair verbruik met 7,6 miljard verhoogd. Als gevolg daarvan wordt de toegevoegde waarde bij huishoudens en instellingen zonder winstoogmerk t.b.v. huishoudens met 8,3 miljard neerwaarts bijgesteld. Naast de eerder besproken bijstelling van productie en verbruik speelt de herziening van de duale classificatie hierbij een rol. Voor de sector huishoudens is een autonome raming gemaakt voor de herclassificatie van variabelen op bedrijfstak-niveau naar sectoren. Hiervoor zijn gegevens uit de Satelliet Zelfstandige Ondernemingen gebruikt waarin gegevens over winstaangiften van zelfstandigen zijn opgenomen.

De beloning van werknemers is met 9,9 miljard verhoogd op grond van gegevens uit de Loonaangifte en uitbreiding van het bereik van loon in natura. Het inkomen uit vermogen is met 8,4 miljard opwaarts bijgesteld. Dit heeft te maken met het opnemen van

beleggingsopbrengsten toegerekend aan participatiehouders in beleggingsfondsen die voorheen niet in NR waren opgenomen. Dit geldt zowel voor opbrengsten uit directe beleggingen in beleggingsfondsen als die aangehouden via de pensioenfondsen.

Op basis van gegevens uit de ‘tegensector’ financiële instellingen zijn de betalingen aan rente neerwaarts bijgesteld, hetgeen een belangrijke reden is voor de verlaging van het betaalde inkomen uit vermogen met 4,4 miljard. In combinatie met uitkeringen en inkomensoverdrachten resulteert een opwaartse bijstellingen van het beschikbaar inkomen met 20 miljard. Daar staan hogere ramingen voor de consumptieve bestedingen tegenover. Daardoor worden de besparingen per saldo met 6,2 miljard verhoogd. Het saldo van besparingen en kapitaaloverdrachten is met 7,8 miljard opwaarts bijgesteld. Gegeven de beperkte bijstelling van de correctie voor mutaties in de pensioenvoorzieningen, zijn de vrije besparingen met nagenoeg hetzelfde bedrag verhoogd en komen daarmee rond de nul uit.

Buitenland

Zowel in- als uitvoer van goederen en diensten zijn neerwaarts bijgesteld. Doordat de invoer meer is bijgesteld, ligt het handelssaldo 5,5 miljard hoger dan vóór revisie. De afdracht aan de EU in het kader van de btw wordt met ingang van deze revisie niet langer geboekt als belastingopbrengst van het buitenland, maar als inkomensoverdracht aan het buitenland. Dit leidt tot een verschuiving van 196 miljoen. Door het niet langer toerekenen van IGDFI voor het interbancaire verkeer wordt de invoer met 1,5 miljard verlaagd; dit wordt tegengeboekt bij de rente via de ‘correctie voor IGDFI’. Rente, dividend en ingehouden winsten zijn op conceptuele gronden bijgesteld vanwege de wijziging in de registratie van holdings. Ten slotte is er ook bij de sector buitenland sprake van een herclassificatie van dividenden van beleggingsfondsen naar overig inkomen uit beleggingen.

Conceptuele wijzigingen aan de bestedingenkant betreffen alleen de interbancaire IGDFI en de wijziging rond de holdings. Zoals eerder opgemerkt is bij deze revisie het *directional principle* losgelaten. Dit leidt tot hogere stromen voor rente, dividend en ingehouden winst die echter saldoneutraal zijn. De overige wijzigingen zijn nagenoeg geheel toe te rekenen aan aansluiting bij de achterliggende brongegevens, met name de DRA-gegevens van DNB. Het saldo van inkomen uit vermogen van en naar het buitenland is hierdoor met 12,8 miljard opwaarts bijgesteld. Samen met het handelssaldo verklaart dit grotendeels de verhoging van het vorderingensaldo op het buitenland met 19,7 miljard.

4.3 Financiële transacties en balansen

Naast de lopende rekening bestaan de sectorrekeningen uit financiële rekeningen met als sluitstuk de financiële balansen. De eindbalans komt tot stand door de transacties uit de financiële rekening en overige mutaties toe te passen op de beginbalans. De gevolgen van de revisie op de eindbalans laten zich dan ook vertalen naar deze drie onderdelen. Voor de financiële rekeningen en de balansen wordt de beschrijving van de verschillen vóór en

na revisie echter niet meer in kwantitatieve zin uiteengehaald in conceptuele en overige oorzaken. De veranderingen in de brongegevens en conceptuele veranderingen zijn namelijk niet altijd te splitsen en omdat de bronveranderingen erg dominant zijn, zou dat een geheel onjuist beeld van de conceptuele veranderingen kunnen geven. Waar mogelijk worden in de tekst globale cijfers gegeven.

Het aantal conceptuele wijzigingen aangaande financiële rekeningen is beperkt. Het betreft de verschuiving van holdings van niet-financiële vennootschappen naar financiële instellingen, hetgeen invloed heeft op de balansstanden en transacties van deze sectoren. Bij de niet-financiële vennootschappen worden de hoofdkantoren afgesplitst, wat een brutering van transacties en een verhoging van balansstanden tot gevolg heeft. Het bij de vorige revisie ingevoerde *directional principle* wordt zoals gezegd weer verlaten. Bij het *directional principle* worden stromen altijd vanuit de moederonderneming gezien. Een schuld van een moederonderneming aan een dochter wordt niet geboekt als een schuld, maar als een negatieve vordering van de moeder. Het loslaten van het *directional principle* leidt tot hogere balansstanden aan zowel de actief- als de passiefzijde. Het heeft geen gevolgen voor het financieel vermogen. Ten slotte moet worden opgemerkt dat het financieel vermogen van alle binnenlandse sectoren niet langer gelijk is (met tegengesteld teken) aan het financieel vermogen van het buitenland. De oorzaak hiervan is dat tegenover het monetaire goud in bezit van Nederland geen passivapost meer staat.

Opties, waaronder die ten behoeve van de beloning van personeel, zullen zowel aan de actiefzijde als aan de passiefzijde worden geboekt al naargelang de ingenomen positie. Andere derivaten, zoals termijncontracten en futures zullen aan de actiefzijde worden opgenomen. De bijstellingen van de financiële balansen vloeien echter slechts voor een relatief klein deel voort uit conceptuele veranderingen. Aansluiting op de gegevens uit de DRA-statistiek van DNB zorgt voor het gros van de aanpassingen. Verder spelen de 'Informatievoorziening voor derden' en gegevens van DUO een rol bij de bepaling van de gegevens van de overheid.

Niet-financiële vennootschappen

Volgens het ESR2010 moeten holdings van niet-financiële vennootschappen die de activa van een (dochter)onderneming in bezit hebben maar verder geen beheersactiviteiten verrichten, beschouwd worden als financiële instellingen binnen concernverband en bij de sector financiële instellingen worden ingedeeld. Omdat de holdings een negatief financieel vermogen hebben, leidt de verschuiving van holdings naar de financiële instellingen tot een verhoging van het vermogen bij de niet-financiële vennootschappen van ca. 50 miljard.

In de Nederlandse NR was het tot dusverre gebruikelijk om ondernemingen volledig geconsolideerd in de sectorrekeningen op te nemen. Dit was echter niet volledig in overeenstemming met de richtlijnen van het ESR aangaande de afbakening van eenheden die ten grondslag liggen aan de sectorrekeningen. Vanaf deze revisie worden daarom de hoofdkantoren afgesplitst van de onderneming. Hierdoor worden transacties binnen concernverband zowel aan de activa- als passivazijde zichtbaar en treden er veranderingen op in de financiële balansen. Deze wijziging leidt vooral tot aanpassingen bij leningen en aandelen. Het effect op de totale financiële activa en passiva van de niet-

financiële vennootschappen bedraagt ca. 190 miljard voor de eindbalans van 2010. Omdat de hoofdkantoren binnen deze sector geregistreerd blijven, is er geen effect op het financieel vermogen.

Het loslaten van het *directional principle* leidt zoals gezegd ook tot verhoging van transacties en balansstanden, maar heeft geen gevolgen voor het vermogen. De inzet van gegevens uit de Statistiek Financiën van ondernemingen, de sociaaleconomische staten van het bankwezen en de DRA-statistiek in de sectorrekeningen leiden tot een bijstelling van het financieel vermogen van niet-financiële vennootschappen met ruim 351 miljard neerwaarts.

Financiële instellingen

Het financieel vermogen van deze sector is met 77 miljard opwaarts bijgesteld. Nieuwe gegevens van DNB spelen hier een doorslaggevende rol. Nieuwe informatie over de Bijzondere Financiële Instellingen (BFI's) leidt tot een verhoging van de activa en passiva met meer van 900 miljard. Omdat de BFI-populatie snel kan wijzigen en hier vaak grote bedragen in omgaan, wordt met ingang van deze revisie de vigerende continuïteitsstrategie voor deze groep verlaten. In principe zal de actuele stand van de waarneming worden gevolgd. Dit betekent dat de beginbalans voor de subsector BFI's betrekking kan hebben op een andere populatie dan de eindbalans.

De balansstanden voor beleggingsfondsen die niet onder toezicht staan zijn met 100 miljard verhoogd. Tot nu toe werden de betrokken fondsen in de NR opgenomen als onderdeel van pensioenfondsen en verzekeraars en daarmee ook in die subsector geclassificeerd. Door deze wijziging stijgt het bezit van pensioenfondsen en verzekeraars in beleggingsfondsen en daalt het directe bezit aan aandelen en obligaties. Tevens zijn de gegevens herzien voor de reeds bekende populatie van beleggingsfondsen. Door de verschuiving van holdings vanuit de niet-financiële vennootschappen naar de financiële instellingen neemt het financieel vermogen met 57 miljard af.

Ten slotte heeft het opnemen van pensioenreserves tegen actuariële waarde gevolgen voor de financiële balansen van de financiële instellingen. Het overschot (de 'pensioenbuffer') of het tekort wordt met ingang van deze revisie opgenomen in het eigen vermogen van de pensioenfondsen, behalve bij ondernemingspensioenfondsen waar het tekort of het overschot wordt opgenomen als vordering dan wel schuld met de werkgever. Het gaat voor 2010 om een bedrag van ca. 78 miljard. De muntschuld wordt niet langer gezien als een schuld van de overheid maar nu geregistreerd als een schuld van de centrale bank. Om de relatie met de overheid te behouden wordt de verschuiving tegengeboekt als langlopende lening van de overheid aan de centrale bank. Het loslaten van het *directional principle* leidt tot slot ook in deze sector tot een verhoging van de transacties en de balansstanden, overigens zonder gevolgen voor het vermogen.

Overheid

Voor de lagere overheden zijn nu voor het eerst balansstanden beschikbaar die gebaseerd zijn op de statistische bronnen. Dit heeft gevolgen voor zowel de lagere overheden als de

centrale overheid. Verder is de registratie van schatkistbankieren aangepast. Waar vóór revisie het schatkistbankieren volledig via de kortlopende leningen werd geboekt, komt nu een deel op de deposito's en langlopende leningen te staan. De gevolgen zijn het duidelijkst te zien bij de Wettelijke sociale voorzieningen.

De muntschuld wordt niet langer gezien als een schuld van de overheid, maar nu geregistreerd als een schuld van de centrale bank. Om de relatie met de overheid te behouden wordt de verschuiving tegengeboekt als langlopende lening van de overheid aan de centrale bank. Ten slotte zijn de transitorische posten herzien. Aansluitverschillen tussen de lopende rekening en de financiële rekening zullen met ingang van de revisie niet meer via transitorische posten worden weggeboekt tot nul, maar zo getrouw mogelijk worden getoond als een statistisch verschil. Deze wijzigingen hebben overigens nauwelijks of geen effect op de overheidsschuld.

Huishoudens en IZW huishoudens

Het financieel vermogen van huishoudens en IZW's is met bijna 112 miljard neerwaarts bijgesteld. De veranderingen in de registratie van de 'pensioenbuffer' draagt daar voor 78 miljard aan bij. Dit is zichtbaar op de post van de verzekerings-, pensioen- en standaardgarantie-regelingen in de eindbalans. Verder kan worden opgemerkt dat de transitorische posten zijn gedesaldeerd ten opzichte van voor revisie.

De overige bijstellingen zijn het gevolg van aansluiting bij de gegevens uit de DRA-statistiek van DNB.

Buitenland

Het netto financieel vermogen van het buitenland is met 372 miljard opwaarts bijgesteld van -392 miljard naar -20 miljard. Dat betekent dat Nederland minder bezittingen in het buitenland heeft dan tot dusverre werd geraamd. De bijstelling is bijna volledig toe te schrijven aan de aansluiting bij de DRA-statistieken van DNB. De bijstelling van transacties en balansstanden, de laatste met 900 miljard bij de BFI's, telt uiteraard ook door bij deze sector. Het loslaten van het *directional principle* leidt ook tot verhoging van transacties en balansstanden, maar heeft geen gevolgen voor het financieel vermogen.

TABEL 12 Transacties van de totale economie, 2010

	Voor revisie	Na revisie	Verschil		
			Totaal	Conceptueel	Bronnen en methoden
	mln euro				
Middelen					
Output (basisprijzen)	1 137 237	1 178 924	41 687	- 6 570	48 257
Indirect gemeten diensten van financiële intermediairs (IGDFI)	36 589	33 694	- 2 895	- 5 932	3 037
Overige marktpoutput	961 228	981 008	19 780	- 22 227	42 007
Investerings in eigen beheer	6 050	16 452	10 402	11 072	- 670
Output voor eigen consumptie	27 684	29 574	1 890	-	1 890
Niet-marktpoutput	105 686	118 196	12 510	10 517	1 993
Saldo van productgebonden belastingen en subsidies	62 796	63 016	220	260	- 40
Verschil toegerekende en afgedragen btw	- 127	739	866	-	866
Beloning van werknemers	296 158	306 038	9 880	1 719	8 161
Lonen	230 920	242 464	11 544	1 719	9 825
Sociale premies t.l.v. werkgevers	65 238	63 574	- 1 664	-	- 1 664
Belastingen op productie en invoer	71 363	71 361	- 2	41	- 43
Productgebonden belastingen	64 303	64 599	296	296	-
Niet-productgebonden belastingen op productie	7 060	6 762	- 298	- 255	- 43
Subsidies (-)	9 196	10 398	1 202	-	1 202
Productgebonden subsidies (-)	3 549	3 434	- 115	- 160	45
Niet-productgebonden subsidies (-)	5 647	6 964	1 317	160	1 157
Inkomen uit vermogen	321 979	368 608	46 629	19 761	26 868
Rente	121 178	124 466	3 288	7 876	- 4 588
Correctie toegerekende bankdiensten	- 24 882	- 32 603	- 7 721	5 932	- 13 653
Werkelijk betaalde/ontvangen rente	146 060	157 069	11 009	1 944	9 065
Dividenden	161 514	193 782	32 268	1 356	30 912
Inkomen onttrokken aan quasi-vennootschappen	1 621	1 309	- 312	-	- 312
Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen	10 138	2 311	- 7 827	-	- 7 827
Overig inkomen uit beleggingen	19 843	39 000	19 157	10 529	8 628
Inkomen uit grond en minerale reserves	7 685	7 740	55	-	55
Belastingen op inkomen en vermogen	70 128	70 134	6	-	6
Belastingen op inkomen	63 581	63 581	-	-	-
Belastingen op vermogen	6 547	6 553	6	-	6
Sociale premies	141 026	145 187	4 161	-	4 161
Sociale uitkeringen in geld	105 680	109 728	4 048	-	4 048
Overige inkomensoverdrachten	150 590	152 085	1 495	3 395	- 1 900
Schadeverzekeringspremies	13 957	14 745	788	-	788
Schadeverzekeringsuitkeringen	15 829	13 763	- 2 066	-	- 2 066
Overige inkomensoverdrachten n.e.g.	120 804	123 577	2 773	3 395	- 622
Correctie voor mutaties in voorzieningen pensioenverzekering	154	15 856	15 702	14 863	839
Kapitaaloverdrachten	29 711	26 578	- 3 133	-	- 3 133
Investeringsbijdragen	9 700	8 595	- 1 105	-	- 1 105
Vermogensheffingen	1 717	1 717	-	-	-
Overige kapitaaloverdrachten	18 294	16 266	- 2 028	-	- 2 028
	2 377 499	2 497 856	120 357	33 469	86 888
Totaal middelen					
Saldi					
Binnenlands product (bruto, marktprijzen)	586 789	631 512	44 723	17 482	27 241
Exploitatieoverschot (netto)	133 119	152 023	18 904	- 1 913	20 817
Nationaal inkomen (netto)	488 062	528 522	40 460	1 792	38 668
Beschikbaar nationaal inkomen (netto)	479 192	519 220	40 028	1 034	38 994
Nationale besparingen (netto)	44 177	69 183	25 006	2 903	22 103
Saldo van netto besparingen en kapitaaloverdrachten	40 918	67 293	26 375	2 903	23 472
Vorderingensaldo	26 306	46 021	19 715	313	19 402
Statistisch verschil	- 1 123	- 4 022	- 2 899	-	-
Totaal verandering van vorderingen	293 225	286 182	- 7 043	-	-
Totaal verandering van schulden	268 042	244 183	- 23 859	-	-
Verandering in financieel vermogen	25 183	41 999	16 816	-	-

	Voor revisie	Na revisie	Verschil		
			Totaal	Conceptueel	Bronnen en methoden
	mln euro				
Bestedingen					
Intermediair verbruik	613 117	611 167	- 1 950	- 23 792	21 842
Beloning van werknemers	300 491	310 471	9 980	1 719	8 261
Lonen	234 552	246 542	11 990	1 719	10 271
Sociale premies t.l.v. werkgevers	65 939	63 929	- 2 010	-	- 2 010
Belastingen op productie en invoer	73 549	73 329	- 220	- 155	- 65
Productgebonden belastingen	66 462	66 567	105	100	5
Niet-productgebonden belastingen op productie	7 087	6 762	- 325	- 255	- 70
Subsidies (-)	10 095	11 293	1 198	-	1 198
Productgebonden subsidies (-)	3 666	3 551	- 115	- 160	45
Niet-productgebonden subsidies (-)	6 429	7 742	1 313	160	1 153
Inkomen uit vermogen	325 361	359 110	33 749	17 816	15 933
Rente	139 798	135 428	- 4 370	5 758	- 10 128
Correctie toegerekende bankdiensten	- 23 076	- 31 320	- 8 244	3 818	- 12 062
Werkelijk betaalde/ontvangen rente	162 874	166 748	3 874	1 940	1 934
Dividenden	125 315	141 959	16 644	6 449	10 195
Inkomen onttrokken aan quasi-vennootschappen	2 000	2 411	411	-	411
Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen	30 428	34 669	4 241	190	4 051
Overig inkomen uit beleggingen	20 135	36 903	16 768	5 419	11 349
Inkomen uit grond en minerale reserves	7 685	7 740	55	-	55
Belastingen op inkomen en vermogen	69 974	68 231	- 1 743	-	- 1 743
Belastingen op inkomen	63 440	61 691	- 1 749	-	- 1 749
Belastingen op vermogen	6 534	6 540	6	-	6
Sociale premies	139 781	143 613	3 832	-	3 832
Sociale uitkeringen in geld	107 736	111 951	4 215	685	3 530
Overige inkomensoverdrachten	158 803	162 641	3 838	3 468	370
Schadeverzekeringspremies	15 829	13 847	- 1 982	-	- 1 982
Schadeverzekeringsuitkeringen	13 957	14 713	756	-	756
Overige inkomensoverdrachten n.e.g.	129 017	134 081	5 064	3 468	1 596
Correctie voor mutaties in voorzieningen pensioenverzekering	-	16 151	16 151	14 863	1 288
Consumptieve bestedingen	435 169	449 742	14 573	- 1 869	16 442
Kapitaaloverdrachten	32 970	28 468	- 4 502	-	- 4 502
Investeringsbijdragen	9 725	8 448	- 1 277	-	- 1 277
Vermogensheffingen	1 717	1 703	- 14	-	- 14
Overige kapitaaloverdrachten	21 528	18 317	- 3 211	-	- 3 211
Investerings	104 337	128 957	24 620	20 421	4 199
Investerings in vaste activa (bruto)	101 885	124 649	22 764	20 286	2 478
Afschrijvingen	89 725	106 982	17 257	17 831	- 574
Investerings in vaste activa (netto)	12 160	17 667	5 507	2 455	3 052
Veranderingen in voorraden (incl. kostbaarheden)	2 452	4 308	1 856	135	1 721
Veranderingen in voorraden	2 235	3 867	1 632	135	1 497
Saldo aan- en verkopen van kostbaarheden	217	441	224	-	224
Saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde niet-financiële activa	-	- 703	- 703	-	- 703
Totaal bestedingen	2 351 193	2 451 835	100 642	33 156	67 486

TABEL 13 Transacties van de sector niet-financiële vennootschappen, 2010

	Voor revisie	Na revisie	Verschil		
				Totaal	Conceptueel
					Bronnen en methoden
	mln euro				
Middelen					
Output (basisprijzen)	783 812	827 479	43 667	- 6 266	49 933
Overige marktoutput	781 259	818 038	36 779	- 13 329	50 108
Investerings in eigen beheer	2 553	9 441	6 888	7 063	- 175
Verschil toegerekende en afgedragen btw	- 95	443	538	-	538
Inkomen uit vermogen	49 197	53 612	4 415	1 744	2 671
Rente	12 531	14 111	1 580	859	721
Correctie toegerekende bankdiensten	1 227	949	- 278	-	- 278
Werkelijk betaalde/ontvangen rente	11 304	13 162	1 858	859	999
Dividenden	25 943	38 097	12 154	769	11 385
Inkomen onttrokken aan quasi-vennootschappen	-	11	11	-	11
Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen	10 706	1 086	- 9 620	-	- 9 620
Overig inkomen uit beleggingen	-	289	289	116	173
Inkomen uit grond en minerale reserves	17	18	1	-	1
Sociale premies	5 238	6 699	1 461	-	1 461
Overige inkomensoverdrachten	2 586	5 066	2 480	-	2 480
Schadeverzekeringsuitkeringen	2 586	3 092	506	-	506
Overige inkomensoverdrachten n.e.g.	-	1 974	1 974	-	1 974
Kapitaaloverdrachten	2 459	1 327	- 1 132	-	- 1 132
Investeringsbijdragen	1 490	714	- 776	-	- 776
Overige kapitaaloverdrachten	969	613	- 356	-	- 356
Totaal middelen	843 197	894 626	51 429	- 4 522	55 951
Saldi					
Toegevoegde waarde (bruto, marktprijzen)	327 892	368 735	40 843	12 210	28 633
Exploitatieoverschot (netto)	79 851	99 474	19 623	920	18 703
Primair inkomen (netto)	58 969	72 737	13 768	- 1 589	15 357
Beschikbaar inkomen (netto)	47 803	60 988	13 185	- 1 611	14 796
Besparingen (netto)	47 803	60 988	13 185	- 1 611	14 796
Saldo van netto besparingen en kapitaaloverdrachten	50 023	62 270	12 247	- 1 611	13 858
Vorderingensaldo	47 308	52 979	5 671	- 2 863	8 534
Statistisch verschil	- 1 120	- 3 112	- 1 992		
Totaal verandering van vorderingen	72 420	111 513	39 093		
Totaal verandering van schulden	26 232	61 646	35 414		
Verandering in financieel vermogen	46 188	49 867	3 679		

	Voor revisie	Na revisie	Vershil		
			Totaal	Conceptueel	Bronnen en methoden
	mln euro				
Bestedingen					
Intermediair verbruik	455 920	458 744	2 824	- 18 476	21 300
Beloning van werknemers	201 801	215 869	14 068	1 405	12 663
Lonen	160 295	173 271	12 976	1 438	11 538
Sociale premies t.l.v. werkgevers	41 506	42 598	1 092	- 33	1 125
Belastingen op productie en invoer	4 026	4 211	185	- 240	425
Niet-productgebonden belastingen op productie	4 026	4 211	185	- 240	425
Subsidies (-)	4 424	6 010	1 586	144	1 442
Niet-productgebonden subsidies (-)	4 424	6 010	1 586	144	1 442
Inkomen uit vermogen	70 079	80 349	10 270	4 253	6 017
Rente	18 942	14 706	- 4 236	760	- 4 996
Correctie toegerekende bankdiensten	- 4 253	- 7 409	- 3 156	-	- 3 156
Werkelijk betaalde/ontvangen rente	23 195	22 115	- 1 080	760	- 1 840
Dividenden	35 043	49 410	14 367	3 551	10 816
Inkomen onttrokken aan quasi-vennootschappen	1 344	2 411	1 067	-	1 067
Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen	7 340	6 316	- 1 024	- 58	- 966
Inkomen uit grond en minerale reserves	7 410	7 506	96	-	96
Belastingen op inkomen en vermogen	10 350	10 404	54	-	54
Belastingen op inkomen	10 350	10 404	54	-	54
Sociale uitkeringen in geld	5 238	6 699	1 461	-	1 461
Overige inkomensoverdrachten	3 402	6 411	3 009	22	2 987
Schadeverzekeringspremies	2 586	3 081	495	-	495
Overige inkomensoverdrachten n.e.g.	816	3 330	2 514	22	2 492
Kapitaaloverdrachten	239	45	- 194	-	- 194
Overige kapitaaloverdrachten	239	45	- 194	-	- 194
Investerings	48 809	64 819	16 010	11 521	4 489
Investerings in vaste activa (bruto)	46 494	61 169	14 675	11 521	3 154
Afschrijvingen	46 543	55 634	9 091	10 269	- 1 178
Investerings in vaste activa (netto)	- 49	5 535	5 584	1 252	4 332
Veranderingen in voorraden (incl. kostbaarheden)	2 315	3 650	1 335	-	1 335
Veranderingen in voorraden	2 178	3 335	1 157	-	1 157
Saldo aan- en verkopen van kostbaarheden	137	315	178	-	178
Saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde niet-financiële activa	449	106	- 343	-	- 343
Totaal bestedingen	795 889	841 647	45 758	- 1 659	47 417

TABEL 14 Transacties van de sector financiële instellingen, 2010

	Voor revisie	Na revisie	Verschil		
				Totaal	Conceptueel
					Bronnen en methoden
	mln euro				
Middelen					
Output (basisprijzen)	80 505	76 507	- 3 998	- 5 180	1 182
Indirect gemeten diensten van financiële intermediairs (IGDFI)	36 589	33 694	- 2 895	- 5 932	3 037
Overige marktoutput	43 084	42 166	- 918	461	- 1 379
Investerings in eigen beheer	832	647	- 185	291	- 476
Inkomen uit vermogen	216 072	249 171	33 099	18 017	15 082
Rente	95 594	98 798	3 204	7 017	- 3 813
Correctie toegerekende bankdiensten	- 26 734	- 32 777	- 6 043	5 932	- 11 975
Werkelijk betaalde/ontvangen rente	122 328	131 575	9 247	1 085	8 162
Dividenden	120 855	138 790	17 935	3 338	14 597
Inkomen onttrokken aan quasi-vennootschappen	191	106	- 85	-	- 85
Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen	- 568	1 225	1 793	-	1 793
Overig inkomen uit beleggingen	-	10 252	10 252	7 662	2 590
Sociale premies	48 070	51 654	3 584	-	3 584
Overige inkomensoverdrachten	15 411	16 853	1 442	271	1 171
Schadeverzekeringspremies	13 957	14 723	766	-	766
Schadeverzekeringsuitkeringen	1 454	1 859	405	-	405
Overige inkomensoverdrachten n.e.g.	-	271	271	271	-
Correctie voor mutaties in voorzieningen pensioenverzekering	- 14 863	-	14 863	14 863	-
Kapitaaloverdrachten	1 365	1 105	- 260	-	- 260
Overige kapitaaloverdrachten	1 365	1 105	- 260	-	- 260
Totaal middelen	346 560	395 290	48 730	27 971	20 759
Saldi					
Toegevoegde waarde (bruto, marktprijzen)	42 253	47 714	5 461	- 756	6 217
Exploitatieoverschot (netto)	19 897	24 176	4 279	- 1 254	5 533
Primair inkomen (netto)	9 845	19 282	9 437	3 200	6 237
Beschikbaar inkomen (netto)	21 672	31 647	9 975	2 602	7 373
Besparingen (netto)	6 809	15 496	8 687	2 602	6 085
Saldo van netto besparingen en kapitaaloverdrachten	8 032	16 568	8 536	2 602	5 934
Vorderingensaldo	8 379	16 793	8 414	2 525	5 889
Statistisch verschil	-	-	-		
Totaal verandering van vorderingen	199 999	152 504	- 47 495		
Totaal verandering van schulden	191 620	135 711	- 55 909		
Verandering in financieel vermogen	8 379	16 793	8 414		

	Voor revisie	Na revisie	Verschil		
				Totaal	Conceptueel
					Bronnen en methoden
	mln euro				
Bestedingen					
Intermediair verbruik	38 252	28 793	- 9 459	- 4 424	- 5 035
Beloning van werknemers	17 517	18 930	1 413	73	1 340
Lonen	13 366	15 092	1 726	73	1 653
Sociale premies t.l.v. werkgevers	4 151	3 838	- 313	-	- 313
Belastingen op productie en invoer	334	341	7	-	7
Niet-productgebonden belastingen op productie	334	341	7	-	7
Subsidies (-)	105	68	- 37	-	- 37
Niet-productgebonden subsidies	105	68	- 37	-	- 37
Inkomen uit vermogen	226 124	254 065	27 941	13 563	14 378
Rente	92 591	96 260	3 669	4 998	- 1 329
Correctie toegerekende bankdiensten	2 417	- 563	- 2 980	3 818	- 6 798
Werkelijk betaalde/ontvangen rente	90 174	96 823	6 649	1 180	5 469
Dividenden	90 272	92 549	2 277	2 898	- 621
Inkomen onttrokken aan quasi-vennootschappen	8	-	- 8	-	- 8
Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen	23 088	28 353	5 265	248	5 017
Overig inkomen uit beleggingen	20 135	36 903	16 768	5 419	11 349
Inkomen uit grond en minerale reserves	30	-	- 30	-	- 30
Belastingen op inkomen en vermogen	3 036	3 240	204	-	204
Belastingen op inkomen	3 036	3 240	204	-	204
Sociale uitkeringen in geld	33 207	35 503	2 296	-	2 296
Overige inkomensoverdrachten	15 411	17 399	1 988	869	1 119
Schadeverzekeringspremies	1 454	1 869	415	-	415
Schadeverzekeringsuitkeringen	13 957	14 661	704	-	704
Overige inkomensoverdrachten n.e.g.	-	869	869	869	-
Correctie voor mutaties in voorzieningen pensioenverzekering	-	16 151	16 151	14 863	1 288
Kapitaaloverdrachten	142	33	- 109	-	- 109
Overige kapitaaloverdrachten	142	33	- 109	-	- 109
Investerings	4 468	3 936	- 532	502	- 1 034
Investerings in vaste activa (bruto)	4 465	3 933	- 532	502	- 1 034
Afschrijvingen	4 610	4 335	- 275	425	- 700
Investerings in vaste activa (netto)	- 145	- 402	- 257	77	- 334
Veranderingen in voorraden (incl. kostbaarheden)	3	3	-	-	-
Saldo aan- en verkopen van kostbaarheden	3	3	-	-	-
Saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde niet-financiële activa	- 205	174	379	-	379
Totaal bestedingen	338 181	378 497	40 316	25 446	14 870

TABEL 15 Transacties van de sector centrale overheid (geconsolideerd), 2010

	Voor revisie	Na revisie	Verschil		
				Totaal	Conceptueel
					Bronnen en methoden
	mln euro				
Middelen					
Output (basisprijzen)	39 243	40 208	965	2 469	- 1 504
Overige marktoutput	6 320	1 840	- 4 480	- 3 959	- 521
Investerings in eigen beheer	753	3 949	3 196	3 196	-
Niet-marktoutput	32 170	34 419	2 249	3 232	- 983
Belastingen op productie en invoer	66 477	66 518	41	41	-
Productgebonden belastingen	64 303	64 599	296	296	-
Niet-productgebonden belastingen op productie	2 174	1 919	- 255	- 255	-
Subsidies (-)	4 861	5 499	638	-	638
Productgebonden subsidies (-)	1 560	1 213	- 347	- 160	- 187
Niet-productgebonden subsidies (-)	3 301	4 286	985	160	825
Inkomen uit vermogen	13 589	13 960	371	-	371
Rente	2 135	2 509	374	-	374
Correctie toegerekende bankdiensten	21	10	- 11	-	- 11
Werkelijk betaalde/ontvangen rente	2 114	2 499	385	-	385
Dividenden	4 198	4 198	-	-	-
Inkomen onttrokken aan quasi-vennootschappen	10	7	- 3	-	- 3
Overig inkomen uit beleggingen	-	-	-	-	-
Inkomen uit grond en minerale reserves	7 246	7 246	-	-	-
Belastingen op inkomen en vermogen	66 559	66 559	-	-	-
Belastingen op inkomen	63 581	63 581	-	-	-
Belastingen op vermogen	2 978	2 978	-	-	-
Sociale premies	2 092	1 776	- 316	-	- 316
Overige inkomensoverdrachten	2 618	3 000	382	755	- 373
Schadeverzekeringspremies	-	22	22	-	22
Schadeverzekeringsuitkeringen	34	9	- 25	-	- 25
Overige inkomensoverdrachten n.e.g.	2 584	2 969	385	755	- 370
Kapitaaloverdrachten	2 619	3 218	599	-	599
Investeringsbijdragen	665	1 264	599	-	599
Vermogensheffingen	1 721	1 721	-	-	-
Overige kapitaaloverdrachten	233	233	-	-	-
Totaal middelen	188 336	189 740	1 404	3 265	- 1 861
Saldi					
Toegevoegde waarde (bruto, marktprijzen)	23 134	27 116	3 982	4 413	- 431
Exploitatieoverschot (netto)	-	-	-	-	-
Primair inkomen (netto)	65 189	64 657	- 532	41	- 573
Beschikbaar inkomen (netto)	28 673	27 206	- 1 467	218	- 1 685
Besparingen (netto)	- 9 299	- 9 727	- 428	516	- 944
Saldo van netto besparingen en kapitaaloverdrachten	- 21 090	- 20 798	292	516	- 224
Vorderingensaldo	- 23 114	- 23 404	- 290	-	- 290
Statistisch verschil	-	281	281	-	-
Totaal verandering van vorderingen	- 3 135	- 3 230	- 95	-	-
Totaal verandering van schulden	19 979	19 893	- 86	-	-
Verandering in financieel vermogen	- 23 114	- 23 123	- 9	-	-

	Voor revisie	Na revisie	Verschil		
				Totaal	Conceptueel
					Bronnen en methoden
	mln euro				
Bestedingen					
Intermediair verbruik	16 109	13 092	- 3 017	- 1 944	- 1 073
Beloning van werknemers	18 178	17 637	- 541	132	- 673
Lonen	12 784	12 947	163	99	64
Sociale premies t.l.v. werkgevers	5 394	4 690	- 704	33	- 737
Belastingen op productie en invoer	87	110	23	-	23
Niet-productgebonden belastingen op productie	87	110	23	-	23
Subsidies (-)	431	78	- 353	-	- 353
Niet-productgebonden subsidies (-)	431	78	- 353	-	- 353
Inkomen uit vermogen	10 016	10 322	306	-	306
Rente	10 016	10 322	306	-	306
Correctie toegerekende bankdiensten	- 440	- 94	346	-	346
Werkelijk betaalde/ontvangen rente	10 456	10 416	- 40	-	- 40
Inkomen uit grond en minerale reserves	-	-	-	-	-
Sociale uitkeringen in geld	16 378	16 043	- 335	-	- 335
Overige inkomensoverdrachten	91 407	92 743	1 336	578	758
Schadeverzekeringspremies	34	34	-	-	-
Schadeverzekeringsuitkeringen	-	52	52	-	52
Overige inkomensoverdrachten n.e.g.	91 373	92 657	1 284	578	706
Consumptieve bestedingen	37 972	36 933	- 1 039	- 298	- 741
Kapitaaloverdrachten	14 410	14 289	- 121	-	- 121
Investeringsbijdragen	4 021	3 508	- 513	-	- 513
Overige kapitaaloverdrachten	10 389	10 781	392	-	392
Investerings	7 327	11 883	4 556	4 797	- 241
Investerings in vaste activa (bruto)	7 327	11 748	4 421	4 662	- 241
Afschrijvingen	5 300	9 447	4 147	4 281	- 134
Investerings in vaste activa (netto)	2 027	2 301	274	381	- 107
Veranderingen in voorraden (incl. kostbaarheden)	-	135	135	135	-
Veranderingen in voorraden	-	135	135	135	-
Saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde niet-financiële activa	- 3	170	173	-	173
Totaal bestedingen	211 450	213 144	1 694	3 265	- 1 571

TABEL 16 Transacties van de sector lokale overheid (geconsolideerd), 2010

	Voor revisie	Na revisie	Verschil		
				Totaal	Conceptueel
					Bronnen en methoden
	mln euro				
Middelen					
Output (basisprijzen)	78 296	79 997	1 701	- 1 281	2 982
Overige marktoutput	13 253	5 218	- 8 035	- 8 672	637
Investerings in eigen beheer	772	1 240	468	509	- 41
Niet-marktoutput	64 271	73 539	9 268	6 882	2 386
Belastingen op productie en invoer	4 886	4 843	- 43	-	- 43
Niet-productgebonden belastingen op productie	4 886	4 843	- 43	-	- 43
Subsidies (-)	2 360	3 042	682	-	682
Productgebonden subsidies (-)	1 989	2 221	232	-	232
Niet-productgebonden subsidies (-)	371	821	450	-	450
Inkomen uit vermogen	2 754	2 974	220	-	220
Rente	1 380	1 796	416	-	416
Correctie toegerekende bankdiensten	66	78	12	-	12
Werkelijk betaalde/ontvangen rente	1 314	1 718	404	-	404
Dividenden	706	657	- 49	-	- 49
Inkomen onttrokken aan quasi-vennootschappen	255	20	- 235	-	- 235
Overig inkomen uit beleggingen	-	45	45	-	45
Inkomen uit grond en minerale reserves	413	456	43	-	43
Belastingen op inkomen en vermogen	3 569	3 575	6	-	6
Belastingen op vermogen	3 569	3 575	6	-	6
Sociale premies	1 943	1 708	- 235	-	- 235
Overige inkomensoverdrachten	64 828	65 457	629	-	629
Schadeverzekeringsuitkeringen	274	183	- 91	-	- 91
Overige inkomensoverdrachten n.e.g.	64 554	65 274	720	-	720
Kapitaaloverdrachten	3 856	3 077	- 779	-	- 779
Investeringsbijdragen	3 793	3 058	- 735	-	- 735
Vermogensheffingen	- 4	- 4	-	-	-
Overige kapitaaloverdrachten	67	23	- 44	-	- 44
Totaal middelen	157 772	158 589	817	- 1 281	2 098
Saldi					
Toegevoegde waarde (bruto, marktprijzen)	50 332	52 208	1 876	1 110	766
Exploitatieoverschot (netto)	-	-	-	-	-
Primair inkomen (netto)	3 505	3 471	- 34	-	- 34
Beschikbaar inkomen (netto)	65 716	64 885	- 831	- 20	- 811
Besparingen (netto)	- 2 801	- 5 238	- 2 437	334	- 2 771
Saldo van netto besparingen en kapitaaloverdrachten	- 2 111	- 4 377	- 2 266	334	- 2 600
Vorderingensaldo	- 4 813	- 6 689	- 1 876	-	- 1 876
Statistisch verschil	-	73	73	-	-
Totaal verandering van vorderingen	117	- 2 296	- 2 413	-	-
Totaal verandering van schulden	4 930	4 320	- 610	-	-
Verandering in financieel vermogen	- 4 813	- 6 616	- 1 803	-	-

	Voor revisie	Na revisie	Verschil		
				Totaal	Bronnen en methoden
				Conceptueel	
	mln euro				
Bestedingen					
Intermediair verbruik	27 964	27 789	- 175	- 2 391	2 216
Beloning van werknemers	39 312	40 996	1 684	-	1 684
Lonen	29 432	31 425	1 993	-	1 993
Sociale premies t.l.v. werkgevers	9 880	9 571	- 309	-	- 309
Belastingen op productie en invoer	549	519	- 30	-	- 30
Niet-productgebonden belastingen op productie	549	519	- 30	-	- 30
Subsidies (-)	422	288	- 134	-	- 134
Niet-productgebonden subsidies (-)	422	288	- 134	-	- 134
Inkomen uit vermogen	1 775	1 304	- 471	-	- 471
Rente	1 765	1 269	- 496	-	- 496
Correctie toegerekende bankdiensten	- 537	- 857	- 320	-	- 320
Werkelijk betaalde/ontvangen rente	2 302	2 126	- 176	-	- 176
Inkomen uit grond en minerale reserves	10	35	25	-	25
Sociale uitkeringen in geld	6 460	6 524	64	20	44
Overige inkomensoverdrachten	1 669	2 802	1 133	-	1 133
Schadeverzekeringspremies	274	202	- 72	-	- 72
Schadeverzekeringsuitkeringen	-	-	-	-	-
Overige inkomensoverdrachten n.e.g.	1 395	2 600	1 205	-	1 205
Consumptieve bestedingen	68 517	70 123	1 606	- 354	1 960
Kapitaaloverdrachten	3 166	2 216	- 950	-	- 950
Investeringsbijdragen	2 286	1 640	- 646	-	- 646
Overige kapitaaloverdrachten	880	576	- 304	-	- 304
Investeringen	14 015	14 405	390	1 444	- 1 054
Investeringen in vaste activa (bruto)	13 985	14 390	405	1 444	- 1 039
Afschrijvingen	10 893	10 981	88	1 110	- 1 022
Investeringen in vaste activa (netto)	3 092	3 409	317	334	- 17
Veranderingen in voorraden (incl. kostbaarheden)	30	15	- 15	-	- 15
Veranderingen in voorraden	-	-	-	-	-
Saldo aan- en verkopen van kostbaarheden	30	15	- 15	-	- 15
Saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde niet-financiële activa	- 420	- 1 112	- 692	-	- 692
Totaal bestedingen	162 585	165 278	2 693	- 1 281	3 974

TABEL 17 Transacties van de wettelijke sociale verzekeringsinstellingen (geconsolideerd), 2010

	Voor revisie	Na revisie	Verschil		
			Totaal	Conceptueel	Bronnen en methoden
	mln euro				
Middelen					
Output (basisprijzen)	4 616	4 675	59	34	25
Overige marktoutput	453	–	– 453	– 382	– 71
Investerings in eigen beheer	3	16	13	13	–
Niet-marktoutput	4 160	4 659	499	403	96
Subsidies (-)	1 975	1 857	– 118	–	– 118
Niet-productgebonden subsidies (-)	1 975	1 857	– 118	–	– 118
Inkomen uit vermogen	147	147	–	–	–
Rente	147	147	–	–	–
Correctie toegerekende bankdiensten	1	–	– 1	–	– 1
Werkelijk betaalde/ontvangen rente	146	147	1	–	1
Sociale premies	83 190	82 793	– 397	–	– 397
Overige inkomensoverdrachten	18 693	19 133	440	382	58
Overige inkomensoverdrachten n.e.g.	18 693	19 133	440	382	58
Kapitaaloverdrachten	5 774	5 774	–	–	–
Overige kapitaaloverdrachten	5 774	5 774	–	–	–
Totaal middelen	110 445	110 665	220	416	– 196
Saldi					
Toegevoegde waarde (bruto, marktprijzen)	1 820	1 648	– 172	62	– 234
Exploitatieoverschot (netto)	–	–	–	–	–
Primair inkomen (netto)	– 1 928	– 1 808	120	–	120
Beschikbaar inkomen (netto)	53 048	52 538	– 510	– 283	– 227
Besparingen (netto)	– 7 433	– 7 638	– 205	– 20	– 185
Saldo van netto besparingen en kapitaaloverdrachten	– 1 659	– 1 864	– 205	– 20	– 185
Vorderingensaldo	– 1 608	– 1 773	– 165	–	– 165
Statistisch verschil	–	– 3	– 3	–	–
Totaal verandering van vorderingen	– 1 533	– 1 859	– 326	–	–
Totaal verandering van schulden	75	– 83	– 158	–	–
Verandering in financieel vermogen	– 1 608	– 1 776	– 168	–	–

	Voor revisie	Na revisie	Verschil		
				Totaal	Bronnen en methoden
				Conceptueel	
	mln euro				
Bestedingen					
Intermediair verbruik	2 796	3 027	231	- 28	259
Beloning van werknemers	1 739	1 483	- 256	-	- 256
Lonen	1 326	1 139	- 187	-	- 187
Sociale premies t.l.v. werkgevers	413	344	- 69	-	- 69
Belastingen op productie en invoer	5	5	-	-	-
Niet-productgebonden belastingen op productie	5	5	-	-	-
Inkomen uit vermogen	100	98	- 2	-	- 2
Rente	100	98	- 2	-	- 2
Werkelijk betaalde/ontvangen rente	100	98	- 2	-	- 2
Sociale uitkeringen in geld	45 960	46 625	665	665	-
Overige inkomensoverdrachten	947	955	8	-	8
Overige inkomensoverdrachten n.e.g.	947	955	8	-	8
Consumptieve bestedingen	60 481	60 176	- 305	- 263	- 42
Investerings	25	69	44	41	3
Investerings in vaste activa (bruto)	25	69	44	41	3
Afschrijvingen	76	160	84	61	23
Investerings in vaste activa (netto)	- 51	- 91	- 40	- 20	- 20
Totaal bestedingen	112 053	112 438	385	415	- 30

TABEL 18 Transacties van de sector huishoudens inclusief IZW's t.b.v. huishoudens, 2010

	Voor revisie	Na revisie	Verschil		
			Totaal	Conceptueel	Bronnen en methoden
	mln euro				
Middelen					
Output (basisprijzen)	150 765	150 058	- 707	3 654	- 4 361
Overige marktoutput	116 859	113 746	- 3 113	3 654	- 6 767
Investerings in eigen beheer	1 137	1 159	22	-	22
Output voor eigen consumptie	27 684	29 574	1 890	-	1 890
Niet-marktoutput	5 085	5 579	494	-	494
Verschil toegerekende en afgedragen btw	- 32	296	328	-	328
Beloning van werknemers	296 158	306 038	9 880	1 719	8 161
Lonen	230 920	242 464	11 544	1 719	9 825
Sociale premies t.l.v. werkgevers	65 238	63 574	- 1 664	-	- 1 664
Inkomen uit vermogen	40 172	48 612	8 440	-	8 440
Rente	9 343	6 976	- 2 367	-	- 2 367
Correctie toegerekende bankdiensten	537	- 863	- 1 400	-	- 1 400
Werkelijk betaalde/ontvangen rente	8 806	7 839	- 967	-	- 967
Dividenden	9 812	12 040	2 228	- 2 751	4 979
Inkomen onttrokken aan quasi-vennootschappen	1 165	1 165	-	-	-
Overig inkomen uit beleggingen	19 843	28 414	8 571	2 751	5 820
Inkomen uit grond en minerale reserves	9	17	8	-	8
Sociale premies	493	557	64	-	64
Sociale uitkeringen in geld	105 680	109 728	4 048	-	4 048
Overige inkomensoverdrachten	29 056	23 580	- 5 476	-	- 5 476
Schadeverzekeringsuitkeringen	11 481	8 620	- 2 861	-	- 2 861
Overige inkomensoverdrachten n.e.g.	17 575	14 960	- 2 615	-	- 2 615
Correctie voor mutaties in voorzieningen pensioenverzekering	15 017	15 856	839	-	839
Kapitaaloverdrachten	8 797	7 473	- 1 324	-	- 1 324
Investeringsbijdragen	334	355	21	-	21
Overige kapitaaloverdrachten	8 463	7 118	- 1 345	-	- 1 345
Totaal middelen	646 138	661 902	15 764	5 373	10 391
Saldi					
Toegevoegde waarde (bruto, marktprijzen)	78 689	70 336	- 8 353	183	- 8 536
Exploitatieoverschot (netto)	33 371	28 373	- 4 998	- 1 580	- 3 418
Primair inkomen (netto)	352 482	370 183	17 701	139	17 562
Beschikbaar inkomen (netto)	262 280	281 956	19 676	139	19 537
Besparingen (netto)	9 098	15 302	6 204	1 093	5 111
Saldo van netto besparingen en kapitaaloverdrachten	7 723	15 494	7 771	1 093	6 678
Vorderingensaldo	154	8 115	7 961	662	7 299
Statistisch verschil	- 3	- 1 261	- 1 258		
Totaal verandering van vorderingen	26 308	30 834	4 526		
Totaal verandering van schulden	26 157	23 980	- 2 177		
Verandering in financieel vermogen	151	6 854	6 703		

	Voor revisie	Na revisie	Verschil		
				Totaal	Conceptueel
					Bronnen en methoden
	mln euro				
Bestedingen					
Intermediair verbruik	72 076	79 722	7 646	3 471	4 175
Beloning van werknemers	21 944	15 556	- 6 388	109	- 6 497
Lonen	17 349	12 668	- 4 681	109	- 4 790
Sociale premies t.l.v. werkgevers	4 595	2 888	- 1 707	-	- 1 707
Belastingen op productie en invoer	2 086	1 576	- 510	- 15	- 495
Niet-productgebonden belastingen op productie	2 086	1 576	- 510	- 15	- 495
Subsidies (-)	1 047	1 298	251	16	235
Niet-productgebonden subsidies (-)	1 047	1 298	251	16	235
Inkomen uit vermogen	17 219	12 840	- 4 379	-	- 4 379
Rente	16 336	12 644	- 3 692	-	- 3 692
Correctie toegerekende bankdiensten	- 20 263	- 22 397	- 2 134	-	- 2 134
Werkelijk betaalde/ontvangen rente	36 599	35 041	- 1 558	-	- 1 558
Inkomen onttrokken aan quasi-vennootschappen	648	-	- 648	-	- 648
Inkomen uit grond en minerale reserves	235	196	- 39	-	- 39
Belastingen op inkomen en vermogen	56 588	54 587	- 2 001	-	- 2 001
Belastingen op inkomen	50 054	48 047	- 2 007	-	- 2 007
Belastingen op vermogen	6 534	6 540	6	-	6
Sociale premies	139 781	143 613	3 832	-	3 832
Sociale uitkeringen in geld	493	557	64	-	64
Overige inkomensoverdrachten	28 569	23 335	- 5 234	-	- 5 234
Schadeverzekeringspremies	11 481	8 661	- 2 820	-	- 2 820
Overige inkomensoverdrachten n.e.g.	17 088	14 674	- 2 414	-	- 2 414
Consumptieve bestedingen	268 199	282 510	14 311	- 954	15 265
Kapitaaloverdrachten	10 172	7 281	- 2 891	-	- 2 891
Investeringsbijdragen	-	96	96	-	96
Vermogensheffingen	1 717	1 703	- 14	-	- 14
Overige kapitaaloverdrachten	8 455	5 482	- 2 973	-	- 2 973
Investerings	29 693	33 845	4 152	2 116	2 036
Investerings in vaste activa (bruto)	29 589	33 340	3 751	2 116	1 635
Afschrijvingen	22 303	26 425	4 122	1 685	2 437
Investerings in vaste activa (netto)	7 286	6 915	- 371	431	- 802
Veranderingen in voorraden (incl. kostbaarheden)	104	505	401	-	401
Veranderingen in voorraden	57	397	340	-	340
Saldo aan- en verkopen van kostbaarheden	47	108	61	-	61
Saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde niet-financiële activa	179	- 41	- 220	-	- 220
Totaal bestedingen	645 952	654 083	8 131	4 711	3 420

TABEL 19 Transacties van het buitenland met Nederland, 2010

	Voor revisie	Na revisie	Verschil		
				Totaal	Conceptueel
					Bronnen en methoden
	mln euro				
Middelen					
Invoer van goederen en diensten	414 434	401 585	- 12 849	- 9 929	- 2 920
Invoer van goederen	319 826	300 067	- 19 759	- 5 853	- 13 906
Invoer van diensten	94 608	101 518	6 910	- 4 076	10 986
Beloning van werknemers	5 432	5 532	100	-	100
Lonen	4 525	4 971	446	-	446
Sociale premies t.l.v. werkgevers	907	561	- 346	-	- 346
Belastingen op productie en invoer	2 186	1 968	- 218	- 196	- 22
Productgebonden belastingen	2 159	1 968	- 191	- 196	5
Niet-productgebonden belastingen op productie	27	-	- 27	-	- 27
Subsidies (-)	899	895	- 4	-	- 4
Productgebonden subsidies (-)	117	117	-	-	-
Niet-productgebonden subsidies (-)	782	778	- 4	-	- 4
Inkomen uit vermogen	210 395	212 851	2 456	2 563	- 107
Rente	74 203	75 746	1 543	2 390	- 847
Correctie toegerekende bankdiensten	133	- 1 622	- 1 755	1 500	- 3 255
Werkelijk betaalde/ontvangen rente	74 070	77 368	3 298	890	2 408
Dividenden	104 804	100 134	- 4 670	- 291	- 4 379
Inkomen onttrokken aan quasi-vennootschappen	648	1 297	649	-	649
Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen	30 428	34 669	4 241	168	4 073
Overig inkomen uit beleggingen	312	1 005	693	296	397
Belastingen op inkomen en vermogen	689	1 725	1 036	-	1 036
Belastingen op inkomen	689	1 725	1 036	-	1 036
Sociale premies	284	284	-	-	-
Sociale uitkeringen in geld	2 304	2 471	167	685	- 518
Overige inkomensoverdrachten	14 968	14 839	- 129	196	- 325
Schadeverzekeringspremies	2 040	586	- 1 454	-	- 1 454
Schadeverzekeringsuitkeringen	168	1 466	1 298	-	1 298
Overige inkomensoverdrachten n.e.g.	12 760	12 787	27	196	- 169
Correctie voor mutaties in voorzieningen pensioenverzekering	- 154	295	449	-	449
Kapitaaloverdrachten	5 695	2 786	- 2 909	-	- 2 909
Investeringsbijdragen	90	93	3	-	3
Vermogensheffingen	-	61	61	-	61
Overige kapitaaloverdrachten	5 605	2 632	- 2 973	-	- 2 973
Totaal middelen	655 334	643 441	- 11 893	- 6 681	- 5 212
Saldi					
Saldo lopende transacties van het buitenland met Nederland	- 29 565	- 47 208	- 17 643	- 313	- 17 330
Saldo van netto besparingen en kapitaaloverdrachten	- 26 306	- 45 318	- 19 012	- 313	- 18 699
Vorderingensaldo	- 26 306	- 46 021	- 19 715	- 313	- 19 402
Statistisch verschil	1 123	4 022	2 899		
Totaal verandering van vorderingen	186 223	156 241	- 29 982		
Totaal verandering van schulden	211 406	198 240	- 13 166		
Verandering in financieel vermogen	- 25 183	- 41 999	- 16 816		

	Voor revisie	Na revisie	Verschil		
				Totaal	Conceptueel
					Bronnen en methoden
	mln euro				
Bestedingen					
Uitvoer van goederen en diensten	461 717	454 398	- 7 319	- 10 999	3 680
Uitvoer van goederen	361 676	360 296	- 1 380	- 2 006	626
Uitvoer van diensten	100 041	94 102	- 5 939	- 8 993	3 054
Beloning van werknemers	1 099	1 099	-	-	-
Lonen	893	893	-	-	-
Sociale premies t.l.v. werkgevers	206	206	-	-	-
Inkomen uit vermogen	207 013	222 349	15 336	4 508	10 828
Rente	55 583	64 784	9 201	4 508	4 693
Correctie toegerekende bankdiensten	- 1 673	- 2 905	- 1 232	3 614	- 4 846
Werkelijk betaalde/ontvangen rente	57 256	67 689	10 433	894	9 539
Dividenden	141 003	151 957	10 954	-	10 954
Inkomen onttrokken aan quasi-vennootschappen	269	195	- 74	-	- 74
Ingehouden winsten op directe buitenlandse investeringen	10 138	2 311	- 7 827	-	- 7 827
Overig inkomen uit beleggingen	20	3 102	3 082	-	3 082
Belastingen op inkomen en vermogen	843	3 628	2 785	-	2 785
Belastingen op inkomen	830	3 615	2 785	-	2 785
Belastingen op vermogen	13	13	-	-	-
Sociale premies	1 529	1 858	329	-	329
Sociale uitkeringen in geld	248	248	-	-	-
Overige inkomensoverdrachten	6 755	4 283	- 2 472	123	- 2 595
Schadeverzekeringspremies	168	1 484	1 316	-	1 316
Schadeverzekeringsuitkeringen	2 040	516	- 1 524	-	- 1 524
Overige inkomensoverdrachten n.e.g.	4 547	2 283	- 2 264	123	- 2 387
Kapitaaloverdrachten	2 436	896	- 1 540	-	- 1 540
Investeringsbijdragen	65	240	175	-	175
Vermogensheffingen	-	75	75	-	75
Overige kapitaaloverdrachten	2 371	581	- 1 790	-	- 1 790
Saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde niet-financiële activa	-	703	703	-	703
Totaal bestedingen	681 640	689 462	7 822	- 6 368	14 190

TABEL 20 Financiële balansen van de totale economie, 2010

	Voor revisie			Na revisie		
	Beginbalans	Financiële transacties	Overige mutaties	Eindbalans	Beginbalans	Financiële transacties
mln euro						
Vorderingen						
Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten	20 409	- 17	6 027	26 419	20 408	51
Chartaal geld	37 317	2 910	-	40 227	28 996	- 174
Girale deposito's	352 753	6 356	4 258	363 367	325 956	11 207
Spaartegoeden	276 866	11 058	-	287 924	294 674	11 004
Overige deposito's	619 885	- 31 525	6 288	594 648	660 862	- 7 659
Kortlopende schuldbewijzen	32 458	- 900	167	31 725	53 196	- 13 102
Langlopende schuldbewijzen	990 331	- 2 123	14 577	1 002 785	995 304	5 927
Kortlopende leningen	728 089	61 847	10 669	800 605	717 458	75 296
Langlopende leningen	1 978 682	82 689	15 484	2 076 855	2 313 980	14 992
Aandelen en overige deelnemingen	2 768 784	133 771	137 314	3 039 869	3 542 269	132 938
Verzekeringstechnische voorzieningen	978 437	13 292	94 331	1 086 060	970 127	12 883
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers	14 336	9 832	- 345	23 823	13 509	12 759
Handelskredieten en transitorische posten	414 906	6 035	- 3 514	417 427	415 369	30 360
Totaal vorderingen	9 213 253	293 225	285 256	9 791 734	10 352 108	286 182
Schulden						
Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten	-	-	-	-	5 265	-
Chartaal geld	23 049	- 1 390	-	21 659	42 923	1 675
Girale deposito's	330 086	47 238	5 382	382 706	350 230	48 761
Spaartegoeden	276 866	11 058	-	287 924	291 946	10 845
Overige deposito's	759 519	- 14 686	14 270	759 103	763 118	- 59 257
Kortlopende schuldbewijzen	142 077	2 070	2 380	146 527	143 753	4 004
Langlopende schuldbewijzen	1 421 170	48 502	31 053	1 500 725	1 534 409	51 741
Kortlopende leningen	586 030	- 38 407	10 321	557 944	742 375	3 592
Langlopende leningen	1 556 983	98 660	11 128	1 666 771	1 963 689	42 511
Aandelen en overige deelnemingen	2 325 033	108 519	127 435	2 560 987	3 102 460	113 246
Verzekeringstechnische voorzieningen	985 743	13 329	94 473	1 093 545	973 954	15 435
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers	-	-	-	-	-	-
Handelskredieten en transitorische posten	429 421	- 6 851	- 744	421 826	436 573	11 630
Totaal schulden	8 835 977	268 042	295 698	9 399 717	10 350 695	244 183
Financieel vermogen	377 276	25 183	- 10 442	392 017	1 413	41 999

TABEL 21 Financiële balansen van de sector niet-financiële vennootschappen, 2010

	Voor revisie			Na revisie		
	Beginbalans	Financiële transacties	Overige mutaties	Eindbalans	Beginbalans	Financiële transacties
mln euro						
Vorderingen						
Chartaal geld	2 016	- 45	-	1 971	5 010	- 96
Girale deposito's	112 728	5 442	855	119 025	101 528	6 542
Spaartegoeden	-	-	-	-	-	-
Overige deposito's	123 536	- 2 134	-	121 102	70 359	- 3 697
Kortlopende schuldbewijzen	10 701	- 232	- 1	10 468	9 329	- 232
Langlopende schuldbewijzen	13 859	- 805	795	13 849	12 293	- 1 042
Kortlopende leningen	70 528	16 728	792	88 048	78 184	23 909
Langlopende leningen	202 978	- 13 426	1 615	191 167	214 456	- 8 638
Aandelen en overige deelnemingen	362 851	59 536	13 901	436 288	428 923	86 722
Verzekeringstechnische voorzieningen	7 577	- 184	- 258	7 135	13 194	241
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers	158	624	406	872	- 1 986	1 779
Handelskredieten en transitorische posten	121 451	7 216	- 3 018	195 649	115 977	6 025
Totaal vorderingen	1 098 067	72 420	15 087	1 185 574	1 047 267	111 513
Schulden						
Chartaal geld	-	-	-	-	-	-
Girale deposito's	-	-	-	-	-	-
Spaartegoeden	-	-	-	-	-	-
Overige deposito's	-	-	-	-	-	-
Kortlopende schuldbewijzen	45	642	- 5	682	52	667
Langlopende schuldbewijzen	41 656	8 837	1 342	51 835	83 265	5 593
Kortlopende leningen	132 758	6 479	744	139 981	206 081	13 993
Langlopende leningen	371 395	- 6 740	- 484	364 171	477 461	- 272
Aandelen en overige deelnemingen	725 585	23 471	47 098	796 154	804 418	43 789
Verzekeringstechnische voorzieningen	-	-	-	-	64	91
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers	-	-	-	-	-	-
Handelskredieten en transitorische posten	159 543	- 6 457	- 1 813	151 273	138 257	- 2 215
Totaal schulden	1 430 982	26 232	46 882	1 504 096	1 709 598	61 646
Financieel vermogen	- 332 915	46 188	- 31 795	- 318 522	- 662 331	49 867

Na revisie		Verschil			
Overige			Financiële	Overige	
mutaties	Eindbalans	Beginbalans	transacties	mutaties	Eindbalans
mln euro					
5 971	26 430	- 1	68	- 56	11
-	28 822	- 8 321	- 3 084	-	- 11 405
1 949	339 112	- 26 797	4 851	- 2 309	- 24 255
-	305 678	17 808	- 54	-	17 754
8 629	661 832	40 977	23 866	2 341	67 184
607	40 701	20 738	- 12 202	440	8 976
7 566	1 008 797	4 973	8 050	- 7 011	6 012
- 26 386	766 368	- 10 631	13 449	- 37 055	- 34 237
39 944	2 368 916	335 298	- 67 697	24 460	292 061
215 383	3 890 590	773 485	- 833	78 069	850 721
59 474	1 042 484	- 8 310	- 409	- 34 857	- 43 576
138	26 406	- 827	2 927	483	2 583
- 8 945	436 484	463	24 025	- 5 431	19 057
304 330	10 942 620	1 138 855	- 7 043	19 074	1 150 826
332	5 597	5 265	-	332	5 597
-	44 598	19 874	3 065	-	22 939
4 753	403 744	20 144	1 523	- 629	21 038
27	302 818	15 080	- 213	27	14 894
17 358	721 219	3 599	- 44 571	3 088	- 37 884
7 139	154 896	1 676	1 934	4 753	8 369
38 240	1 624 390	113 239	3 239	7 187	123 665
- 11 411	734 556	156 345	41 999	- 21 732	176 612
29 280	2 035 480	406 706	- 56 149	18 152	368 709
173 505	3 389 211	777 427	4 727	46 070	828 224
59 242	1 048 631	- 11 789	2 106	- 35 231	- 44 914
-	-	-	-	-	-
- 11 363	436 840	7 152	18 481	- 10 619	15 014
307 102	10 901 980	1 514 718	- 23 855	11 404	1 502 263
- 2 772	40 640	- 375 863	16 816	7 670	- 351 377

Vorderingen

Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten
Chartaal geld
Girale deposito's
Spaartegoeden
Overige deposito's
Kortlopende schuldbewijzen
Langlopende schuldbewijzen
Kortlopende leningen
Langlopende leningen
Aandelen en overige deelnemingen
Verzekeringstechnische voorzieningen
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers
Handelskredieten en transitorische posten

Totaal vorderingen

Schulden

Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten
Chartaal geld
Girale deposito's
Spaartegoeden
Overige deposito's
Kortlopende schuldbewijzen
Langlopende schuldbewijzen
Kortlopende leningen
Langlopende leningen
Aandelen en overige deelnemingen
Verzekeringstechnische voorzieningen
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers
Handelskredieten en transitorische posten

Totaal schulden

Financieel vermogen

Na revisie		Verschil			
Overige			Financiële	Overige	
mutaties	Eindbalans	Beginbalans	transacties	mutaties	Eindbalans
mln euro					
-	4 914	2 994	- 51	-	2 943
605	108 675	- 11 200	1 100	- 250	- 10 350
-	-	-	-	-	-
567	67 029	- 53 177	- 1 263	567	- 53 873
8	9 105	- 1 372	-	9	- 1 363
795	12 046	- 1 566	- 237	-	- 1 803
1 635	403 728	7 656	7 181	843	15 680
1 441	207 259	11 478	4 788	- 174	16 092
- 8 817	506 828	66 072	27 186	- 22 718	70 540
- 407	13 028	5 617	425	- 149	5 893
- 950	- 1 157	- 1 828	1 155	- 1 356	- 2 029
- 704	121 298	- 75 474	- 1 191	2 314	- 74 351
- 5 827	1 152 953	- 50 800	39 093	- 20 914	- 32 621
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
- 30	689	7	25	- 25	7
1 020	89 878	41 609	- 3 244	- 322	38 043
- 290	219 784	73 323	7 514	- 1 034	79 803
2 622	479 811	106 066	6 468	3 106	115 640
14 898	863 105	78 833	20 318	- 32 200	66 951
- 51	104	64	91	- 51	104
-	-	-	-	-	-
583	136 625	- 21 286	4 242	2 396	- 14 648
18 752	1 789 996	278 616	35 414	- 28 130	285 900
- 24 579	- 637 043	- 329 416	3 679	7 216	- 318 521

Vorderingen

Chartaal geld
Girale deposito's
Spaartegoeden
Overige deposito's
Kortlopende schuldbewijzen
Langlopende schuldbewijzen
Kortlopende leningen
Langlopende leningen
Aandelen en overige deelnemingen
Verzekeringstechnische voorzieningen
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers
Handelskredieten en transitorische posten

Totaal vorderingen

Schulden

Chartaal geld
Girale deposito's
Spaartegoeden
Overige deposito's
Kortlopende schuldbewijzen
Langlopende schuldbewijzen
Kortlopende leningen
Langlopende leningen
Aandelen en overige deelnemingen
Verzekeringstechnische voorzieningen
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers
Handelskredieten en transitorische posten

Totaal schulden

Financieel vermogen

TABEL 20 Financiële balansen van de totale economie, 2010

	Voor revisie				Na revisie	
	Beginbalans	Financiële transacties	Overige mutaties	Eindbalans	Beginbalans	Financiële transacties
	mln euro					
Vorderingen						
Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten	20 409	– 17	6 027	26 419	20 408	51
Chartaal geld	37 317	2 910	–	40 227	28 996	– 174
Girale deposito's	352 753	6 356	4 258	363 367	325 956	11 207
Spaartegoeden	276 866	11 058	–	287 924	294 674	11 004
Overige deposito's	619 885	– 31 525	6 288	594 648	660 862	– 7 659
Kortlopende schuldbewijzen	32 458	– 900	167	31 725	53 196	– 13 102
Langlopende schuldbewijzen	990 331	– 2 123	14 577	1 002 785	995 304	5 927
Kortlopende leningen	728 089	61 847	10 669	800 605	717 458	75 296
Langlopende leningen	1 978 682	82 689	15 484	2 076 855	2 310 480	14 492
Aandelen en overige deelnemingen	2 768 784	133 771	137 314	3 039 869	3 542 269	132 938
Verzekeringstechnische voorzieningen	978 437	13 292	94 331	1 086 060	949 495	12 883
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers	14 336	9 832	– 345	23 823	13 509	12 759
Handelskredieten en transitorische posten	414 906	6 035	– 3 514	417 427	415 369	30 060
Totaal vorderingen	9 213 253	293 225	285 256	9 791 734	10 352 108	286 182
Schulden						
Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten	–	–	–	–	5 265	–
Chartaal geld	23 049	– 1 390	–	21 659	42 923	1 675
Girale deposito's	330 086	47 238	5 382	382 706	350 230	48 761
Spaartegoeden	276 866	11 058	–	287 924	291 946	10 845
Overige deposito's	759 519	– 14 686	14 270	759 103	763 118	– 59 257
Kortlopende schuldbewijzen	142 077	2 070	2 380	146 527	143 753	4 004
Langlopende schuldbewijzen	1 421 170	48 502	31 053	1 500 725	1 534 409	51 741
Kortlopende leningen	586 030	– 38 407	10 321	557 944	742 375	3 592
Langlopende leningen	1 556 983	98 660	11 128	1 666 771	1 960 189	42 011
Aandelen en overige deelnemingen	2 325 033	108 519	127 435	2 560 987	3 102 460	113 246
Verzekeringstechnische voorzieningen	985 743	13 329	94 473	1 093 545	953 301	15 435
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers	–	–	–	–	–	–
Handelskredieten en transitorische posten	429 421	– 6 851	– 744	421 826	436 573	11 630
Totaal schulden	8 835 977	268 042	295 698	9 399 717	10 350 695	244 183
Financieel vermogen	377 276	25 183	– 10 442	392 017	1 413	41 999

TABEL 21 Financiële balansen van de sector niet-financiële vennootschappen, 2010

	Voor revisie				Na revisie	
	Beginbalans	Financiële transacties	Overige mutaties	Eindbalans	Beginbalans	Financiële transacties
	mln euro					
Vorderingen						
Chartaal geld	2 016	– 45	–	1 971	5 010	– 96
Girale deposito's	112 728	5 442	855	119 025	101 528	6 542
Spaartegoeden	–	–	–	–	–	–
Overige deposito's	123 536	– 2 434	–	121 102	70 359	– 3 697
Kortlopende schuldbewijzen	10 701	– 232	– 1	10 468	9 329	– 232
Langlopende schuldbewijzen	13 859	– 805	795	13 849	12 293	– 1 042
Kortlopende leningen	70 528	16 728	792	88 048	78 184	23 909
Langlopende leningen	202 978	– 13 426	1 615	191 167	214 456	– 8 638
Aandelen en overige deelnemingen	362 851	59 536	13 901	436 288	428 923	86 722
Verzekeringstechnische voorzieningen	7 577	– 184	– 258	7 135	13 194	241
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers	– 158	624	406	872	– 1 986	1 779
Handelskredieten en transitorische posten	191 451	7 216	– 3 018	195 649	115 977	6 025
Totaal vorderingen	1 098 067	72 420	15 087	1 185 574	1 047 267	111 513
Schulden						
Chartaal geld	–	–	–	–	–	–
Girale deposito's	–	–	–	–	–	–
Spaartegoeden	–	–	–	–	–	–
Overige deposito's	–	–	–	–	–	–
Kortlopende schuldbewijzen	45	642	– 5	682	52	667
Langlopende schuldbewijzen	41 656	8 837	1 342	51 835	83 265	5 593
Kortlopende leningen	132 758	6 479	744	139 981	206 081	13 993
Langlopende leningen	371 395	– 6 740	– 484	364 171	477 461	– 272
Aandelen en overige deelnemingen	725 585	23 471	47 098	796 154	804 418	43 789
Verzekeringstechnische voorzieningen	–	–	–	–	64	91
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers	–	–	–	–	–	–
Handelskredieten en transitorische posten	159 543	– 6 457	– 1 813	151 273	138 257	– 2 215
Totaal schulden	1 430 982	26 232	46 882	1 504 096	1 709 598	61 646
Financieel vermogen	– 332 915	46 188	– 31 795	– 318 522	– 662 331	49 867

Na revisie Overige		Verschil			
mutaties	Eindbalans	Beginbalans	Financiële transacties	Overige mutaties	Eindbalans
mln euro					
5 971	26 430	- 1	68	- 56	11
-	28 822	- 8 321	- 3 084	-	- 11 405
1 949	339 112	- 26 797	4 851	- 2 309	- 24 255
-	305 678	17 808	- 54	-	17 754
8 629	661 832	40 977	23 866	2 341	67 184
607	40 701	20 738	- 12 202	440	8 976
7 566	1 008 797	4 973	8 050	- 7 011	6 012
- 26 386	766 368	- 10 631	13 449	- 37 055	- 34 237
43 944	2 368 916	331 798	- 68 197	28 460	292 061
215 383	3 890 590	773 485	- 833	78 069	850 721
80 106	1 042 484	- 28 942	- 409	- 14 225	- 43 576
138	26 406	- 827	2 927	483	2 583
- 8 945	436 484	463	24 025	- 5 431	19 057
304 330	10 942 620	1 138 855	- 7 043	19 074	1 150 886
332	5 597	5 265	-	332	5 597
-	44 598	19 874	3 065	-	22 939
4 753	403 744	20 144	1 523	- 629	21 038
27	302 818	15 080	- 213	27	14 894
17 358	721 219	3 599	- 44 571	3 088	- 37 884
7 139	154 896	1 676	1 934	4 759	8 369
38 240	1 624 390	113 239	3 239	7 187	123 665
- 11 411	734 556	156 345	41 999	- 21 732	176 612
33 280	2 035 480	403 206	- 56 649	22 152	368 709
173 505	3 389 211	777 427	4 727	46 070	828 224
79 895	1 048 631	- 32 442	2 106	- 14 578	- 44 914
-	-	-	-	-	-
- 11 363	436 840	7 152	18 481	- 10 619	15 014
307 102	10 901 980	1 514 718	- 23 859	11 404	1 502 263
- 2 772	40 640	- 375 863	16 816	7 670	- 351 377

Vorderingen

Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten
Chartaal geld
Girale deposito's
Spaartegoeden
Overige deposito's
Kortlopende schuldbewijzen
Langlopende schuldbewijzen
Kortlopende leningen
Langlopende leningen
Aandelen en overige deelnemingen
Verzekeringstechnische voorzieningen
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers
Handelskredieten en transitorische posten

Totaal vorderingen

Schulden

Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten
Chartaal geld
Girale deposito's
Spaartegoeden
Overige deposito's
Kortlopende schuldbewijzen
Langlopende schuldbewijzen
Kortlopende leningen
Langlopende leningen
Aandelen en overige deelnemingen
Verzekeringstechnische voorzieningen
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers
Handelskredieten en transitorische posten

Totaal schulden

Financieel vermogen

Na revisie		Verschil			
Overige			Financiële	Overige	
mutaties	Eindbalans	Beginbalans	transacties	mutaties	Eindbalans
mln euro					
-	4 914	2 994	- 51	-	2 943
605	108 675	- 11 200	1 100	- 250	- 10 350
-	-	-	-	-	-
567	67 229	- 53 177	- 1 263	567	- 53 873
8	9 105	- 1 372	-	9	- 1 363
795	12 046	- 1 566	- 237	-	- 1 803
1 635	103 728	7 656	7 181	843	15 680
1 441	207 259	11 478	4 788	- 174	16 092
- 8 817	506 828	66 072	27 186	- 22 718	70 540
- 407	13 028	5 617	425	- 149	5 893
- 950	- 1 157	- 1 828	1 155	- 1 356	- 2 029
- 704	121 298	- 75 474	- 1 191	2 314	- 74 351
- 5 827	1 152 953	- 50 800	39 093	- 20 914	- 32 621
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
- 30	689	7	25	- 25	7
1 020	89 878	41 609	- 3 244	- 322	38 043
- 290	219 784	73 323	7 514	- 1 034	79 803
2 622	479 811	106 066	6 468	3 106	115 640
14 898	863 105	78 833	20 318	- 32 200	66 951
- 51	104	64	91	- 51	104
-	-	-	-	-	-
583	136 625	- 21 286	4 242	2 396	- 14 648
18 752	1 789 996	278 616	35 414	- 28 130	285 900
- 24 579	- 637 043	- 329 416	3 679	7 216	- 318 521

Vorderingen

Chartaal geld
Girale deposito's
Spaartegoeden
Overige deposito's
Kortlopende schuldbewijzen
Langlopende schuldbewijzen
Kortlopende leningen
Langlopende leningen
Aandelen en overige deelnemingen
Verzekeringstechnische voorzieningen
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers
Handelskredieten en transitorische posten

Totaal vorderingen

Schulden

Chartaal geld
Girale deposito's
Spaartegoeden
Overige deposito's
Kortlopende schuldbewijzen
Langlopende schuldbewijzen
Kortlopende leningen
Langlopende leningen
Aandelen en overige deelnemingen
Verzekeringstechnische voorzieningen
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers
Handelskredieten en transitorische posten

Totaal schulden

Financieel vermogen

TABEL 22 Financiële balansen van de sector financiële instellingen, 2010

	Voor revisie			Na revisie		
	Beginbalans	Financiële transacties	Overige mutaties	Eindbalans	Beginbalans	Financiële transacties
mln euro						
Vorderingen						
Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten	20 409	- 17	6 027	26 419	20 408	51
Chartaal geld	2 163	- 184	-	1 979	2 650	- 272
Girale deposito's	172 077	2 755	3 385	178 217	147 406	7 899
Spaartegoeden	-	-	-	-	-	-
Overige deposito's	462 490	- 27 011	6 300	441 779	580 913	- 1 953
Kortlopende schuldbewijzen	21 592	- 730	204	21 066	43 014	- 12 614
Langlopende schuldbewijzen	908 179	3 254	10 930	922 363	933 761	10 935
Kortlopende leningen	620 164	49 511	9 913	679 588	622 680	54 287
Langlopende leningen	1 725 698	97 662	13 872	1 837 232	2 032 548	24 801
Aandelen en overige deelnemingen	2 103 880	73 064	106 375	2 283 319	2 800 690	43 361
Verzekeringstechnische voorzieningen	7 375	80	544	7 999	36 207	581
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers	14 696	8 634	- 2 388	20 942	15 227	10 704
Handelskredieten en transitorische posten	159 393	- 7 019	- 457	151 917	187 189	14 724
Totaal vorderingen	6 218 116	199 999	154 705	6 572 820	7 422 693	152 504
Schulden						
Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten	-	-	-	-	5 265	-
Chartaal geld	22 523	- 1 315	-	21 208	42 923	1 675
Girale deposito's	330 086	47 238	5 382	382 706	336 476	51 196
Spaartegoeden	276 866	11 058	-	287 924	291 955	10 845
Overige deposito's	759 519	- 14 686	14 270	759 103	760 543	- 60 486
Kortlopende schuldbewijzen	84 467	5 765	2 385	92 617	26 097	8 054
Langlopende schuldbewijzen	1 155 171	9 099	25 060	1 189 330	1 220 743	14 878
Kortlopende leningen	383 775	- 42 485	9 785	351 075	475 542	- 9 672
Langlopende leningen	407 941	91 634	10 443	510 018	709 254	27 793
Aandelen en overige deelnemingen	1 599 448	85 048	80 337	1 764 833	2 298 042	69 457
Verzekeringstechnische voorzieningen	985 743	13 329	94 473	1 093 545	973 890	15 344
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers	-	-	-	-	-	-
Handelskredieten en transitorische posten	206 859	- 13 065	1 008	194 802	186 777	6 627
Totaal schulden	6 212 398	191 620	243 143	6 647 161	7 390 888	135 711
Financieel vermogen	5 718	8 379	- 88 438	- 74 341	31 805	16 793

TABEL 23 Financiële balansen van de sector centrale overheid (geconsolideerd), 2010

	Voor revisie			Na revisie		
	Beginbalans	Financiële transacties	Overige mutaties	Eindbalans	Beginbalans	Financiële transacties
mln euro						
Vorderingen						
Chartaal geld	1	-	-	1	7	-
Girale deposito's	2 153	- 97	-	2 750	802	337
Spaartegoeden	-	-	-	-	-	-
Overige deposito's	1 369	- 407	-	962	885	- 291
Kortlopende schuldbewijzen	-	-	-	-	22	3
Langlopende schuldbewijzen	16 382	- 3 346	1 265	14 301	16 522	- 3 353
Kortlopende leningen	18 000	- 2 690	-	15 310	15 574	- 2 765
Langlopende leningen	27 869	- 265	-	27 604	31 047	121
Aandelen en overige deelnemingen	80 251	- 486	- 334	79 431	64 447	- 496
Verzekeringstechnische voorzieningen	-	-	-	-	-	-
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers	216	574	1 680	2 038	- 203	194
Handelskredieten en transitorische posten	27 020	2 888	- 39	29 869	37 303	3 020
Totaal vorderingen	172 829	- 3 135	2 572	172 266	166 406	- 3 230
Schulden						
Chartaal geld	526	- 75	-	451	-	-
Girale deposito's	-	-	-	-	12 606	- 2 156
Spaartegoeden	-	-	-	-	-	-
Overige deposito's	-	-	-	-	711	964
Kortlopende schuldbewijzen	57 565	- 4 337	-	53 228	57 614	- 4 717
Langlopende schuldbewijzen	223 642	30 746	4 647	259 035	229 348	31 454
Kortlopende leningen	18 987	- 332	-	18 655	4 907	1 019
Langlopende leningen	28 940	- 6 968	1 253	23 225	29 304	- 6 929
Aandelen en overige deelnemingen	-	-	-	-	-	-
Verzekeringstechnische voorzieningen	-	-	-	-	-	-
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers	-	-	-	-	-	-
Handelskredieten en transitorische posten	18 544	945	- 39	19 450	9 969	258
Totaal schulden	348 204	19 979	5 861	374 044	344 459	19 893
Financieel vermogen	- 175 375	- 23 114	- 3 289	- 201 778	- 178 053	- 23 123

Na revisie		Verschil			
Overige			Financiële	Overige	
mutaties	Eindbalans	Beginbalans	transacties	mutaties	Eindbalans
mln euro					
5 971	26 430	- 1	68	- 56	11
-	2 378	487	- 88	-	399
1 326	156 631	- 24 671	5 144	- 2 059	- 21 586
-	-	-	-	-	-
8 026	586 986	118 423	25 058	1 726	145 207
629	31 029	21 422	- 11 884	425	9 963
5 510	950 206	25 582	7 681	- 5 420	27 843
- 27 948	649 019	2 516	4 776	- 37 861	- 30 569
42 647	2 099 996	306 850	- 72 861	28 775	262 764
215 032	3 059 083	696 810	- 29 703	108 657	775 764
- 205	36 583	28 832	501	- 749	28 584
- 734	25 197	531	2 070	1 654	4 255
- 6 929	194 984	27 796	21 743	- 6 472	43 067
243 325	7 818 522	1 204 577	- 47 495	88 620	1 245 702
332	5 597	5 265	-	332	5 597
-	44 598	20 400	2 990	-	23 390
4 753	392 425	6 390	3 958	- 629	9 719
27	302 818	15 080	- 213	27	14 894
17 358	717 815	1 424	- 45 800	3 088	- 41 288
6 920	101 061	1 620	2 289	4 535	8 444
32 811	1 268 432	65 572	5 779	7 751	79 102
- 10 960	457 910	94 767	32 813	- 20 745	106 835
29 431	766 478	301 313	- 63 841	18 988	256 460
158 607	2 526 106	698 594	- 15 591	78 270	761 273
59 293	1 048 527	- 11 853	2 015	- 35 180	- 45 018
-	-	-	-	-	-
- 11 870	181 534	- 20 082	19 692	- 12 878	- 13 268
286 702	7 813 301	1 178 490	- 55 905	43 559	1 166 140
- 43 377	5 221	26 087	8 414	45 061	79 562

Vorderingen

Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten
Chartaal geld
Girale deposito's
Spaartegoeden
Overige deposito's
Kortlopende schuldbewijzen
Langlopende schuldbewijzen
Kortlopende leningen
Langlopende leningen
Aandelen en overige deelnemingen
Verzekeringstechnische voorzieningen
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers
Handelskredieten en transitorische posten

Totaal vorderingen

Schulden

Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten
Chartaal geld
Girale deposito's
Spaartegoeden
Overige deposito's
Kortlopende schuldbewijzen
Langlopende schuldbewijzen
Kortlopende leningen
Langlopende leningen
Aandelen en overige deelnemingen
Verzekeringstechnische voorzieningen
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers
Handelskredieten en transitorische posten

Totaal schulden

Financieel vermogen

Na revisie		Verschil			
Overige			Financiële	Overige	
mutaties	Eindbalans	Beginbalans	transacties	mutaties	Eindbalans
mln euro					
-	7	6	-	-	6
-	1 130	- 1 351	- 260	-	- 1 611
-	-	-	-	-	-
1	595	- 484	116	1	- 367
-	25	22	3	-	25
1 262	14 431	140	- 7	- 3	130
-	12 809	- 2 426	- 75	-	- 2 501
- 1	31 167	3 178	386	-	3 563
2 086	66 039	- 15 804	- 10	2 422	- 13 392
-	-	-	-	-	-
1 887	1 878	13	- 380	207	- 160
7	40 316	10 283	132	32	10 447
5 230	168 406	- 6 423	- 95	2 659	- 3 860
-	-	-	-	-	-
-	10 450	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	1 675	-	-	-	-
249	53 146	49	- 380	249	- 82
4 409	265 211	5 706	708	- 238	6 176
-	5 926	- 14 080	1 351	-	- 12 729
1 252	23 627	364	39	- 1	402
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
- 20	10 207	- 8 575	- 687	19	- 9 243
5 890	370 242	- 16 536	1 031	29	- 15 476
- 660	- 201 836	10 113	- 1 126	2 630	11 616

Vorderingen

Chartaal geld
Girale deposito's
Spaartegoeden
Overige deposito's
Kortlopende schuldbewijzen
Langlopende schuldbewijzen
Kortlopende leningen
Langlopende leningen
Aandelen en overige deelnemingen
Verzekeringstechnische voorzieningen
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers
Handelskredieten en transitorische posten

Totaal vorderingen

Schulden

Chartaal geld
Girale deposito's
Spaartegoeden
Overige deposito's
Kortlopende schuldbewijzen
Langlopende schuldbewijzen
Kortlopende leningen
Langlopende leningen
Aandelen en overige deelnemingen
Verzekeringstechnische voorzieningen
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers
Handelskredieten en transitorische posten

Totaal schulden

Financieel vermogen

TABEL 22 Financiële balansen van de sector financiële instellingen, 2010

	Voor revisie				Na revisie	
	Beginbalans	Financiële transacties	Overige mutaties	Eindbalans	Beginbalans	Financiële transacties
	mln euro					
Vorderingen						
Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten	20 409	– 17	6 027	26 419	20 408	51
Chartaal geld	2 163	– 184	–	1 979	2 650	– 272
Girale deposito's	172 077	2 755	3 385	178 217	147 406	7 899
Spaartegoeden	–	–	–	–	–	–
Overige deposito's	462 490	– 27 011	6 300	441 779	580 913	– 1 953
Kortlopende schuldbewijzen	21 592	– 730	204	21 066	43 014	– 12 614
Langlopende schuldbewijzen	908 179	3 254	10 930	922 363	933 761	10 935
Kortlopende leningen	620 164	49 511	9 913	679 588	622 680	54 287
Langlopende leningen	1 725 698	97 662	13 872	1 837 232	2 032 548	24 801
Aandelen en overige deelnemingen	2 103 880	73 064	106 375	2 283 319	2 800 690	43 361
Verzekeringstechnische voorzieningen	7 375	80	544	7 999	36 207	581
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers	14 696	8 634	– 2 388	20 942	15 227	10 704
Handelskredieten en transitorische posten	159 393	– 7 019	– 457	151 917	187 189	14 724
Totaal vorderingen	6 218 116	199 999	154 705	6 572 820	7 422 693	152 504
Schulden						
Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten	–	–	–	–	5 265	–
Chartaal geld	22 523	– 1 315	–	21 208	42 923	1 675
Girale deposito's	330 086	47 238	5 382	382 706	336 476	51 196
Spaartegoeden	276 866	11 058	–	287 924	291 946	10 845
Overige deposito's	759 519	– 14 686	14 270	759 103	760 943	– 60 486
Kortlopende schuldbewijzen	84 467	5 765	2 385	92 617	86 087	8 054
Langlopende schuldbewijzen	1 155 171	9 099	25 060	1 189 330	1 220 743	14 878
Kortlopende leningen	383 775	– 42 485	9 785	351 075	478 542	– 9 672
Langlopende leningen	407 941	91 634	10 443	510 018	709 254	27 793
Aandelen en overige deelnemingen	1 599 448	85 048	80 337	1 764 833	2 298 042	69 457
Verzekeringstechnische voorzieningen	985 743	13 329	94 473	1 093 545	953 237	15 344
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers	–	–	–	–	–	–
Handelskredieten en transitorische posten	206 859	– 13 065	1 008	194 802	186 777	6 627
Totaal schulden	6 212 398	191 620	243 143	6 647 161	7 390 888	135 711
Financieel vermogen	5 718	8 379	– 88 438	– 74 341	31 805	16 793

TABEL 23 Financiële balansen van de sector centrale overheid (geconsolideerd), 2010

	Voor revisie				Na revisie	
	Beginbalans	Financiële transacties	Overige mutaties	Eindbalans	Beginbalans	Financiële transacties
	mln euro					
Vorderingen						
Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten	–	–	–	–	–	–
Chartaal geld	1	–	–	1	7	–
Girale deposito's	2 153	597	–	2 750	802	337
Spaartegoeden	–	–	–	–	–	–
Overige deposito's	1 369	– 407	–	962	885	– 291
Kortlopende schuldbewijzen	–	–	–	–	22	3
Langlopende schuldbewijzen	16 382	– 3 346	1 265	14 301	16 522	– 3 353
Kortlopende leningen	18 000	– 2 690	–	15 310	15 574	– 2 765
Langlopende leningen	27 869	– 265	–	27 604	31 047	121
Aandelen en overige deelnemingen	80 251	– 486	– 334	79 431	64 447	– 496
Verzekeringstechnische voorzieningen	–	–	–	–	–	–
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers	– 216	574	1 680	2 038	– 203	194
Handelskredieten en transitorische posten	27 020	2 888	– 39	29 869	37 303	3 020
Totaal vorderingen	172 829	– 3 135	2 572	172 266	166 406	– 3 230
Schulden						
Chartaal geld	526	– 75	–	451	–	–
Girale deposito's	–	–	–	–	12 606	– 2 156
Spaartegoeden	–	–	–	–	–	–
Overige deposito's	–	–	–	–	711	964
Kortlopende schuldbewijzen	57 565	– 4 337	–	53 228	57 614	– 4 717
Langlopende schuldbewijzen	223 642	30 746	4 647	259 035	229 348	31 454
Kortlopende leningen	18 987	– 332	–	18 655	4 907	1 019
Langlopende leningen	28 940	– 6 968	1 253	23 225	29 304	– 6 929
Aandelen en overige deelnemingen	–	–	–	–	–	–
Verzekeringstechnische voorzieningen	–	–	–	–	–	–
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers	–	–	–	–	–	–
Handelskredieten en transitorische posten	18 544	945	– 39	19 450	9 969	258
Totaal schulden	348 204	19 979	5 861	374 044	344 459	19 893
Financieel vermogen	– 175 375	– 23 114	– 3 289	– 201 778	– 178 053	– 23 123

Na revisie		Verschil			
Overige mutaties	Eindbalans	Beginbalans	Financiële transacties	Overige mutaties	Eindbalans
mln euro					
5 971	26 430	- 1	68	- 56	11
-	2 378	487	- 88	-	399
1 326	156 631	- 24 671	5 144	- 2 059	- 21 586
-	-	-	-	-	-
8 026	586 986	118 423	25 058	1 726	145 207
629	31 029	21 422	- 11 884	425	9 963
5 510	950 206	25 582	7 681	- 5 420	27 843
- 27 948	649 019	2 516	4 776	- 37 861	- 30 569
42 647	2 099 996	306 850	- 72 861	28 775	262 764
215 032	3 059 083	696 810	- 29 703	108 657	775 764
- 205	36 583	28 832	501	- 749	28 584
- 734	25 197	531	2 070	1 654	4 255
- 6 929	194 984	27 796	21 743	- 6 472	43 067
243 325	7 818 522	1 204 577	- 47 495	88 620	1 245 702
332	5 597	5 265	-	332	5 597
-	44 598	20 400	2 990	-	23 390
4 753	392 425	6 390	3 958	- 629	9 719
27	302 818	15 080	- 213	27	14 894
17 358	717 815	1 424	- 45 800	3 088	- 41 288
6 920	101 061	1 620	2 289	4 535	8 444
32 811	1 268 432	65 572	5 779	7 751	79 102
- 10 960	457 910	94 767	32 813	- 20 745	106 835
29 431	766 478	301 313	- 63 841	18 988	256 460
158 607	2 526 106	698 594	- 15 591	78 270	761 273
79 946	1 048 527	- 32 506	2 015	- 14 527	- 45 018
-	-	-	-	-	-
- 11 870	181 534	- 20 082	19 692	- 12 878	- 13 268
286 702	7 813 301	1 178 490	- 55 909	43 559	1 166 140
- 43 377	5 221	26 087	8 414	45 061	79 562

Vorderingen

Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten
Chartaal geld
Girale deposito's
Spaartegoeden
Overige deposito's
Kortlopende schuldbewijzen
Langlopende schuldbewijzen
Kortlopende leningen
Langlopende leningen
Aandelen en overige deelnemingen
Verzekeringstechnische voorzieningen
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers
Handelskredieten en transitorische posten

Totaal vorderingen

Schulden

Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten
Chartaal geld
Girale deposito's
Spaartegoeden
Overige deposito's
Kortlopende schuldbewijzen
Langlopende schuldbewijzen
Kortlopende leningen
Langlopende leningen
Aandelen en overige deelnemingen
Verzekeringstechnische voorzieningen
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers
Handelskredieten en transitorische posten

Totaal schulden

Financieel vermogen

Na revisie		Verschil			
Overige mutaties	Eindbalans	Beginbalans	Financiële transacties	Overige mutaties	Eindbalans
mln euro					
-	7	6	-	-	6
-	1 139	- 1 351	- 260	-	- 1 611
-	-	-	-	-	-
1	595	- 484	116	1	- 367
-	25	22	3	-	25
1 262	14 431	140	- 7	- 3	130
-	12 809	- 2 426	- 75	-	- 2 501
- 1	31 167	3 178	386	-	3 563
2 088	66 039	- 15 804	- 10	2 422	- 13 392
-	-	-	-	-	-
1 887	1 878	13	- 380	207	- 160
- 7	40 316	10 283	132	32	10 447
5 230	168 406	- 6 423	- 95	2 659	- 3 860
-	-	- 526	75	-	- 451
-	10 450	12 606	- 2 156	-	10 450
-	-	-	-	-	-
-	1 675	711	964	-	1 675
249	53 146	49	- 380	249	- 82
4 409	265 211	5 706	708	- 238	6 176
-	5 926	- 14 080	1 351	-	- 12 729
1 252	23 627	364	39	- 1	402
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
- 20	10 207	- 8 575	- 687	19	- 9 243
5 890	370 242	- 3 745	- 86	29	- 3 802
- 660	- 201 836	- 2 678	- 9	2 629	- 58

Vorderingen

Chartaal geld
Girale deposito's
Spaartegoeden
Overige deposito's
Kortlopende schuldbewijzen
Langlopende schuldbewijzen
Kortlopende leningen
Langlopende leningen
Aandelen en overige deelnemingen
Verzekeringstechnische voorzieningen
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers
Handelskredieten en transitorische posten

Totaal vorderingen

Schulden

Chartaal geld
Girale deposito's
Spaartegoeden
Overige deposito's
Kortlopende schuldbewijzen
Langlopende schuldbewijzen
Kortlopende leningen
Langlopende leningen
Aandelen en overige deelnemingen
Verzekeringstechnische voorzieningen
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers
Handelskredieten en transitorische posten

Totaal schulden

Financieel vermogen

TABEL 24 Financiële balansen van de sector lokale overheid (geconsolideerd), 2010

	Voor revisie			Na revisie		
	Beginbalans	Financiële transacties	Overige mutaties	Eindbalans	Beginbalans	Financiële transacties
	mln euro					
Vorderingen						
Chartaal geld	21	- 5	-	16	29	- 6
Girale deposito's	8 091	- 2 075	-	6 016	10 219	- 693
Spaartegoeden	-	-	-	-	-	-
Overige deposito's	5 377	- 1 551	17	3 843	6 953	- 1 856
Kortlopende schuldbewijzen	95	-	-	95	813	- 319
Langlopende schuldbewijzen	6 540	2 018	53	8 611	7 478	2 310
Kortlopende leningen	2 656	1 035	-	3 691	734	- 171
Langlopende leningen	17 393	- 783	-	16 610	19 334	- 668
Aandelen en overige deelnemingen	8 048	- 287	-	7 761	22 674	- 1 058
Verzekeringstechnische voorzieningen	-	-	-	-	-	-
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers	-	-	-	-	- 22	-
Handelskredieten en transitorische posten	14 862	1 765	-	16 627	14 283	165
Totaal vorderingen	63 083	117	70	63 270	82 495	- 2 296
Schulden						
Chartaal geld	-	-	-	-	-	-
Girale deposito's	-	-	-	-	-	-
Spaartegoeden	-	-	-	-	-	-
Overige deposito's	-	-	-	-	-	-
Kortlopende schuldbewijzen	-	-	-	-	-	-
Langlopende schuldbewijzen	558	- 155	4	407	962	- 155
Kortlopende leningen	6 814	1 362	-	8 176	5 802	1 191
Langlopende leningen	37 603	2 766	17	40 386	40 229	2 856
Aandelen en overige deelnemingen	-	-	-	-	-	-
Verzekeringstechnische voorzieningen	-	-	-	-	-	-
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers	-	-	-	-	-	-
Handelskredieten en transitorische posten	12 675	957	-	13 632	24 467	428
Totaal schulden	57 650	4 930	21	62 601	71 460	4 320
Financieel vermogen	5 433	- 4 813	49	669	11 035	- 6 616

TABEL 25 Financiële balansen van de sector wettelijke sociale verzekeringsinstellingen (geconsolideerd), 2010

	Voor revisie			Na revisie		
	Beginbalans	Financiële transacties	Overige mutaties	Eindbalans	Beginbalans	Financiële transacties
	mln euro					
Vorderingen						
Chartaal geld	-	-	-	-	-	-
Girale deposito's	30	5	-	35	11 864	- 2 427
Spaartegoeden	-	-	-	-	-	-
Overige deposito's	146	- 59	-	87	121	- 63
Kortlopende schuldbewijzen	-	-	-	-	-	-
Langlopende schuldbewijzen	-	-	-	-	-	-
Kortlopende leningen	11 876	- 2 422	-	9 454	-	-
Langlopende leningen	10	-	-	10	-	-
Aandelen en overige deelnemingen	-	-	-	-	-	-
Verzekeringstechnische voorzieningen	-	-	-	-	-	-
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers	-	-	-	-	-	-
Handelskredieten en transitorische posten	9 401	943	-	10 344	10 020	631
Totaal vorderingen	21 463	- 1 533	-	19 930	22 005	- 1 859
Schulden						
Chartaal geld	-	-	-	-	-	-
Girale deposito's	-	-	-	-	-	-
Spaartegoeden	-	-	-	-	-	-
Overige deposito's	-	-	-	-	-	-
Kortlopende schuldbewijzen	-	-	-	-	-	-
Langlopende schuldbewijzen	-	-	-	-	-	-
Kortlopende leningen	15 420	- 2 651	-	12 769	15 371	- 2 653
Langlopende leningen	-	-	-	-	-	-
Aandelen en overige deelnemingen	-	-	-	-	-	-
Verzekeringstechnische voorzieningen	-	-	-	-	-	-
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers	-	-	-	-	-	-
Handelskredieten en transitorische posten	6 081	2 726	-	8 807	8 673	2 570
Totaal schulden	21 501	75	-	21 576	24 044	- 83
Financieel vermogen	- 38	- 1 608	-	- 1 646	- 2 039	- 1 776

Na revisie Overige mutaties	Verschil				
	Eindbalans	Beginbalans	Financiële transacties	Overige mutaties	Eindbalans
mln euro					
-	23	8	- 1	-	7
-	9 526	2 128	1 382	-	3 510
-	-	-	-	-	-
35	5 132	1 576	- 305	18	1 289
- 29	465	718	- 319	- 29	370
- 45	9 743	938	292	- 98	1 132
- 73	490	- 1 922	- 1 206	- 73	- 3 201
- 115	18 551	1 941	115	- 115	1 941
106	21 722	14 626	- 771	106	13 961
-	-	-	-	-	-
- 26	- 48	-	-	-	-
- 35	14 413	- 579	- 1 600	- 35	- 2 214
- 182	80 017	19 434	- 2 413	- 226	16 795
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	807	404	-	- 4	400
10	7 003	- 1 012	- 171	10	- 1 173
60	43 145	2 626	90	43	2 759
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
167	25 062	11 792	- 529	167	11 430
237	76 017	13 810	- 610	216	13 416
- 419	4 000	5 624	- 1 803	- 442	3 379

Vorderingen

Chartaal geld
Girale deposito's
Spaartegoeden
Overige deposito's
Kortlopende schuldbewijzen
Langlopende schuldbewijzen
Kortlopende leningen
Langlopende leningen
Aandelen en overige deelnemingen
Verzekerings- pensioen-, en standaardgarantieregelingen
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers
Handelskredieten en transitorische posten

Totaal vorderingen

Schulden

Chartaal geld
Girale deposito's
Spaartegoeden
Overige deposito's
Kortlopende schuldbewijzen
Langlopende schuldbewijzen
Kortlopende leningen
Langlopende leningen
Aandelen en overige deelnemingen
Verzekerings- pensioen-, en standaardgarantieregelingen
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers
Handelskredieten en transitorische posten

Totaal schulden

Financieel vermogen

Na revisie Overige mutaties	Verschil				
	Eindbalans	Beginbalans	Financiële transacties	Overige mutaties	Eindbalans
mln euro					
-	-	-	-	-	-
-	9 437	11 834	- 2 432	-	9 402
-	-	-	-	-	-
-	58	- 25	- 4	-	- 29
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	-	- 11 876	2 422	-	- 9 454
-	-	- 10	-	-	- 10
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	10 651	619	- 312	-	307
-	20 146	542	- 326	-	216
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	12 718	- 49	- 2	-	- 51
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	11 243	2 592	- 156	-	2 436
-	23 961	2 543	- 158	-	2 385
-	- 3 815	- 2 001	- 168	-	- 2 169

Vorderingen

Chartaal geld
Girale deposito's
Spaartegoeden
Overige deposito's
Kortlopende schuldbewijzen
Langlopende schuldbewijzen
Kortlopende leningen
Langlopende leningen
Aandelen en overige deelnemingen
Verzekerings- pensioen-, en standaardgarantieregelingen
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers
Handelskredieten en transitorische posten

Totaal vorderingen

Schulden

Chartaal geld
Girale deposito's
Spaartegoeden
Overige deposito's
Kortlopende schuldbewijzen
Langlopende schuldbewijzen
Kortlopende leningen
Langlopende leningen
Aandelen en overige deelnemingen
Verzekerings- pensioen-, en standaardgarantieregelingen
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers
Handelskredieten en transitorische posten

Totaal schulden

Financieel vermogen

TABEL 26 Financiële balansen van de sector huishoudens inclusief IZW's t.b.v. huishoudens, 2010

	Voor revisie			Na revisie		
	Beginbalans	Financiële transacties	Overige mutaties	Eindbalans	Beginbalans	Financiële transacties
	mln euro					
Vorderingen						
Chartaal geld	33 116	3 144	-	36 260	21 300	200
Girale deposito's	57 674	- 368	18	57 324	52 989	- 172
Spaartegoeden	276 866	11 058	-	287 924	294 674	11 004
Overige deposito's	26 967	- 63	- 29	26 875	167	- 64
Kortlopende schuldbewijzen	70	62	- 36	96	18	60
Langlopende schuldbewijzen	45 228	- 3 219	1 534	43 543	25 159	- 2 894
Kortlopende leningen	822	104	-	926	205	113
Langlopende leningen	2 653	8	-	2 661	11 698	398
Aandelen en overige deelnemingen	213 754	1 944	17 372	233 070	225 535	4 409
Verzekerings- pensioen-, en standaardgarantieregelingen	963 485	13 396	94 045	1 070 926	920 726	12 061
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers	14	-	- 43	- 29	493	82
Handelskredieten en transitorische posten	12 613	242	-	12 855	48 060	5 637
Totaal vorderingen	1 633 262	26 308	112 861	1 772 431	1 601 024	30 034
Schulden						
Chartaal geld	-	-	-	-	-	-
Girale deposito's	-	-	-	-	-	-
Spaartegoeden	-	-	-	-	-	-
Overige deposito's	-	-	-	-	-	-
Kortlopende schuldbewijzen	-	-	-	-	-	-
Langlopende schuldbewijzen	-	-	-	-	-	-
Kortlopende leningen	24 233	- 361	- 172	23 700	21 301	- 209
Langlopende leningen	709 023	18 475	- 98	727 400	702 344	20 085
Aandelen en overige deelnemingen	-	-	-	-	-	-
Verzekerings- pensioen-, en standaardgarantieregelingen	-	-	-	-	-	-
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers	-	-	-	-	-	-
Handelskredieten en transitorische posten	25 553	8 043	100	33 696	65 893	4 104
Totaal schulden	758 809	26 157	- 170	784 796	800 028	23 980
Financieel vermogen	874 453	151	113 031	987 635	800 996	6 854

TABEL 27 Financiële balansen van het buitenland met Nederland, 2010

	Voor revisie			Na revisie		
	Beginbalans	Financiële transacties	Overige mutaties	Eindbalans	Beginbalans	Financiële transacties
	mln euro					
Vorderingen						
Chartaal geld	-	-	-	-	13 948	1 837
Girale deposito's	97 408	30 838	4 650	132 896	97 478	28 092
Spaartegoeden	-	-	-	-	11 983	33
Overige deposito's	440 233	17 544	13 753	471 930	459 339	- 20 789
Kortlopende schuldbewijzen	124 807	1 364	2 459	128 630	126 412	6 652
Langlopende schuldbewijzen	1 002 946	31 942	28 492	1 063 280	1 149 718	37 720
Kortlopende leningen	265 310	- 8 000	9 835	267 145	438 063	- 12 863
Langlopende leningen	345 394	28 096	11 318	384 808	627 884	38 310
Aandelen en overige deelnemingen	1 554 301	99 629	58 653	1 712 583	1 989 664	87 178
Verzekerings- pensioen-, en standaardgarantieregelingen	8 029	37	142	8 208	4 880	2 351
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers	- 14 330	- 9 832	345	- 23 823	- 13 509	- 12 759
Handelskredieten en transitorische posten	72 439	- 5 695	5 120	71 924	113 472	479
Totaal vorderingen	3 826 591	186 223	134 767	4 217 581	5 024 597	156 241
Schulden						
Chartaal geld	14 268	4 300	-	18 568	21	- 12
Girale deposito's	120 075	- 10 044	3 526	113 557	73 204	- 9 462
Spaartegoeden	-	-	-	-	14 711	192
Overige deposito's	300 599	1 105	5 771	307 475	357 083	30 809
Kortlopende schuldbewijzen	15 188	- 1 606	246	13 828	35 855	- 10 454
Langlopende schuldbewijzen	572 107	- 18 783	12 016	565 340	610 613	- 8 094
Kortlopende leningen	407 369	92 254	10 183	509 806	413 146	58 841
Langlopende leningen	767 093	12 125	15 674	794 892	978 175	10 791
Aandelen en overige deelnemingen	1 998 052	124 881	68 532	2 191 465	2 429 473	106 870
Verzekerings- pensioen-, en standaardgarantieregelingen	723	-	-	723	1 053	- 201
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers	-	-	-	-	-	-
Handelskredieten en transitorische posten	57 984	7 191	2 350	67 525	92 268	18 909
Totaal schulden	4 273 867	211 406	124 325	4 609 598	5 010 920	198 240
Financieel vermogen	- 377 276	- 25 183	10 442	- 392 017	13 677	- 41 999

Na revisie		Verschil			
Overige			Financiële	Overige	
mutaties	Eindbalans	Beginbalans	transacties	mutaties	Eindbalans
mln euro					
-	21 500	- 11 816	- 2 944	-	- 14 760
18	52 835	- 4 685	196	-	- 4 489
-	305 678	17 808	- 54	-	17 754
-	103	- 26 800	- 1	29	- 26 772
- 1	77	- 52	- 2	35	- 19
44	22 309	- 20 069	325	- 1 490	- 21 234
-	318	- 617	9	-	- 608
- 3 999	8 097	9 045	390	- 3 999	5 436
6 974	236 918	11 781	2 465	- 10 398	3 848
60 086	992 873	- 42 759	- 1 335	- 33 959	- 78 053
- 39	536	479	82	4	565
- 1 257	52 440	35 447	5 395	- 1 257	39 585
61 826	1 693 684	- 32 238	4 526	- 51 035	- 78 747
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
- 171	31 211	7 358	152	- 1	7 511
- 4 056	718 573	- 6 479	1 610	- 5 958	- 8 827
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
- 210	69 787	40 340	- 3 939	- 310	36 091
- 4 437	819 571	41 219	- 2 177	- 4 267	34 775
66 263	874 113	- 73 457	6 705	- 46 768	- 113 522

Vorderingen

Chartaal geld
Girale deposito's
Spaartegoeden
Overige deposito's
Kortlopende schuldbewijzen
Langlopende schuldbewijzen
Kortlopende leningen
Langlopende leningen
Aandelen en overige deelnemingen
Verzekeringstechnische voorzieningen
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers
Handelskredieten en transitorische posten

Totaal vorderingen

Schulden

Chartaal geld
Girale deposito's
Spaartegoeden
Overige deposito's
Kortlopende schuldbewijzen
Langlopende schuldbewijzen
Kortlopende leningen
Langlopende leningen
Aandelen en overige deelnemingen
Verzekeringstechnische voorzieningen
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers
Handelskredieten en transitorische posten

Totaal schulden

Financieel vermogen

Na revisie		Verschil			
Overige			Financiële	Overige	
mutaties	Eindbalans	Beginbalans	transacties	mutaties	Eindbalans
mln euro					
332	5 597	5 265	–	332	5 597
–	15 785	13 948	1 837	–	15 785
3 892	129 462	70	– 2 746	– 758	– 3 434
27	12 043	11 983	33	27	12 043
16 677	455 227	19 106	– 38 733	2 924	– 16 703
7 062	140 426	1 605	5 288	4 603	11 496
36 565	1 224 003	146 772	5 878	8 073	160 723
– 6 574	418 626	172 753	– 4 863	– 16 409	151 481
30 479	596 673	282 490	10 214	19 161	311 865
114 174	2 191 016	435 363	– 12 451	55 521	478 433
– 232	6 999	– 3 149	2 314	– 374	– 1 209
– 130	– 26 406	827	– 2 927	– 483	– 2 583
– 9 371	104 580	40 973	6 174	– 14 491	32 656
157 893	5 373 731	1 128 006	– 29 982	58 126	1 156 150
279	5 648	– 15 091	68	– 5 748	– 20 771
–	9	– 14 247	– 4 312	–	– 18 559
1 088	64 830	– 46 871	582	– 2 438	– 48 727
–	14 903	14 711	192	–	14 903
7 948	395 840	56 484	29 704	2 177	88 365
530	25 931	20 667	– 8 848	284	12 103
5 891	608 410	38 506	10 689	– 6 125	43 070
– 21 549	450 438	5 777	– 33 413	– 31 732	– 59 368
41 143	1 030 109	211 082	– 1 334	25 469	235 217
156 052	2 692 395	431 421	– 18 011	87 520	500 930
–	852	330	– 201	–	129
–	–	–	–	–	–
– 6 953	104 224	34 284	11 718	– 9 303	36 699
184 429	5 393 589	737 053	– 13 166	60 104	783 991
8 464	– 19 858	390 953	– 16 816	– 1 978	372 159

Vorderingen

Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten
Chartaal geld
Girale deposito's
Spaartegoeden
Overige deposito's
Kortlopende schuldbewijzen
Langlopende schuldbewijzen
Kortlopende leningen
Langlopende leningen
Aandelen en overige deelnemingen
Verzekeringstechnische voorzieningen
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers
Handelskredieten en transitorische posten

Totaal vorderingen

Schulden

Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten
Chartaal geld
Girale deposito's
Spaartegoeden
Overige deposito's
Kortlopende schuldbewijzen
Langlopende schuldbewijzen
Kortlopende leningen
Langlopende leningen
Aandelen en overige deelnemingen
Verzekeringstechnische voorzieningen
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers
Handelskredieten en transitorische posten

Totaal schulden

Financieel vermogen

TABEL 26 Financiële balansen van de sector huishoudens inclusief IZW's t.b.v. huishoudens, 2010

	Voor revisie				Na revisie	
	Beginbalans	Financiële transacties	Overige mutaties	Eindbalans	Beginbalans	Financiële transacties
	mln euro					
Vorderingen						
Chartaal geld	33 116	3 144	–	36 260	21 300	200
Girale deposito's	57 674	– 368	18	57 324	52 989	– 172
Spaartegoeden	276 866	11 058	–	287 924	294 674	11 004
Overige deposito's	26 967	– 63	– 29	26 875	167	– 64
Kortlopende schuldbewijzen	70	62	– 36	96	18	60
Langlopende schuldbewijzen	45 228	– 3 219	1 534	43 543	25 159	– 2 894
Kortlopende leningen	822	104	–	926	205	113
Langlopende leningen	2 653	8	–	2 661	8 198	– 102
Aandelen en overige deelnemingen	213 754	1 944	17 372	233 070	225 535	4 409
Verzekeringstechnische voorzieningen	963 485	13 396	94 045	1 070 926	900 094	12 061
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers	14	–	– 43	– 29	493	82
Handelskredieten en transitorische posten	12 613	242	–	12 855	48 060	5 637
Totaal vorderingen	1 633 262	26 308	112 861	1 772 431	1 601 024	30 834
Schulden						
Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten	–	–	–	–	–	–
Chartaal geld	–	–	–	–	–	–
Girale deposito's	–	–	–	–	–	–
Spaartegoeden	–	–	–	–	–	–
Overige deposito's	–	–	–	–	–	–
Kortlopende schuldbewijzen	–	–	–	–	–	–
Langlopende schuldbewijzen	–	–	–	–	–	–
Kortlopende leningen	24 233	– 361	– 172	23 700	31 591	– 209
Langlopende leningen	709 023	18 475	– 98	727 400	699 044	19 585
Aandelen en overige deelnemingen	–	–	–	–	–	–
Verzekeringstechnische voorzieningen	–	–	–	–	–	–
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers	–	–	–	–	–	–
Handelskredieten en transitorische posten	25 553	8 043	100	33 696	65 893	4 104
Totaal schulden	758 809	26 157	– 170	784 796	800 028	23 980
Financieel vermogen	874 453	151	113 031	987 635	800 996	6 854

TABEL 27 Financiële balansen van het buitenland met Nederland, 2010

	Voor revisie				Na revisie	
	Beginbalans	Financiële transacties	Overige mutaties	Eindbalans	Beginbalans	Financiële transacties
	mln euro					
Vorderingen						
Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten	–	–	–	–	5 265	–
Chartaal geld	–	–	–	–	13 948	1 837
Girale deposito's	97 408	30 838	4 650	132 896	97 478	28 092
Spaartegoeden	–	–	–	–	11 983	33
Overige deposito's	440 233	17 944	13 753	471 930	459 339	– 20 789
Kortlopende schuldbewijzen	124 807	1 364	2 459	128 630	126 412	6 652
Langlopende schuldbewijzen	1 002 946	31 842	28 492	1 063 280	1 149 718	37 720
Kortlopende leningen	265 310	– 8 000	9 835	267 145	438 063	– 12 863
Langlopende leningen	345 394	28 096	11 318	384 808	627 884	38 310
Aandelen en overige deelnemingen	1 554 301	99 629	58 653	1 712 583	1 989 664	87 178
Verzekeringstechnische voorzieningen	8 029	37	142	8 208	4 880	2 351
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers	– 14 336	– 9 832	345	– 23 823	– 13 509	– 12 759
Handelskredieten en transitorische posten	72 499	– 5 695	5 120	71 924	113 472	479
Totaal vorderingen	3 896 591	186 223	134 767	4 217 581	5 024 597	156 241
Schulden						
Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten	20 409	– 17	6 027	26 419	5 318	51
Chartaal geld	14 268	4 300	–	18 568	21	– 12
Girale deposito's	120 075	– 10 044	3 526	113 557	73 204	– 9 462
Spaartegoeden	–	–	–	–	14 711	192
Overige deposito's	300 599	1 105	5 771	307 475	357 083	30 809
Kortlopende schuldbewijzen	15 188	– 1 606	246	13 828	35 855	– 10 454
Langlopende schuldbewijzen	572 107	– 18 783	12 016	565 340	610 613	– 8 094
Kortlopende leningen	407 369	92 254	10 183	509 806	413 146	58 841
Langlopende leningen	767 093	12 125	15 674	794 892	978 175	10 791
Aandelen en overige deelnemingen	1 998 052	124 881	68 532	2 191 465	2 429 473	106 870
Verzekeringstechnische voorzieningen	723	–	–	723	1 053	– 201
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers	–	–	–	–	–	–
Handelskredieten en transitorische posten	57 984	7 191	2 350	67 525	92 268	18 909
Totaal schulden	4 273 867	211 406	124 325	4 609 598	5 010 920	198 240
Financieel vermogen	– 377 276	– 25 183	10 442	– 392 017	13 677	– 41 999

Na revisie		Verschil			
Overige mutaties	Eindbalans	Beginbalans	Financiële transacties	Overige mutaties	Eindbalans
mln euro					
-	21 500	- 11 816	- 2 944	-	- 14 760
18	52 835	- 4 685	196	-	- 4 489
-	305 678	17 808	- 54	-	17 754
-	103	- 26 800	- 1	29	- 26 772
- 1	77	- 52	- 2	35	- 19
44	22 309	- 20 069	325	- 1 490	- 21 234
-	318	- 617	9	-	- 608
1	8 097	5 545	- 110	1	5 436
6 974	236 918	11 781	2 465	- 10 398	3 848
80 718	992 873	- 63 391	- 1 335	- 13 327	- 78 053
- 39	536	479	82	4	565
- 1 257	52 440	35 447	5 395	- 1 257	39 585
61 826	1 693 684	- 32 238	4 526	- 51 035	- 78 747
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
- 171	31 211	7 358	152	1	7 511
- 56	718 573	- 9 979	1 110	42	- 8 827
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
- 210	69 787	40 340	- 3 939	- 310	36 091
- 4 437	819 571	41 219	- 2 177	- 4 267	34 775
66 263	874 113	- 73 457	6 703	- 46 768	- 113 522

Vorderingen

Chartaal geld
Girale deposito's
Spaartegoeden
Overige deposito's
Kortlopende schuldbewijzen
Langlopende schuldbewijzen
Kortlopende leningen
Langlopende leningen
Aandelen en overige deelnemingen
Verzekeringstechnische voorzieningen
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers
Handelskredieten en transitorische posten

Totaal vorderingen

Schulden

Chartaal geld
Girale deposito's
Spaartegoeden
Overige deposito's
Kortlopende schuldbewijzen
Langlopende schuldbewijzen
Kortlopende leningen
Langlopende leningen
Aandelen en overige deelnemingen
Verzekeringstechnische voorzieningen
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers
Handelskredieten en transitorische posten

Totaal schulden

Financieel vermogen

Na revisie		Verschil			
Overige mutaties	Eindbalans	Beginbalans	Financiële transacties	Overige mutaties	Eindbalans
mln euro					
332	5 597	5 265	-	332	5 597
-	15 785	13 948	1 837	-	15 785
3 892	129 462	70	- 2 746	- 758	- 3 434
27	12 043	11 983	33	27	12 043
16 677	455 227	19 106	- 38 733	2 924	- 16 703
7 062	140 126	1 605	5 288	4 603	11 496
36 565	1 224 003	146 772	5 878	8 073	160 723
- 6 574	418 626	172 753	- 4 863	- 16 409	151 481
30 479	696 673	282 490	10 214	19 161	311 865
114 174	2 191 016	435 363	- 12 451	55 521	478 433
- 232	6 999	- 3 149	2 314	- 374	- 1 209
- 138	- 26 406	827	- 2 927	- 483	- 2 583
- 9 371	104 580	40 973	6 174	- 14 491	32 656
192 893	5 373 731	1 128 006	- 29 982	58 126	1 156 150
279	5 648	- 15 091	68	- 5 748	- 20 771
-	9	- 14 247	- 4 312	-	- 18 559
1 088	64 830	- 46 871	582	- 2 438	- 48 727
-	14 903	14 711	192	-	14 903
7 948	395 840	56 484	29 704	2 177	88 365
530	25 931	20 667	- 8 848	284	12 103
5 891	608 410	38 506	10 689	- 6 125	43 070
- 21 549	450 438	5 777	- 33 413	- 31 732	- 59 368
41 143	1 030 109	211 082	- 1 334	25 469	235 217
156 052	2 692 395	431 421	- 18 011	87 520	500 930
-	852	330	- 201	-	129
-	-	-	-	-	-
- 6 953	104 224	34 284	11 718	- 9 303	36 699
184 429	5 393 589	737 053	- 13 166	60 104	783 991
8 464	- 19 858	390 953	- 16 816	- 1 978	372 159

Vorderingen

Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten
Chartaal geld
Girale deposito's
Spaartegoeden
Overige deposito's
Kortlopende schuldbewijzen
Langlopende schuldbewijzen
Kortlopende leningen
Langlopende leningen
Aandelen en overige deelnemingen
Verzekeringstechnische voorzieningen
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers
Handelskredieten en transitorische posten

Totaal vorderingen

Schulden

Monetair goud en bijzondere trekkingsrechten
Chartaal geld
Girale deposito's
Spaartegoeden
Overige deposito's
Kortlopende schuldbewijzen
Langlopende schuldbewijzen
Kortlopende leningen
Langlopende leningen
Aandelen en overige deelnemingen
Verzekeringstechnische voorzieningen
Financiële derivaten en aandelenopties van werknemers
Handelskredieten en transitorische posten

Totaal schulden

Financieel vermogen

5.

Arbeid

5.1 Inleiding

Arbeid maakt een integraal onderdeel uit van de Nederlandse nationale rekeningen. Via de lonen en de sociale premies ten laste van werkgevers zijn de arbeidsrekeningen gekoppeld aan de beschrijving van de productie en inkomensvorming in de aanbod- en gebruiktabellen en de sectorrekeningen. In de arbeidsrekeningen vindt een confrontatie plaats tussen de gegevens uit het productieblok en de sectorrekeningen enerzijds en gegevens over arbeid uit een onafhankelijke derde informatiebron anderzijds.

Bij deze revisie zijn de ramingen voor de arbeidsrekeningen voor wat betreft de gegevens over werknemers in hoge mate bepaald door de uitkomsten van de Statistiek Werkgelegenheid en Lonen (SWL) die op haar beurt weer is gebaseerd op de gegevens uit de maandelijkse Loonaangifte van het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV). Sinds 2006 zijn werkgevers (inhoudingsplichtigen) verplicht om bij elke salarisbetaling een digitale aangifte te doen bij de belastingdienst over al hun individuele werknemers. Via de loonheffingen worden door de werkgevers loonbelasting, premie voor de volksverzekeringen, premies voor de werknemersverzekeringen en de inkomensafhankelijke bijdrage voor de Zorgverzekeringswet afgedragen. Elke maand (of periode van vier weken) wordt daarbij een digitaal bericht aangemaakt dat individuele gegevens bevat van alle dienstverbanden en uitkeringen. Op basis van deze loonaangiften wordt door het UWV een centrale administratie samengesteld. Uit deze Loonaangifte worden door het CBS de werkgelegenheids- en loonstatistieken afgeleid. De Loonaangifte bevat ook beloningscomponenten die volgens het ESR1995 en ESR2010 tot het loon behoren, maar die in de statistieken die gebruikt zijn bij de revisie van 2001 nog ontbraken. Ook geeft de Loonaangifte een beter zicht op de werkelijk door werkgevers betaalde sociale premies. Aangezien hierbij aangesloten wordt op de totalen die vanuit de overheidsstatistiek worden vastgesteld, leidt dit tot een verschuiving van sociale premies tussen bedrijfstakken. Op basis van de Loonaangifte worden de banen van werknemers en het grootste deel van de beloning van werknemers nagenoeg integraal waargenomen.

De belangrijkste beloningscomponent die in de Loonaangifte ontbreekt betreft de werkgeverspremies voor pensioen. Hiervoor is nu een modelraming gemaakt, door per werknemersbaan te berekenen wat de werkgeverspremie pensioen zou zijn. Dit gebeurt op basis van enerzijds de bekende pensioenpremies e.d. en anderzijds de loon- en arbeidsduurgegevens over de individuele werknemers uit de Loonaangifte. De zo gemaakte ramingen worden geconfronteerd met de macro-bedragen over afgedragen pensioenpremies. Voor de totaal afgedragen pensioenpremies is een nieuwe bron beschikbaar van DNB. Verder is de raming van de betaalde premies per bedrijfstak aangepast en is de verdeling over werkgevers en werknemers gewijzigd, waardoor de geraamde afdracht van werknemers is verhoogd. Aanvullend op de gegevens uit de Loonaangifte worden ramingen van de beloning gemaakt voor onder andere 'zwarte' uitzendkrachten en personeel werkzaam bij ambassades in het buitenland.

De conceptuele wijzigingen in de beloning van werknemers zijn beperkt. De aanscherping van de interpretatie van loon in natura heeft geleid tot een opwaartse bijstelling van ruim 1,7 miljard. Verder wordt de boeking van pensioendotaties en 'grepen uit de kas' van pensioenfondsen met ingang van deze revisie anders geregistreerd. Vóór revisie werden

deze geboekt als kapitaaloverdracht, na revisie als sociale premies ten laste van werkgevers. Voor het verslagjaar 2010 heeft dit geen betekenis, maar in de tijdreeks die op deze revisie aansluit zal deze wijziging wel zichtbaar worden.

Bij deze revisie is de beloning van werknemers met 10 miljard opwaarts bijgesteld. Hiervan komt 12 miljard voor rekening van de lonen. De sociale premies ten laste van werkgevers zijn met 2 miljard verlaagd. Dit laatste wordt in belangrijke mate veroorzaakt door gewijzigde ramingen van de pensioenpremies ten laste van werkgevers. Het aantal banen van werknemers is met 28 duizend verhoogd.

Het aantal banen van zelfstandigen stijgt door de revisie met 598 duizend, oftewel 45 procent. Omgerekend naar arbeidsjaren is de stijging minder, maar nog altijd fors: 273 duizend arbeidsjaren oftewel 33 procent. Het totaal aantal gewerkte uren van zelfstandigen is bijgesteld met 25 procent. De toename van het aantal banen van zelfstandigen heeft verschillende oorzaken. Bij de vorige revisie is slechts in beperkte mate arbeid toegerekend aan zwarte activiteiten. Deze ommissie is bij deze revisie rechtgezet, waardoor het aantal banen van zelfstandigen met 95 duizend (95 duizend arbeidsjaren) is verhoogd. Door het opnemen van illegale activiteiten in de NR is het aantal banen van zelfstandigen nog eens met 29 duizend (21 duizend arbeidsjaren) opwaarts bijgesteld, terwijl voor het bouwen in eigen beheer nog eens 24 duizend banen bijgeteld zijn. Ook zijn nu voor het eerst babysitters en gastouders meegeteld. Dit betreft 155 duizend zelfstandigenbanen.

Voor de ramingen van arbeid van zelfstandigen is bij deze revisie gebruik gemaakt van alle op het CBS aanwezige informatie over zelfstandigen. Bij de vorige revisie werd het aantal zelfstandigen primair gebaseerd op een bestand met gegevens over zelfstandigen uit het stelsel van Sociaal-Statistische Bestanden (SSB). Nu zijn deze gegevens gecombineerd met een nieuwe bron met micro-gegevens, namelijk de Satelliet Zelfstandige Ondernemingen (SZO), waarin gegevens over winstaangiften van zelfstandigen zijn opgenomen. Ook zijn de overige inkomsten uit tegenwoordige arbeid nu voor het eerst meegeteld. Hierdoor stijgt het aantal banen van zelfstandigen met 185 duizend (80 duizend arbeidsjaren). Vanwege de wijzigingen in contractvormen zijn krantenbezorgers, folderaars en alfahulpen verschoven van werknemers naar zelfstandigen. Dit leidt tot 110 duizend 'nieuwe' banen (17 duizend arbeidsjaren) voor zelfstandigen. Op basis van de micro-gegevens over zelfstandigen is het nu ook voor het eerst mogelijk om een autonome raming te maken voor het gemengd inkomen.

5.2 Verandering per bedrijfsklasse

Landbouw, bosbouw en visserij

Het aantal banen van werkzame personen in de landbouw is met 20 duizend opwaarts bijgesteld. Dit komt geheel voor rekening van de nieuwe bron voor de raming van de zelfstandigen.

Delfstoffenwinning, industrie, energie-, waterbedrijven en afvalbeheer

Het aantal banen van werkzame personen is in de industrie en aanverwante bedrijfstakken met 45 duizend verlaagd. Tegenover kleine opwaartse bijstellingen als gevolg van de introductie van illegale activiteiten en het ramen van banen voor zwarte activiteiten, staat een vermindering door het verschuiven van eenheden naar andere bedrijfstakken.

Bouwnijverheid

Het aantal banen in de bouwnijverheid is met 79 duizend verhoogd ten opzichte van de raming voor revisie. Het betreft hier vooral een aanpassing van de raming van zelfstandigen in verband met het bouwen van eigen woningen en zwart uitgevoerde bouwwerkzaamheden.

Handel, vervoer en horeca

Het aantal banen in handel, vervoer en horeca is met 50 duizend opwaarts bijgesteld. De aanpassing is voornamelijk terug te vinden bij de zelfstandigen in verband met het opnemen van illegale activiteiten in de NR en de toerekening van arbeid aan zwarte activiteiten.

Zakelijke dienstverlening n.e.g.

In de totale zakelijke dienstverlening (in brede zin) is het aantal banen met 480 duizend verhoogd. De grootste bijstelling is te zien bij de overige zakelijk dienstverlening, waar de huishoudelijk hulpen nu meegeteld worden. Vóór de revisie werden zij geteld bij de bedrijfstak huishoudens met personeel. Het betreft hier allemaal zelfstandigen. Omgerekend naar arbeidsvolume in gewerkte uren is de bijstelling geringer, omdat het veel kleine banen betreft.

Overheid en zorg

Bij de overheid en zorg is de raming van het aantal banen met 232 duizend opwaarts bijgesteld. De grootste bijstelling zit bij de verzorging en welzijn als gevolg van de raming van banen in verband met oppas-activiteiten. Omdat het ook hier veelal om kleine banen gaat, is de bijstelling van het arbeidsvolume aanzienlijk kleiner.

Cultuur, recreatie en overige diensten

In de cultuur, recreatie en overige diensten is het aantal banen met 190 duizend verlaagd. De oorzaak van de verlaging is de overboeking van huishoudelijke hulpen naar de overige zakelijke dienstverlening. Door het opnemen van illegale activiteiten in de NR en de toerekening van arbeid aan zwarte activiteiten is het aantal zelfstandigen in deze bedrijfstakken opwaarts bijgesteld.

TABEL 28 Banen van werkzame personen naar bedrijfstakken, -klassen, 2010

	Voor revisie	Na revisie	Verschil		
			Totaal	Conceptueel	Bronnen en methoden
1000 banen					
Bedrijfstakken en -klassen					
Landbouw, bosbouw en visserij	247	266	19	–	19
Delfstoffenwinning	8	8	–	–	–
Industrie	862	825	– 37	6	– 43
Voedings-, genotmiddelenindustrie	140	136	– 4	4	– 8
Textiel-, kleding-, lederindustrie	21	19	– 2	1	– 3
Hout-, papier-, grafische industrie	79	69	– 10	–	– 10
Aardolie-industrie	6	6	–	–	–
Chemische industrie	48	45	– 3	–	– 3
Farmaceutische industrie	16	17	1	1	–
Kunststof- en bouwmaterialenindustrie	60	58	– 2	–	– 2
Basismetaal, metaalproductenindustrie	112	114	2	–	2
Elektrotechnische industrie	49	29	– 20	–	– 20
Elektrische apparatenindustrie	16	21	5	–	5
Machine-industrie	76	75	– 1	–	– 1
Transportmiddelenindustrie	42	39	– 3	–	– 3
Overige industrie en reparatie	198	199	1	–	1
Energiebedrijven	26	25	– 1	–	– 1
Waterbedrijven en afvalbeheer	39	33	– 6	– 12	6
Bouwnijverheid	499	578	79	68	11
Algemene bouw en projectontwikkeling	152	216	64	57	7
Grond-, water- en wegenbouw	63	63	–	–	–
Gespecialiseerde bouw	284	299	15	11	4
Handel, vervoer en horeca	2 260	2 311	51	23	28
Autohandel en -reparatie	145	151	6	3	3
Groothandel en handelsbemiddeling	530	514	– 16	2	– 18
Detailhandel (niet in auto's)	809	839	30	11	19
Vervoer over land	214	208	– 6	3	– 9
Vervoer over water	28	22	– 6	–	– 6
Vervoer door de lucht	30	26	– 4	–	– 4
Opslag, diensten voor vervoer, post e.d.	152	155	3	–	3
Horeca	351	396	45	4	41
Informatie en communicatie	277	278	1	– 10	11
Uitgeverijen, film, radio en t.v.	73	66	– 7	– 12	5
Telecommunicatie	35	33	– 2	–	– 2
IT- en informatiedienstverlening	168	178	10	2	8
Financiële dienstverlening	277	278	1	–	1
Bankwezen	148	137	– 11	–	– 11
Verzekeraars en pensioenfondsen	61	75	14	–	14
Overige financiële dienstverlening	69	66	– 3	–	– 3
Exploitatie van en handel in onroerend goed	80	91	11	–	11
Zakelijke dienstverlening	1 470	1 938	468	390	78
Management- en technisch advies	459	508	49	2	47
Research	37	34	– 3	–	– 3
Reclame, design, overige diensten	134	223	89	62	27
Verhuur van roerende goederen	32	34	2	–	2
Uitzendbureaus en arbeidsbemiddeling	493	574	81	30	51
Reisbureaus, reisorganisatie en -info	25	25	–	–	–
Overige zakelijke dienstverlening	290	540	250	296	– 46
Overheid en zorg	2 475	2 707	232	169	63
Openbaar bestuur en overheidsdiensten	540	548	8	12	– 4
Onderwijs	534	580	46	2	44
Gezondheidszorg	542	582	40	–	40
Verzorging en welzijn	859	996	137	155	– 18
Cultuur, recreatie, overige diensten	670	480	– 190	– 248	58
Cultuur, sport en recreatie	184	205	21	8	13
Overige dienstverlening	206	234	28	21	7
Huishoudens met personeel	280	40	– 240	– 277	37
Banen van werkzame personen	9 190	9 816	626	386	240

TABEL 29 Banen van werknemers naar bedrijfstakken, -klassen, 2010

	Voor revisie	Na revisie	Verschil		
			Totaal	Conceptueel	Bronnen en methoden
1000 banen					
Bedrijfstakken en -klassen					
Landbouw, bosbouw en visserij	108	106	- 2	-	- 2
Delfstoffenwinning	7	8	1	-	1
Industrie	811	774	- 37	-	- 37
Voedings-, genotmiddelenindustrie	135	126	- 9	-	- 9
Textiel-, kleding-, lederindustrie	16	15	- 1	-	- 1
Hout-, papier-, grafische industrie	67	63	- 4	-	- 4
Aardolie-industrie	6	6	-	-	-
Chemische industrie	48	44	- 4	-	- 4
Farmaceutische industrie	16	17	1	-	1
Kunststof- en bouwmaterialenindustrie	58	55	- 3	-	- 3
Basismetaal, metaalproductenindustrie	105	105	-	-	-
Elektrotechnische industrie	47	28	- 19	-	- 19
Elektrische apparatenindustrie	15	20	5	-	5
Machine-industrie	73	73	-	-	-
Transportmiddelenindustrie	40	38	- 2	-	- 2
Overige industrie en reparatie	186	184	- 2	-	- 2
Energiebedrijven	26	23	- 3	-	- 3
Waterbedrijven en afvalbeheer	39	32	- 7	- 12	5
Bouwnijverheid	379	377	- 2	-	- 2
Algemene bouw en projectontwikkeling	109	112	3	-	3
Grond-, water- en wegenbouw	58	57	- 1	-	- 1
Gespecialiseerde bouw	212	208	- 4	-	- 4
Handel, vervoer en horeca	1 984	1 986	2	-	2
Autohandel en -reparatie	122	119	- 3	-	- 3
Groothandel en handelsbemiddeling	473	459	- 14	-	- 14
Detailhandel (niet in auto's)	704	707	3	-	3
Vervoer over land	197	188	- 9	-	- 9
Vervoer over water	16	16	-	-	-
Vervoer door de lucht	30	26	- 4	-	- 4
Opslag, diensten voor vervoer, post e.d.	144	146	2	-	2
Horeca	298	326	28	-	28
Informatie en communicatie	237	228	- 9	- 12	3
Uitgeverijen, film, radio en t.v.	63	53	- 10	- 12	2
Telecommunicatie	32	33	1	-	1
IT- en informatiedienstverlening	141	142	1	-	1
Financiële dienstverlening	269	268	- 1	-	- 1
Bankwezen	148	137	- 11	-	- 11
Verzekeraars en pensioenfondsen	61	75	14	-	14
Overige financiële dienstverlening	60	56	- 4	-	- 4
Exploitatie van en handel in onroerend goed	69	73	3	-	3
Zakelijke dienstverlening	1 283	1 343	60	17	43
Management- en technisch advies	364	388	24	-	24
Research	35	32	- 3	-	- 3
Reclame, design, overige diensten	92	77	- 15	- 13	- 2
Verhuur van roerende goederen	27	26	- 1	-	- 1
Uitzendbureaus en arbeidsbemiddeling	488	565	77	30	47
Reisbureaus, reisorganisatie en -info	23	21	- 2	-	- 2
Overige zakelijke dienstverlening	255	233	- 22	-	- 22
Overheid en zorg	2 374	2 359	- 15	- 23	8
Openbaar bestuur en overheidsdiensten	540	548	8	12	- 4
Onderwijs	510	530	20	-	20
Gezondheidszorg	469	493	24	-	24
Verzorging en welzijn	854	788	- 66	- 35	- 31
Cultuur, recreatie, overige diensten	276	312	36	-	36
Cultuur, sport en recreatie	126	131	5	-	5
Overige dienstverlening	147	141	- 6	-	- 6
Huishoudens met personeel	3	40	37	-	37
Banen van werknemers	7 862	7 890	28	- 30	58

TABEL 30 Banen van zelfstandigen naar bedrijfstakken, -klassen, 2010

	Voor revisie	Na revisie	Verschil		
			Totaal	Conceptueel	Bronnen en methoden
1000 banen					
Bedrijfstakken en -klassen					
Landbouw, bosbouw en visserij	139	160	21	–	21
Delfstoffenwinning	–	–	–	–	–
Industrie	51	51	–	6	– 6
Voedings-, genotmiddelenindustrie	5	10	5	4	1
Textiel-, kleding-, lederindustrie	5	4	– 1	1	– 2
Hout-, papier-, grafische industrie	13	6	– 7	–	– 7
Aardolie-industrie	–	–	–	–	–
Chemische industrie	–	–	–	–	–
Farmaceutische industrie	–	1	1	1	–
Kunststof- en bouwmaterialenindustrie	2	2	–	–	–
Basismetaal, metaalproductenindustrie	7	8	1	–	1
Elektrotechnische industrie	1	1	–	–	–
Elektrische apparatenindustrie	1	1	–	–	–
Machine-industrie	3	1	– 2	–	– 2
Transportmiddelenindustrie	2	2	–	–	–
Overige industrie en reparatie	12	15	3	–	3
Energiebedrijven	–	1	1	–	1
Waterbedrijven en afvalbeheer	–	1	1	–	1
Bouwnijverheid	120	200	80	68	12
Algemene bouw en projectontwikkeling	43	104	61	57	4
Grond-, water- en wegenbouw	5	6	1	–	1
Gespecialiseerde bouw	72	91	19	11	8
Handel, vervoer en horeca	277	324	47	23	24
Autohandel en -reparatie	23	31	8	3	5
Groothandel en handelsbemiddeling	57	55	– 2	2	– 4
Detailhandel (niet in auto's)	105	131	26	11	15
Vervoer over land	17	21	4	3	1
Vervoer over water	13	7	– 6	–	– 6
Vervoer door de lucht	–	–	–	–	–
Opslag, diensten voor vervoer, post e.d.	8	10	2	–	2
Horeca	53	70	17	4	13
Informatie en communicatie	39	50	11	2	9
Uitgeverijen, film, radio en t.v.	10	13	3	–	3
Telecommunicatie	2	1	– 1	–	– 1
IT- en informatiedienstverlening	27	36	9	2	7
Financiële dienstverlening	9	9	–	–	–
Bankwezen	–	–	–	–	–
Verzekeraars en pensioenfondsen	–	–	–	–	–
Overige financiële dienstverlening	9	9	–	–	–
Exploitatie van en handel in onroerend goed	11	19	8	–	8
Zakelijke dienstverlening	187	595	408	373	35
Management- en technisch advies	95	121	26	2	24
Research	2	2	–	–	–
Reclame, design, overige diensten	41	146	105	75	30
Verhuur van roerende goederen	5	8	3	–	3
Uitzendbureaus en arbeidsbemiddeling	5	8	3	–	3
Reisbureaus, reisorganisatie en -info	3	3	–	–	–
Overige zakelijke dienstverlening	35	307	272	296	– 24
Overheid en zorg	101	347	246	192	54
Openbaar bestuur en overheidsdiensten	–	–	–	–	–
Onderwijs	24	50	26	2	24
Gezondheidszorg	72	89	17	–	17
Verzorging en welzijn	5	208	203	190	13
Cultuur, recreatie, overige diensten	395	168	– 227	– 248	21
Cultuur, sport en recreatie	58	75	17	8	9
Overige dienstverlening	60	94	34	21	13
Huishoudens met personeel	277	–	– 277	– 277	–
Banen van zelfstandigen	1 328	1 926	598	416	182

TABEL 31 Arbeidsvolume van werkzame personen in gewerkte uren naar bedrijfstakken, -klassen, 2010

	Voor revisie	Na revisie	Verschil		
			Totaal	Conceptueel	Bronnen en methoden
	mln uren				
Bedrijfstakken en -klassen					
Landbouw, bosbouw en visserij	434	373	- 61	-	- 61
Delfstoffenwinning	12	13	1	-	1
Industrie	1 316	1 283	- 33	8	- 41
Voedings-, genotmiddelenindustrie	205	198	- 7	6	- 13
Textiel-, kleding-, lederindustrie	31	27	- 4	1	- 5
Hout-, papier-, grafische industrie	119	106	- 13	-	- 13
Aardolie-industrie	9	10	1	-	1
Chemische industrie	77	73	- 4	-	- 4
Farmaceutische industrie	23	27	4	1	3
Kunststof- en bouwmaterialenindustrie	96	94	- 2	-	- 2
Basismetale, metaalproductenindustrie	174	184	10	-	10
Elektrotechnische industrie	78	47	- 31	-	- 31
Elektrische apparatenindustrie	25	34	9	-	9
Machine-industrie	123	125	2	-	2
Transportmiddelenindustrie	64	63	- 1	-	- 1
Overige industrie en reparatie	291	296	5	-	5
Energiebedrijven	42	38	- 4	-	- 4
Waterbedrijven en afvalbeheer	67	57	- 10	-	- 10
Bouwnijverheid	807	935	128	102	26
Algemene bouw en projectontwikkeling	238	330	92	81	11
Grond-, water- en wegenbouw	102	108	6	-	6
Gespecialiseerde bouw	467	497	30	21	9
Handel, vervoer en horeca	2 945	2 976	31	36	- 5
Autohandel en -reparatie	219	235	16	5	11
Groothandel en handelsbemiddeling	818	794	- 24	3	- 27
Detailhandel (niet in auto's)	874	889	15	16	- 1
Vervoer over land	366	352	- 14	4	- 18
Vervoer over water	41	35	- 6	-	- 6
Vervoer door de lucht	45	38	- 7	-	- 7
Opslag, diensten voor vervoer, post e.d.	193	204	11	-	11
Horeca	390	429	39	8	31
Informatie en communicatie	415	429	14	- 6	20
Uitgeverijen, film, radio en t.v.	95	90	- 5	- 10	5
Telecommunicatie	53	54	1	-	1
IT- en informatiedienstverlening	266	286	20	4	16
Financiële dienstverlening	406	408	2	-	2
Bankwezen	216	204	- 12	-	- 12
Verzekeraars en pensioenfondsen	98	110	12	-	12
Overige financiële dienstverlening	92	94	2	-	2
Exploitatie van en handel in onroerend goed	108	118	9	-	9
Zakelijke dienstverlening	1 880	2 220	340	189	151
Management- en technisch advies	657	754	97	2	95
Research	53	52	- 1	-	- 1
Reclame, design, overige diensten	169	221	52	-	52
Verhuur van roerende goederen	48	48	-	-	-
Uitzendbureaus en arbeidsbemiddeling	590	646	56	37	19
Reisbureaus, reisorganisatie en -info	34	34	-	-	0
Overige zakelijke dienstverlening	330	464	134	150	- 16
Overheid en zorg	2 888	3 060	172	108	64
Openbaar bestuur en overheidsdiensten	761	792	31	-	31
Onderwijs	640	683	43	4	39
Gezondheidszorg	673	691	18	-	18
Verzorging en welzijn	815	895	80	104	- 24
Cultuur, recreatie, overige diensten	611	565	- 46	- 71	25
Cultuur, sport en recreatie	216	241	25	8	17
Overige dienstverlening	261	303	42	33	9
Huishoudens met personeel	134	21	- 113	- 112	- 1
Arbeidsvolume van werkzame personen, in gewerkte uren	11 929	12 477	548	366	182